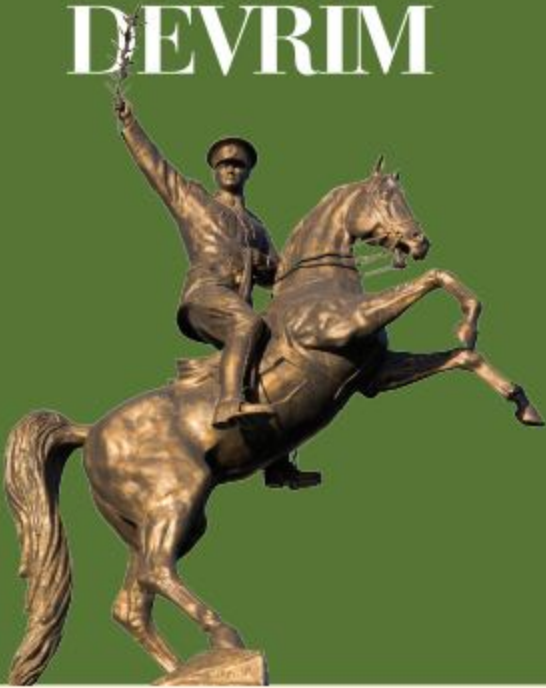

CUMHURİYET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

CUMHURİYET ATATÜRK ve DEVİRİM

2016

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

Genel Yayın Sıra No

2016 / 15

ISBN No: 978-605-9446-08-2

Yayıncı Sertifika No: 12457

İstanbul Barosu Yayınları

Şahkulu Mah. Serdar-ı Ekrem Cad. No.7

Galata - Beyoğlu / İstanbul

Tel: (0212) 251 63 25 (pbx) Faks: (0212) 293 89 60

Yayın Kurulu: (0216) 427 37 22

www.istanbulbarosu.org.tr

dergi@istanbulbarosu.org.tr

Tasarım / Uygulama / Baskı

Ege Reklam ve Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.

Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No: 4 / 1

347047 Ataşehir-İstanbul

Tel: (0216) 470 44 70 Fax: (0216) 472 84 05

www.egebasim.com.tr

Birinci Basım: Aralık 2016

Bu kitap İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararı ile bin adet
basılmıştır.

İSTANBUL BAROSU

PANEL

CUMHURİYET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

CUMHURİYET ATATÜRK ve DEVİRİM

“Bandrol Uygulaması’na İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.”

İSTANBUL BAROSU

PANEL

CUMHURİYET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

**CUMHURİYETE SALDIRILAR
KARŞISINDA ATATÜRK'Ü
YENİDEN OKUMAK**

25 Şubat 2016

**92. YILDÖNÜMÜNDE
DEVİRİM YASALARI**

03 Mart 2016,
Çağlayan Adliyesi Seminer Salonu

İÇİNDEKİLER

I. Bölüm

CUMHURİYETE SALDIRILAR KARŞISINDA ATATÜRK'Ü YENİDEN OKUMAK

Av. METİN YALTI.....	9
SİNAN MEYDAN	13
TARTIŞMA.....	82

2. Bölüm

92. YILDÖNÜMÜNDE DEVİRİM YASALARI

Av. HÜSEYİN ÖZBEK.....	97
Av. VECİHE TUNCA	107
Yrd. Doç. Dr. AHMET MİTHAT KİZİROĞLU ...	110
CENGİZ ÖZAKINCI.....	174
TARTIŞMA.....	187

**“CUMHURİYETE SALDIRILAR
KARŞISINDA ATATÜRK'Ü YENİDEN
OKUMAK”**

25 Şubat 2016

AÇILIŞ

Topraklarımıza çağlar atlatan, ümmetten millet, kuldan hür yurttaş yaratan Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük eserim dediği cumhuriyet, yine onun deyimiyle kimsesizlerin kimsesi cumhuriyet bugün kimsesiz bırakılmak isteniyor. Cumhuriyete ve Atatürk'e yönelen safsataların, saldırıların kaynağı, amacı ve gerçekler neler? Bu soruların yanıtlarını ve daha fazlasını kendinden dinleyeceğiz. Çok değerli araştırmacı yazar Sinan Meydan'ı dinlemekten onur duyacağız. Sözü konuşmacılara vermeden önce sizleri İstiklal Marşımızı okumaya ve Atatürk ve Cumhuriyet şehitleri anısına saygı duruşuna davet ediyorum.

Şimdi açılış konuşmasını yapmak üzere CUMER Başkanımız Av. Metin Yaltı'ya sözü bırakıyorum.

Av. METİN YALTI
İstanbul Barosu
Cumhuriyet Araştırmaları Merkezi Başkanı

Teşekkür ederim. Değerli Kurucu Başkanım, eski başkanlarım, değerli meslektaşlarım, sevgili konuklar; İstanbul Barosu Cumhuriyet Araştırmaları Merkezi olarak düzenlemiş bulunduğumuz bilgilendirme söyleşisine hoş geldiniz. Bu söyleşide değerli konuşmacımız tarihçi yazar Sayın Sinan Meydan cumhuriyetimize karşı yapılan, onu yıkmaya, ortadan kaldırmaya yönelik son yıllarda artan saldırılar hakkında bizi kronolojik olarak bilgilendireceklerdir. Kendilerine davetimizi kabul ettikleri için baromuz, merkezimiz ve şahsım adına şükran ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Sözü Sayın Konuşmacıya vermeden önce siyasi bir rejim olarak cumhuriyetin gücünü halktan alan bir devlet şekli olduğunu, dolayısıyla iktidarın millete ait bir sistem olduğunu anımsatmak istiyorum. Bu sebeple cumhuriyette egemenlik bir kişi veya zümreye değil, toplumun bütün kesimlerine aittir. Bu anlamda başta devlet başkanı olmak üzere devletin temel organlarında görev yapan kişiler seçimle işbaşına gelirler. Cumhuriyet de babadan oğla devir ya da kendisinden sonrakini atama yetkisinin kesinlikle olmadığı bir hükümet modelini benimser. Kubilay'dan 14 Şubat 2016 tarihinde

Hatay Yayla Dağında boğazı kesilerek öldürülen askerimize, Ankara'da görevini tamamlamış evine dönmek isteyen asker, sivil yurttaşlarımız kadar, son çeyrekte cumhuriyetimize, onun kazanımlarına yönelik saldırıların yıkıcı eylemlerinin arttığı bir dönemi yaşıyoruz. Yeri gelmişken burada cumhuriyet yoluna şehit olanları bir kez daha saygıyla anıyorum.

Cumhuriyet egemenliği ulusun iradesi olarak belirleyen bir yönetim biçimi olduğu kadar hukukun üstünlüğünü öngören, özgürlükleri koruyan, kollayan, yurttaşlık bilincini pekiştiren, hak ve ödev anlayışıyla başlı başına bir siyasal felsefe ve bu felsefeye dayanan bir yaşama biçimidir. Bu nedenle gerçek anlamda bir cumhuriyet yönetimi ancak cumhuriyetçilikle, cumhuriyetçilerle birlikte yaşam bulabilir ve sürdürülebilir. Cumhuriyetçilikten beslenmeyen bir cumhuriyet ne demokrasiyle buluşabilir, ne de haklarını ve ödevlerini bilen özgür bireyler, yurttaşlar yetiştirebilir. Birey derken bu kavramı da açmak gerekiyor inancındayım. Cumhuriyet yönetimi asıl güvencesini cumhuriyetçiliğin temel kavramlarından biri olan yurttaş kavramında bulur. Ulus devletle ortaya çıkan modern yurttaşlık hakları bu süreçte sivil konuşma, seyahat özgürlüğü ve hukuk önünde eşitlik, siyasi seçme ve seçilme hakkı ve sosyal refah, eğitim, işsizlik ve sağlık hakları şeklinde oluşmaktadır. Cumhuriyetçilikte yurttaşların bu sivil, siyasi ve sosyal hakları özgürce kullanı-

labilen bir yönetim anlayışı mevcuttur. Yurttaş cumhuriyetçilikte tek başına kullanılan bir kavram değildir. Atatürk'ün ünlü özdeyişinde belirttiği gibi cumhuriyet fazilettir. Yurttaş kavramının geçtiği her yerde fazilet, yani erdem kavramı da kullanılır. İşte cumhuriyet yönetiminin temel güvencesi bu erdemli yurttaşlıktır. Cumhuriyeti savunmanın, kollamanın tek yolu Atatürk'ün altı orta simgeleştirdiği ilkelerinden geçer.

Atatürk'ün ilk ilkesi cumhuriyetçiliktir, onun savunulmasıdır. Çünkü cumhuriyetçilik egemenlik kavramının dayanaklarını sadece kutsal metinlerin dışına çıkarmakla kalmaz, onu özgür yurttaşların eline teslim eder. Cumhuriyetin özgür yurttaşı haklarını kullanabilen, koruyan, kazanmak için mücadele edebilen insandır. Ulusal iradeyi bu bireylerin iradesi oluşturur. Kuruluşundan beri Atatürk devrimleriyle bu konuda önemli adımlar atılmış olmakla birlikte cumhuriyetimiz hâlâ kurucu iradenin istediği hedefe erişememiş, hatta biraz sonra konuşmacımızın da örnekleriyle açıklayacağı son yıllarda yaşanan olaylarla gerek devlete hâkim olan anlayış, gerekse kültürel yozlaşmayla hedefinden uzaklaşmaya başlamıştır. Siyasetin son amacı özgürlüktür. Savunduğumuz bütün değerler, ilkeler, uygulamalar özgürlük idealinin gerçekleştirilmesine yöneliktir. Bu ülkünün gerçekleştirilmesinde herkesin siyasal alana katılımını ister. Adalet, hukuk, yurttaşlık, yurtseverlik de cumhuriyetçiliğin temel ülküleri arasında yer alır.

Cumhuriyetçi özgürlük bireyin haklarını kullanmadaki özgürlüğü kadar kendini yönetme, yönettiği alanda egemen olmayı da içerir. Cumhuriyetçi özgürlük yurttaşlık, vatanseverlik ve egemenlik bilinciyle oluşur. Cumhuriyetçilik farklılıklarla birlikte yaşama gerçeğini, farklılıkları koruyarak ulus kavramıyla bütünleşmiş bir toplum olmayı savunur. Cumhuriyetçiliğin tarihi yönetenin yetkilerini, görev alanını sınırlama mücadelesidir. Asla ve asla yönetene denetlemeyeceği sınırsız yetkiler vermez. Çünkü cumhuriyetçilik keyfiliği reddeder, hukukun üstünlüğünü esas kılar. Özgür devlet yasama gücünü bir başka tahakkümcü güçten değil, yurttaşların özgür iradesinden alan bir devlettir. Bu nedenle cumhuriyetçiler için devletin bağımsızlığını korumak yurttaşların özgür iradelerini korumak demektir.

Cumhuriyet yerellikleri evrensele dönüştürmeyi hedefler. Bu nedenle cemaat, aşiret ve etnik grupları halkın muhatabı kabul etmez diyor, sözü sevgili konuşmacıya, sizleri de onun engin bilgi ve görüşlerinden yararlanmaya bırakarak, hepimize yeniden şahsım ve merkezim adına hoş geldiniz diyorum. Saygılar sunarım.

SİNAN MEYDAN

Tarihçi, Yazar

İstanbul Barosunun sevgili değerli avukatları, sevgili dostlar ve buraya avukat olmadığı halde dışarıdan gelen sevgili okurlarıma çok teşekkür ediyorum, hoş geldiniz. Tabii değerli Sedef Hanımın katkılarıyla ya da ısrarlarıyla biraz tabii bu konferansı yapma olanağına kavuşturun, onu söyleyeyim öncelikle, çünkü hakikaten çok yoğun bir dönemden geçiyor Türkiye ve bizler de az sayıdayız biliyorsunuz. Bizler derken kastettiğim şey cumhuriyetin kurucu değerlerine bağlı, Atatürk felsefesini içselleştirmiş ve bunu genç kuşaklara anlatmaya çalışan insanlar hakikaten sayı olarak azız, fakat nitelik olarak az da olsak o açığı kapatıyoruz. Onu ifade edebiliyorum ve ülkenin dört bir yanını gezerek, özellikle gençlere ulaşmaya çalışıyorum.

Ben kendi adıma konuşayım, üniversitelere, devlet okullarına giremiyoruz, onu söyleyeyim öncelikle. Bakın, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında, devletin okullarında Atatürk'ü anlatmamıza izin verilmiyor sevgili dostlar, acı, üzüntü verici, fakat Türkiye Cumhuriyetinin kurucu değerlerine sahip çıkan, Atatürk felsefesini genç kuşaklara anlatan zaten bir avuç insanız ve o bir avuç insandan biri de benim. Bu konuda çok fazla mütevazı, tevazu göstermeye de gerek yok. Öğretmenlerimiz, okullardaki

öğretmenlerimiz çağrılarda bulunuyorlar. Öğrencilerimiz konferans çağrısında bulunuyorlar, talebinde bulunuyorlar. Ben tabii severek kabul ediyorum. Fakat maalesef yılda ancak bir okula belki girebiliyoruz, yani devlet okullarında dışlanmış durumdayız, atılmış durumdayız. Türkiye'nin geldiği noktayı görmeniz açısından buradan başlamayı daha uygun görüyorum. Allah'tan üniversitelerimizde biraz daha özgürüz, en azından şimdilik vakıf üniversiteleri, vesaire oralara girebiliyoruz. Oradaki genç kardeşlerimizin organize ettiği etkinliklerde çok sayıda gence ulaşıp, Atatürk'ün kim olduğunu, neler yaptığını anlatma şansı bulabiliyoruz. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş felsefesini ortaya koyma şansı bulabiliyoruz.

Şuraya geleceğim: Bu tarz etkinlikler hakikaten çok değerli. Fakat şunu da gözlemliyorum: Ülkemizde özellikle sivil toplum kuruluşlarının düzenledikleri bu tür etkinliklere katılan insanların sayısı çok fazla değil, ama herhangi bir popçunun geldiği herhangi bir etkinliğin ağzına kadar dolu olduğunu görebiliyoruz. İnsanımız popüler olanın peşinden koşmaya başladı. Bu çok tehlikeli sevgili dostlar, popüler olanı önemsiyor, popüler olanı değerli buluyor. Televizyonda görmediyse bir tarihçiyi, bir hukukçuyu sanki o tarihçi değilmiş, hukukçu değilmiş, bilim insanı değilmiş gibi davranıyor. Bu popülerleşme hakikaten Türkiye açısından pek de hayra alamet değil. Fakat tabii burada bilinçli, planlı,

programlı bir hareket durumu söz konusu, yani bilinçli olarak medyanın nasıl ele geçirildiğini biliyoruz. Medya ele geçirilmiş, medya üzerinden yapılan bir algı operasyonu var tabii ve hakikaten insanımız televizyonda görmediklerini pek fazla önemsememek gibi bir yanlışın içinde.

Burada başka bir şeyin altını daha çizmek istiyorum: Hep eleştirdiğimiz gençlerle ilgili olumlu bir şey söyleyeceğim, bir gözlemimi sizinle paylaşacağım. Ülkenin dört bir yanına gittiğimde salonun önemli bir bölümünü gençler dolduruyor. Bu hakikaten sevindirici, bir genç kuşak var okuyan, araştıran, inceleyen, neyin ne olduğunun farkında ve televizyonu önemsemeyen, hatta televizyon izlemeyen, mevcut bu basın yayın organlarını takip etmeyen, sosyal medya üzerinden bütün haberleri belki gören ve okuyan, araştıran başka bir genç kuşak var. Bunu da üniversitelerde gözlemliyorum. O genç kuşak hakikaten birçok şeyin farkında.

Bu canlı gözlemlerden sonra konumuza giriş yapalım. Atatürk ve cumhuriyet düşmanlığı üzerinde konuşacağız. Tabii bugünlerin sıcak konusu bu ve oradan şuraya getireceğim lafı: Kuru kuruya Atatürk'e sahip çıkmak, Atatürk'ün eserine sahip çıkmak pek bir şey ifade etmiyor. Ne demek istediğimi etkinliğin sonunda daha iyi anlayacaksınız. Mustafa Kemal Atatürk'ün ortaya koyduğu vizyon, Mustafa Kemal'in ortaya koyduğu mücadele azmi acaba bugün bize yol

gösterici olabilir mi? Geleceği belirleme noktasında Atatürk düşüncesinden nasıl ilham alabiliriz? Bence asıl üzerinde durulması gereken konu budur. Yani evet, Atatürk'e yönelik saldırılar var geçmişten beri, bugün artarak devam ediyor. O saldırıları da anlarken, o saldırıları da incelerken şunu akıldan çıkarmamak gerekiyor. Neden? Yani Atatürk'ün kimin saldırdığından çok niye saldırdığı önemli ve acaba bu saldırılarda hedef Mustafa Kemal Atatürk'ün şahsı mıdır? Bu önemli bir soru. Bana soracak olursanız yaptığım araştırmalar ve gözlemlerime dayanarak şunu söyleyebilirim ki Atatürk'e yönelik saldırılar hiçbir zaman Atatürk'ün aslında şahsına yönelik saldırılar değil sevgili dostlar, Mustafa Kemal Atatürk'e yönelik yapılan saldırılar hem yurtdışından, hem yurtiçinden -ki bu saldırılar ta 1920'li yıllardan başlamış, 2016 yılı itibariyle dün Türkiye Büyük Millet Meclisinde olanları gördünüz- hâlâ devam eden bir periyot izlemektedir.

Bu saldırılar iki şeyi hedef almaktadır: 1. Aklın iktidarı bakın, aklın iktidarına yönelik saldırılardır bunlar, aklın egemenliğine yönelik saldırılardır. Atatürk'e yönelik saldırıların arka planında bu vardır. Çünkü Mustafa Kemal Atatürk'ün devrimleri dediğimiz şey, çoğaltarak Atatürk devrimleri dediğimiz şey aslında Atatürk devrimleri değildir, Atatürk devrimidir. Hatta Türk devrimidir. Atatürk'ün yaptığı bir Türk devrimi vardır, tek bir devrim vardır, nedir biliyor musu-

nuz? Aklın iktidarı. Bu coğrafyada aklın iktidarını kuran adamdır Mustafa Kemal Atatürk. Dolayısıyla ona yapılan saldırıların odağında insan akli vardır sevgili dostlar, insan aklını ele geçirme dürtüsü vardır. Akli ele geçirilen bireyler özgür düşünemez, sorgulayamaz, üretemez, yaratıcılıklarını kaybederler ve birilerine sonunda biat etmek zorunda kalırlar. Hedeflenen budur. Aklın iktidarı kurulamadığında bir ülkede ne olur? Bilim gelişmez, sanat gelişmez. Mustafa Kemal Atatürk'ün ortaya koyduğu muasır medeniyetler hedefine ulaşmanız mümkün olmaz. Dolayısıyla demek ki Atatürk bir çığır açmış, demek ki Atatürk bu İslam coğrafyasında Türkiye Cumhuriyetini kurarak bir çığır açmış. Unuttuğumuz akli hayatın merkezine koymuş. Aklımızı tekrar işletmemizi sağlamış sevgili dostlar, dolayısıyla yapılan saldırının temelinde insan akli vardır. 2. Bağımsızlık, tam bağımsızlık. Mustafa Kemal Atatürk'e yönelik saldırıların arka planına gittiğinizde şunu görürsünüz, bu saldırıları yapanlara baktığınız zaman şunu görürsünüz: Tam bağımsız bir Türkiye'den rahatsız olan çevrelerle karşılaşırsınız sevgili dostlar. Yurtdışına gidin, İngiltere'ye, Amerika Birleşik Devletleri, işte eskiden İngilizlerdi Atatürk düşmanlığının merkezi, birazdan örnekler vereceğim. İngiliz emperyalizminin ilk kez yenilebileceğini gösteren adam Mustafa Kemal Atatürk, dolayısıyla onları rahatsız etti ve İngiliz gizli servisleri Atatürk'ü öldürme noktasından

tutun da, onunla ilgili suikast planları hazırlamaktan tutun, onunla ilgili propaganda kitapları hazırlamaya kadar gittiler. Elimizde bu konularla ilgili yüzlerce belge var.

İngiliz emperyalizminin derdi neydi? Bağımsız Türkiye, bağımsız Türkiye'den rahatsız oldular. Lozan'da kurulan düzenden rahatsız oldular sevgili dostlar ve 1923'den itibaren bakın, özellikle 1930'lu yıllarda da artarak devam eden Türkiye'de isyanlar var biliyorsunuz. İşte 1924 yılından itibaren başlayan, özellikle güneydoğu bölgemizde başlayan Nasturi ayaklanmasıyla birlikte, Şeyh Said isyanıyla, Ağrı isyanıyla, Dersim isyanlarıyla devam eden bir isyan süreci var. Şimdi o isyanları incelediğiniz zaman, arka planlarını okuduğunuz zaman, yazışmalara baktığınız zaman, arşiv belgelerine baktığınız zaman şunu görüyorsunuz: Türkiye'deki bu ayaklanmaların Türkiye Cumhuriyetini yıkmasını bekliyor İngilizler, Türkiye Cumhuriyetinin yıkılacağını, parçalanacağını bekliyorlar ve planlarını, gelecek planlarını bu doğrultuda kurmuşlar. Bakın, bunun için ne yapıyorlar? Uzun bir süre Lozan Anlaşmasını onaylamıyorlar. 24 Temmuz 1923'te Lozan Anlaşması imzalandığı halde İngiltere yaklaşık bir yıl Lozan Anlaşmasını onaylamıyor sevgili gençler, sevgili dostlar, neden, biliyor musunuz? Arşivlere baktığınız zaman, yazışmalara baktığınız zaman, İngiliz yetkililerinin kendi aralarındaki yazışmalara baktığınız zaman şunu

görüyorsunuz: İngilizler diyorlar ki: “Bu Türkiye, yeni kurulan Türkiye kısa zamanda çökecektir. Bağımsız bir Türkiye'nin 3-5 yıl ömrü bile yoktur. Onun için ne Lozan Anlaşmasını onaylamaya gerek vardır, ne Ankara'nın başkent olmasını kabul etmeye gerek vardır, ne Türkiye'ye herhangi bir elçi göndermeye gerek vardır” Bakın, ülkemize uzun süre alt düzeyde bile elçi göndermemiştir İngilizler, büyükelçiliği bırakın, daha alt düzeyde bile temsilci uzun bir süre göndermemiştir. Ankara'nın başkent olmasını reddetmişlerdir ve “biz Ankara'da büyükelçilik açmak istemiyoruz” demişlerdir. Lozan'ı uzun süre onaylamamışlardır. Rahmetli İsmet Paşa kendisine neden İngilizlerin bu tavırları sergiledikleri sorulduğunda az önce benim söylediğim cevabı verir. İki kez sorulur bu soru, İsmet Paşa hayattayken her ikisinde de verdiği cevap budur. İngiltere Türkiye Cumhuriyetinin çok kısa sürede parçalanacağını düşünüyordu. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı ve Türkiye Cumhuriyeti bugüne kadar bir şekilde varlığını korudu, bugüne kadar geldi.

Şimdi rahatsızlığın nedeni söylüyorum. Bakın, Atatürk'ten niye rahatsızlar? Çünkü bağımsız bir Türkiye emperyalizmin planlarına aykırıydı. Biliyorsunuz mazlum milletlerin bağımsızlığı yolunda atılan ilk adımdır Türk Kurtuluş Savaşı ve bu savaşın kazanılması, dünyadaki bütün mazlum uluslara örnek olmuştur Türk milli mücadelesi, Hindistan'dan tutun Cezayir'e

kadar, Mısır'daki ayaklanmalara kadar Türk milli mücadelesinin etkisinin olduğunu görürüz. Bununla ilgili bir kamyon belge var, burada bilinen şeyleri tekrarlamayacağım. Şimdi bakıyorsunuz, sadece İngiltere'den kaynaklanmıyor. Yani sadece İngiltere merkezli değil Atatürk düşmanları, mesela çok ilginç bir örnek paylaşayım. Bakın, 1930'larda Almanya'da Ortadoğu uzmanı Alman Kupzinke ... (24.22) 1930'da yazdığı bir kitapta bakın ne demiş? İngilizler Musul'dan hedeflerine ulaşmak için bir yandan Türkiye'deki ayrılıkçı hareketlere destek verirken, diğer yandan da Kemalist akımın yayılmasını engelleyecek önlemlere başvurmalıydılar. İngilizlere tavsiyede bulunuyor. Yapılması gereken Kemalist Cumhuriyetin hem din düşmanı, hem Kürt düşmanı olduğunu yaymaktır. Çok ilginç, değil mi? 1930 yılında yazmış olduğu kitapta alman Kupzinke böyle diyor. Yani yapılması gereken şey diyor Kemalist Cumhuriyetin din düşmanı olduğu, Kürt düşmanı olduğu tezini işlemek ve bunu yaymaktır. Şimdi tabii bu saldırılar sadece İngiltere'den, Almanya'dan gelmiyor. Atatürk'e yönelik düşmanlıklar İkinci Dünya Savaşından sonra tabii yeni dünya düzeni kurulunca Amerika Birleşik Devletlerinden geliyor. Bu sefer CIA'in elemanları CFR üyesi yetkililerin açıklamalarını görüyoruz sevgili gençler, sevgili dostlar, 1946 yılından itibaren şöyle bir taradığınız zaman, CIA'in ön planda yer almış isimlerine şöyle bir baktığınız zaman, onla-

rın yazıp çizdiklerine baktığımız zaman çok net bir tabloyla karşılaşıyorsunuz ki Amerika Birleşik Devletleri'nin yeni dünya düzenini kurarken ve Türkiye'yi oraya eklemlendirirken yeni bir Türkiye formatlamaya çalışırken Atatürk'ten rahatsız, Atatürk'ün Türkiye'sinden rahatsız, tam bağımsız Türkiye'den nasıl rahatsız olmasın? Seni bağımlı hale getirecek. Marshall yardımı, Truman doktrini, Thornburg raporu 1949'da kitap olarak basıldı. Amerikalı ekonomist Türkiye'ye geldi 1947 yılında, demiryollarını gezdi, fabrikaları gördü, millileştirilen limanları gördü, ağır sanayiye gördü, demir çelik Karabük fabrikasını gördü Ereğli'deki, madenlerini işlettiğini gördü Türkiye'nin ve 15 yılda Mustafa Kemal Atatürk'ün âdeti o 15 yıllık ömrüne bir sanayi devrimini sığdırdığını fark etti sevgili dostlar Amerikalı ekonomist ve oturdu koca bir rapor yazdı. Thornburg raporu diye bilinen bu raporda bu demiryolu politikasının yanlış olduğunu, yapılan uçak fabrikalarında üretilen uçakların pahalı olduğunu anlattı, limanlardan bahsetti, bunların millileştirilmesinin sakıncalarından bahsetti. Fabrikaların çok pahalı olduğunu, bu devlet işletmelerinden vazgeçilmesi gerektiğini, bunların özelleştirilmesi gerektiğini anlattı ve 49 yılından itibaren de hakikaten Thornbur'un raporunda yazdıkları bu ülkede uygulanmaya başlandı. Dolayısıyla Atatürk düşmanlığı derken sadece Atatürk'ün şahsına yönelik düşmanlık, ona yönelik bir saldırı aklınıza gelme-

sin, özellikle 1947'den itibaren başlayan süreçte onun kurduğu düzene yönelik bir saldırı söz konusudur.

Biraz daha yakınlarla gelelim. Bakın, ben "El-Cevap" adlı kitabımda başbakanken Recep Tayyip Erdoğan onun tarih tezlerine tırnak içinde cevap verdim. Biliyorsunuz Türkiye'de siyasetçiler, işçilerimiz tarih bilmedikleri halde yakın tarihi çarpıtarak, onun üzerinden siyasal geleceklerini kurgularlar ve onun üzerine kurarlar kendi politikalarını, yani o çarpık tarih üzerine bir politika oturtmaya çalışırlar ve seçmenlerini de bu politikayla maalesef kandırırlar. Çok açık ifade edeyim, ta menderes'ten beri böyle bu Türkiye'de Adnan Menderes Necip Fazıl Kısakürek'e örtülü ödenekten paralar vererek, cumhuriyet karşıtlığı, cumhuriyet düşmanlığı yaptırmış. Bunun belgelerini hem Yassıada duruşmalarında zaten ortaya çıktı bu paralar da, öbür taraftan şimdi başka belgeler de elimize geçti ve şunu gördük ki o Büyük Doğu Dergisini çıkarmak için Necip Fazıl Kısakürek'e Menderes defalarca paralar ödemiş, Büyük Doğu Dergisi peki ne anlattı yıllarca? Dersim'de nasıl Kürtlerin katledildiği yalanlarını yaydı, Atatürk'ün nasıl camileri ahır yaptığı yalanlarını yaydı, Vahdettin'in nasıl kahraman olduğu yalanlarını yaydı Necip Fazıl Kısakürek, dolayısıyla Türkiye'de eğer Atatürk düşmanlığı, cumhuriyet düşmanlığı nasıl sistemli olarak yapıldı, siyasilerin bundaki rolü nedir diye bakmak

istiyorsanız, 1946-1947 yılından sonraki süreci iyi analiz edin. Özellikle Büyük Doğu Dergisi sürecini iyi inceleyin derim özellikle genç arkadaşlara.

Şimdi oradan tabii tekrar yakın dönemlere gelecek olursak bakın, ben size yeni dünya düzeninin kuramcılarından bir tanesinden söz etmek istiyorum. CIA görevlisi, CFR üyesi Samuel Huntington *“Medeniyetler Çatışması”* adlı meşhur bir kitabı var bu arkadaşın biliyorsunuz, *“Medeniyetler Çatışması”* kitabını çevremizde olup bitenlere biraz daha anlam verebilmek için bugün bir kere daha okumak lazım. 1996 yılında kaleme aldığı bu kitapta Samuel Huntington bize tavsiyelerde bulunmuş Türkiye'ye daha 1996 yılında, ne diyor? *“Türkiye Cumhuriyeti Atatürk'ün mirasını reddetmek zorundadır”* diyor. İfadeye dikkat edin lütfen, elin Amerikalısı CFR üyesi, CIA'nin en önemli kuramcılarında bir tanesi bizim siyasilere, bizim aydınlarımızı, bizim halkımıza diyor ki: *“Türkiye eğer yeni dünya düzeninde, o 90'lardan sonra kurulacak olan büyük Ortadoğu projesi, vesaire, orada istediği bir rol elde edebilmek için Atatürk'ün mirasını reddetmek zorundadır”* Peki, o mirası reddederek yerine hangi mirası benimsememizi öneriyor? *“Türkiye yeniden Osmanlılaşmalıdır”* İfadeye dikkat edin, Türkiye yeniden Osmanlılaşmalıdır. Allah Allah, oysaki burada bir gariplik yok mu? Biz Osmanlı'ya ya da sokaktaki vatandaş Osmanlı'ya niye sempati duyar,

niye beğenir, niye Osmanlıyla gurur duyar? İşte Osmanlı üç kıtaya yayılmış, Viyana'ya kadar gitmiş, fetihler yapmış, Avrupa'yı titretmiş bir imparatorluk diye, değil mi? Burada bir gariplik var, elin Amerikalısı, elin CIA uzmanı diyor ki siz Osmanlı'yı yeniden kurun, siz yeniden Osmanlı köklerine dönün diyor. Siz laiklikten vazgeçin diyor, siz yeniden İslami köklere dönün diyor. Allah Allah, bunu söyleyen bari Müslüman olsa, bunu söyleyen Müslüman değil sevgili dostlar.

Şimdi söylediğini birebir okuyayım. Medeniyetler çatışmasında Huntington ne diyor? *“Laiklik ve demokraside batının iyi ve kötü yanlarını yaşayıp görmüş olan Türkiye -ifadelere dikkat edin- İslam'a liderlik etme vasfını kazanmış olabilir, ama bunu yapabilmek için Atatürk'ün mirasını Rusya'nın Lenin'in mirasını reddedişinden daha eksiksiz bir şekilde reddetmek zorunda kalacaktır. Türkiye İslam dünyasına liderlik yapabilir -bize gaz veriyor- bunu yapması için Rusya'nın Lenin'in mirasını reddedişinden -ki Rusya'nın Lenin'in mirasını nasıl reddettiğini biliyorsunuz. Heykeller indirildi, sürüklendi, parçalandı- ondan daha radikal bir şekilde Atatürk'ün mirasını reddetmek zorunda kalacaktır”* Lütfen bundan sonrasına dikkat edin: *“Böyle bir hamle aynı zamanda Atatürk kalibresinde bir lideri Türkiye'yi bölünmüş bir ülke olmaktan çıkarıp, çekirdek bir devlet haline getirmek için gerekli siyasal ve dinsel meşruluğu kendinde toplamış olan bir lideri gerektirir”* Lüt-

fen bağlantıları kurun, beni konuşurmuyun. Adliyede suç işlememe mahal vermeyin. Tekrar okuyorum ifadeyi, şimdi çok ilginç, elin Amerikalısı, CIA uzmanı CFR üyesi ne diyor? *“Böyle bir hamle aynı zamanda Atatürk kalibresinde bir lideri gerektirir”* diyor. Kolay değil bu işler diyor. Siz Atatürk'ün mirasını reddedin diyorum, ama gaza gelmeyin, önce Atatürk kalibresinde bir lider ayarlayın. Onlar kendileri ayarladılar, ama kalibresi düşük. Şimdi devam edelim, şöyle devam etmiş bakın: *“Türkiye'yi bölünmüş bir ülke olmaktan çıkarıp -Allah Allah, Türkiye ne zaman bölündü bakın, kafalarında Türkiye'yi bölmüşler. Türkiye bölünmüş de demek ki Türkiye önce bölünecek, sonra Türkiye'yi bölünmüş ülke olmaktan biri çıkaracak. Allah Allah-çekirdek bir devlet haline getirmek için gerekli-ifadeye dikkat edin- siyasi ve dinsel meşruluğu kendinde toplamış olan bir lider”* Siyasi ve dinsel meşruluk, nedir bu sevgili dostlar? Saltanat ve hilafetin tekrar canlandırılmasından bahsediyor. Bakın, siyaset ve dinin birleştirilmesinden bahsediyor. Yönetimde siyasetin ve dinin birleştirilmesi bir lider olacak diyor, hem siyasi lider, hem dini lider olacak diyor. Dolayısıyla ülkenin saf insanlarına -tabii iyi niyetle söylüyorum bunu- şöyle seslenmek isterim: Burada o insanlardan olmadığını düşünüyorum. Nasılsa kayıt alınıyor, bu kayıtlar izlenecektir. Şöyle seslenmek istiyorum: Bu başkanlık tartışmalarını biraz böyle okumak lazım. Türkiye'de sözü-

nü ettikleri başkanlık sistemi, birilerinin sözünü ettiği başkanlık sistemi, Türk tipi dedikleri o başkanlık sistemi, o dillerinin altındaki bakla budur sevgili dostlar, Samuel Huntington'un ta 1996 yılında yazdığı kitapta söylediği bu şeydir. Kafalarındaki, akıllarındaki, dillerinin altındaki halifeliktir. Siz Amerikan tipi demokratik bir başkanlık sistemini düşündüklerini zannediyorsanız çok yanılıyorsunuz. Türk tipi başkanlık da nedir Allah aşkına? Türk tipi hükümdarlık vardır geçmişte, padişahlık vardır, meşrutiyet vardır, şimdi de cumhuriyet vardır. Türk tipi başkanlık sistemi diye bir sistem yok, işte bahsettikleri, daha doğrusu bahsetmedikleri, sizden sakladıkları, bizden sakladıkları gerçek budur: Dini ve siyasi meşruluk. Bu peki bize başka bir şeyi çağırıştırıyor bakın, 1996 yılında elin Amerikalısının, CIA görevlisinin yazdığı bu metin bana başka bir metni hatırlattı. Yıl 1920, Sevr Anlaşmasının maddelerinden birinde *"İstanbul'da halife oturmaya devam edecektir"* diyor, ama bu nasıl bir halife olacaktır? Kukla bir halife olacaktır emperyalizmin güdümünde, hizmetinde, Anadolu parçalanacaktır. Parçalı bir Anadolu, federatif bir Anadolu, Türkiye Anadolu'nun ortasına sıkıştırılacaktır. Güneyde bir Kürdistan, doğuda bir Ermenistan'la çevrili olacaktır" diyor özetle Sevr Anlaşması ve dikkat edin, Sevr Anlaşması gibi bir ölüm fermanında bu anlaşmayı hazırlayan emperyalizm halifeliği kaldırmıyor. İlginçtir, halifeyi İstanbul'da tutmaya devam edi-

yor. Çünkü şunun farkındalar: Bir milleti kontrol etmektense bir adamı kontrol etmek çok daha kolaydır ve nitekim emperyalizm Atatürk'ten bunun için rahatsız. Neden? Çünkü Mustafa Kemal Atatürk bu İslam coğrafyasına, sadece Türkiye'ye değil, bütün bu İslam coğrafyasına şu gerçeği gösterdi, uygulamalı olarak gösterdi: Bizler de ulus iradesine önem verebiliriz, bizler de ulusun egemenliğine değer verebiliriz, biz de Müslümanlar da cumhuriyetle idare edilebiliriz, üstelik laik bir cumhuriyetle idare edilebiliriz. Bunu gösterdi sevgili dostlar, ama bakın, Türkiye dışındaki bütün İslam coğrafyasına bakın, İkinci Dünya Savaşı sonrasında güya bağımsız oldu İslam ülkeleri, azat etti bunları biliyorsunuz emperyalizm. Cezayir dışındaki bütün İslam ülkeleri ne yaptı? Bir bağımsızlık savaşı vererek bağımsız olmadılar maalesef, olmadılar. Emperyalizm yeni dünya düzenini kurarken onlara göreceli bağımsızlıklar tanıdı. Peki, bir bağımsızlık savaşı vermeden emperyalizmin merhametiyle bağımsız olunmuyormuş, biz bunu gördük. Bakın, bütün İslam coğrafyasına bakın, Afganistan'a bakın, İran'a bakın, İran biraz daha farklı bir süreçten geçti, fakat orada da belki bağımsızlık sağlanmış olsa bile aydınlanma noktasında ya da İran'ın dinamikleri çok daha fazladır. Bugün dünyayı daha fazla etkileyebilecek bir güce sahiptir. Mesela, o güç biraz bastırılmıştır. Daha etkin bir ülke olabilir, o konuda mesela onun da bir anlamda

eli-kolu bağlandı belli bir dönemde. Irak'a bakın, Suriye'ye bakın, Mısır'a bakın, bütün İslam coğrafyasına baktığınızda şunu görüyorsunuz ki temel sorun bağımsız olamama sorunudur, ama Mustafa Kemal Atatürk modeliyse, Mustafa Kemal Atatürk'ün ortaya koyduğu sistemse 1920'li yıllarda, 19-22 yılları arasında tam bağımsızlık ideolojisi ve Anadolu'da verilen Kurtuluş mücadelesi ve bunun sonucunda sınırları belli bir ülkenin kurulması ve kendi ayakları üzerinde durması bu ülkenin; bu hakikaten alışılmış emperyalist ezberleri bozmuştur, hâlâ da bozmaya devam etmektedir. Dolayısıyla saldırıların odağında bugün de aslında sınırları belli bu bağımsız üniter Türkiye Cumhuriyetinin varlığı yatmaktadır. Yani hedef ta 1920 yılından itibaren şudur: Anadolu parçalı olacak, Anadolu federasyonlardan oluşacak ve bu federasyonların başında İstanbul'da dini yetkilere sahip bir lider bulunacak. Yani bir halife bulunacak. Bugün geldiğimiz noktada aynı proje "*Büyük Ortadoğu Projesi*" adı altıyla bizim önümüze getirilmiş durumdadır sevgili dostlar, bunu görmek zorundayız. Bunu göremezsek, yani bu tarihsel arka plandan kopuk olarak bugünkü gelişmeleri değerlendirirsek yanılırız. Bakın, 1920 yılında, 21 yılında güneydoğu bölgemizde bir büyük isyan hareketi patlak verdi biz Kurtuluş Savaşını yürütürken, nedir bu isyan hareketi? Koçgiri isyanı. Koçgiri isyanına bakıyorsunuz, orada geçen kavramlar isyancıların ortaya

koydukları istekler bugün Türkiye’de güneydoğu bölgesindeki ayrılıkçıların ortaya koyduğu isteklerle aynıdır. Koçgiri isyanının elebaşları Türkiye Büyük Millet Meclisine bir yazı gönderiyorlar ve o yazıda deniliyor ki: *“Şu tarihe kadar eğer yerel özerklik tanımazsanız biz burada kendi özerkliğimizi ilan edeceğiz”* Yani Türkiye Cumhuriyetine bir anlamda meydan, daha Türkiye Cumhuriyeti yok, Türkiye kurulurken, kurulmaya çalışılırken, vatan kurtarılmaya çalışılırken, bir bağımsızlık savaşı verilirken Türkiye Büyük Millet Meclisine böyle bir talepte bulunabiliyor. Meclisten böyle bir istekte bulunabiliyor ayrılıkçılar, tabii arkalarında yine emperyal destek, emperyalizm olduğunu net çok açık biliyoruz sevgili dostlar. Şimdi tabii o dönemde Mustafa Kemal Atatürk bir taraftan işgalcilerle mücadele ederken, öbür taraftan içerideki bu ayrılıkçı unsurlarla mücadele etmeyi de başarmış, ikisini bir arada yürütmüş ve Türk Kurtuluş Savaşı baktığınız zaman sadece dış düşmana karşı verilmiş bir savaş değil bu anlamda; bir de içteki işbirlikçilere karşı, isyancılara karşı, ayrılıkçı unsurlara karşı verilmiş bir mücadeledir. Dolayısıyla bugün mesela, sadece terörle mücadele ettiği halde bu mücadeleyi eline yüzüne bulaştıranlar bu Kurtuluş Savaşını tekrar okumak zorundadırlar. İktidarıyla, muhalefetiyle bu kurtuluş mücadelesini, Mustafa Kemal’in önderliğindeki bu mücadeleyi yeniden okumak zorundayız. Partilerin ötesinde bir şey söylüyorum.

Mustafa Kemal ATATÜRK

Şimdi Türk kurtuluş mücadelesini veren adam silah yok, cephane yok, para yok, hiçbir şey yok, bütün bunları bulmayı başarmış. Bütün bunları nasıl bulduğunu, nasıl bir strateji izlediğini anlamak zorundayız. Mesela, ben bazen söylüyorum, yazıyorum. Bazılarının tepkisini çekiyor, ama gerçek bu: Mesela, bir Kurtuluş Savaşı ideolojisi yaratmış Atatürk, sadece Kurtuluş Savaşına özgü bir ideoloji yaratmış. Nedir o ideoloji? İki başlı bir ideoloji Kurtuluş Savaşının ideolojisi: Bir, bunun doğu siyaseti diye adlandırabileceğimiz bir boyutu var. Doğü siyaseti de kendi içinde ikiye ayrılıyor: 1. Bolşevik siyaseti Sovyet Rusya'yla ilişkileri güçlendirmek, Rusya'dan silah ve cephane almak odaklı bir siyaset doğü siyaseti. Milli mücadelenin ideolojisine baktığınız zaman aslında merkezde bu doğü siyaseti var. O da iki ayaklıdır: Bir, Bolşevik siyaseti, Lenin'le yazışmalar, oraya gönderilen temsilciler, Moskova Anlaşmasının imzalanması, antiemperyalist cephe kurması Türkiye'nin Sovyet Rusya'yla birlikte, ama bakın, aynı anda doğü siyasetinin ikinci ayağı da var. Nedir o? 2. İslam dünyasıyla kurulan ilişkiler, ona da İslam siyaseti diyoruz. Hatta burada Mustafa Kemal Panislamizm'i harekete geçirmiş. Yani bizim tarihimizde neredeyse hiç işe yaramayan Panislamizm, yani Müslümanların bir araya gelmesi ideolojisini aslında ideolojik olarak buna karşı olan Mustafa Kemal Atatürk

Kurtuluş Savaşının olağanüstü koşullarında İslam dünyasının desteğini alabilmek için harekete geçirmiş. Ne yapmış? Dünyanın değişik yerlerindeki Müslüman liderlerle diyalog kurmuş. Hindistan'da Muhammed Ali'yi Türkiye'ye çağırmış, Hindistanlı Müslümanların liderini ve ne olmuş? Hindistan'da bir süre sonra Türk Kurtuluş Savaşı için ayaklanan Hindistanlılar görüyoruz. Mitingler düzenlemişler, İngilizlere isyan etmişler. Hele İstanbul işgal edildikten sonra Hindistan'a yönelik beyannameler yayınlamış Türkiye Cumhuriyetini kuracak olan Mustafa Kemal Atatürk Kurtuluş Savaşı sarısında ayetlerle, hadislerle süslü ve Anadolu'da bir cihat verildiği, Hıristiyan haçlı emperyalizminin işgali altından bu toprakların kurtarılması için Müslümanların ayaklandığını anlatmış, Hindistan'da da Türk Kurtuluş Savaşına bir destek oluşturmuş. Sadece Hindistan'da mı? Mısır'da, Libya'ya, Irak'ta, Suriye'de Türk kurtuluş mücadelesine yönelik bağımsızlıkçı hareketler oluşturmuş. Bununla ilgili çok ayrıntı var. Ben bazı kitaplarımda bunlarla ilgili belgeleri paylaştım. Başka şeyle yapmış. Mesela, daha Kurtuluş Savaşı yıllarında Suriye'de, Filistin'de, Irak'ta, orada bağımsızlık hareketlerini güçlendirebilmek için Türkiye'den oraya propaganda için görevliler göndermiş. Mesela, Uceymi Paşa diye, Acemi Paşa diye bilinen bizde Uceymi Sadun Paşa Atatürk'ün bir anlamda Ortadoğu'daki eli koludur, oradaki bağımsızlıkçı hareketleri

ayaklandırmakla görevlidir. Şeyh Ahmed Sunusi Trablusgarp'tan tanıdığı Libyalı tarikat şeyhi Mustafa Kemal'in, Anadolu'da milli mücadeleye katılır. Mustafa Kemal'in ona verdiği görev şudur: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde cami cami dolaşıp, insanları Türk kurtuluş mücadelesine çağırarak ve daha da ötesi Kuzey Irak Bölgesine kadar inerek, Suriye'ye kadar geçerek, oradaki bağımsızlıkçı hareketleri ayaklandırmak İngiliz emperyalizmine karşı, yani bakın sevgili dostlar, Mustafa Kemal Atatürk yokluk ve yoksulluk içinde bir mücadele veriyor, ama bu mücadeleyi akılla örgütlüyor. Yani topla, tüfekte verilecek mücadeleden önce bir fikir mücadelesi Türk Kurtuluş Savaşı, Türk milli mücadelesi, onun için bakın, milli mücadelenin bu İslam dünyasına yönelik, oradan destek almaya yönelik boyutu hakikaten Türkiye'de çok işlenmedi. Türk milli mücadelesine mesela, Mustafa Kemal şu ismi verir: "*Milli mücahade*" der. Milli mücahade mücahit kökünden, cihat kökünden gelir bakın bu, mücahitlik ifade eder ve bu Kurtuluş Savaşının iki ayaklı doğu politikasını oluşturur.

Kurtuluş Savaşının doğu politikası dışında bir de geleceğe yönelik derinden işleyen başka bir politikası daha vardır: Laik Cumhuriyet. Hep göz ardı ederiz bakın ve zannederiz ki Atatürk cumhuriyeti ilan etmeye 1923'te ansızın karar verdi. İsmet Paşaya o gece dedi ki: "*Yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz*" Böyle bir şey tabii

çocuklar bile güler. Biz de bilen insanlar olarak gülüyoruz. Türk Kurtuluş Savaşı yıllarında laik cumhuriyeti derinden derine işlemiş ve geliştirmiştir Mustafa Kemal. Yani buna şapka çıkarmak lazım. Bir ölüm-kalım savaşında muhafazakâr bir meclis, yakın silah arkadaşları bile bir devrim düşüncesine sahip değil, Anadolu işgal altında, ama önder ne yapıyor? Çaktırmadan örtülü olarak Kurtuluş Savaşının örtülü ideolojisidir diyorum ben buna, laik cumhuriyete doğru Türkiye'yi adım adım götürüyor. Örnekler vermemi ister misiniz? 1919 Samsun'a çıkar çıkmaz biliyorsunuz milli mücadele ateşini yakar yakmaz Havza Amasya'ya geçer ve Amasya Genelgesini yayınlar. Amasya Genelgesinde vurgu yaptığı şey nedir sevgili dostlar? Milli iradedir. Ulusun egemenliği, ama aslında neye vurgu yapması gerekir normalde? Bağımsızlığa vurgu yapması gerekir, değil mi? Bağımsızlık vurgusu da vardır, ama egemenlik vurgusu daha baskındır. İlginç, bu adam normal bir adam değil, bu devrimci normal bir devrimci değil, bu garip şeyler yapıyor. İşgal altında bir vatan, Amerikan mandası altına girelim, İngiliz mandası altına girelim, yoksa bölgesel kurtuluş çareleri mi arayalım diye tartışılırken Mustafa Kemal "Nutuk"ta da anlatır: "*Ben bunların hiçbirini gerçekçi çare olarak görmedim. Ben yola çıkarken iki şeyin mücadelesini vermek için çıktım: 1. Bağımsız bir vatan, ulusal bağımsızlığı sağlamak, 2. Millet in egemenliğini*

kazanmasını sağlamak, ulusun egemen olmasını sağlamak” Eğer Samsun’dan yola çıkarken hakikaten bunları düşünüyorsa Mustafa Kemal Atatürk hakikaten bir deha, olağanüstü bir dehadır Mustafa Kemal, demek ki hakikaten bunları düşünüyormuş. Nereden görüyoruz? Belgeler ortada, Amasya Genelgesi kararlarına bakın, ulusal egemenliğe vurgu yapıyor. Demek ki kafasında saltanatı yıkmak var, demek ki kafasında egemenliği, Allah’ın yeryüzündeki gölgesi olarak kendini tanıyan, tanımlayan padişahı devirmek var. Egemenlik gökyüzünde tanrısal kaynaklı bir egemenlik Osmanlı’daki egemenlik meşrutiyete rağmen, padişah çünkü ortada, hilafet yetkileri var, ama Anadolu’ya geçen adam *“egemenlik ulusundur”* derken aslında büyük bir devrim yapıyor. Egemenliği gökten bir anlamda yere indiriyor. Ne demek egemenlik ulusundur? Egemenlik yüzyıllardır tanrısal kaynaklı, egemenliği ulusa indirgemek laiklik demek, laikliğin bundan daha radikal söylenişi olamaz ve bunu Kurtuluş savaşının daha başında yapıyor bu adam. Erzurum’a geçiyor, Erzurum’da bir kongre, Erzurum Kongresi. Erzurum Kongresine katılan hocaların sayısı bir hayli fazladır. Hepsi de kahraman vatansever hocalardır Hoca Raif Efendi gibi mesela, Allah rahmet eylesin. Onlar o dönemde hakikaten önemli bir mücadele içine girdiler. Öyle bir ortamda Erzurum Kongresi bildirisine bakın, ulusal egemenlik vurgusu yapar. Sivas’ta bir kongre

re düzenlenmesinden bahseder. Sivas Kongresindeyse Meclis vurgusu yapar. Meclis milletin temsilcilerinden oluşan bir Meclis der değerli dostlar, Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisini topladığında 23 Nisan 1920'da ertesi gün alınan kararlardan biri şudur: Çok tartışılmıştır o karar, Meclisin üzerinde hiçbir güç ve kuvvet yoktur. Dehşet bir şey, 1920 Anadolu'sunda Meclisin üstünde hiçbir güç ve kuvvet yoktur. Gelecekte padişah Meclisin belirleyeceği yasa göre yerini alır. Müthiş, dehşet. Muhafazakar milletvekillerinden oluşan bir Mecliste oraya "gelecekte padişah da Meclisin kararlarına göre yerini alır" diye bir madde yazdırmış. Meclisin üstünde hiçbir güç ve kuvvet yoktur ne demek? Çok itiraz edilmiş, tartışılmış, ama bu kararı aldırılmayı başarmış o adam. Şimdi bakın, ülke nereye gidiyor? Ülke laikliğe gidiyor, ülke laik cumhuriyete gidiyor. Yıl 1921, 21 Anayasası 1. madde ne diyor? "Egemenlik bila kaydu şart milletindir" Olay bitti. İnanabiliyor musunuz bakın, daha vatan kurtulmadan başka bir şey gerçekleşti. 1921 yılı itibariyle, 21 Anayasası itibariyle Türkiye aslında cumhuriyete geçti, üstelik laik cumhuriyete geçti. Egemenlik bila kaydu şart milletindir ne demek? Padişah yok demek, kayıtsız şartsız milletindir. Kayıt ve şart yok, padişah yok demek, hilafet yok demek, tanrısal kaynaklı egemenlik yok demek, egemenlik bila kaydu şart milletindir, her şeyden önce bir laiklik tanımı ve tabii cumhuriyet tanımı, ama aynı

Anayasada 1923 yılında bir madde var. Nedir o? “Devletin dini İslam’dır” maddesi. İşte stratejik deha, o koşullarda “Nutuk”ta anlatır bunu: “Aslında o maddeyi koydurmak istemiyorduk o dönemde, ama tabii büyük itirazlar ortaya çıkacaktı. Biz adımlarımızı atarken çok dikkatli olmak zorundaydık. Ben vicdanımda milli bir sır olarak sakladım bu cumhuriyeti” der. Çünkü tek başına, şimdi burada ilginç bir nokta var bakın: Yani umutlu olmak için ve gelecekte strateji, plan geliştirmek için, kurtuluşa inanmak için elimizde müthiş bir kaynak var, ama bunu bugüne kadar doğru işleyemedik. Şu kurtuluş mücadelesinin şu ideolojik örgüsüne bakar mısınız? Böyle bir şey olur mu? Bu fikir mücadelesi, bu adam bu cumhuriyeti, bu laik cumhuriyeti o kan içinde, o işgal edilmiş vatani kurtarıırken kurmuş, bizim haberimiz yok.

1 Kasım 1922’de saltanatı kaldırdığında daha vatan kurtulmuş değil. Yani ulusu egemen yaptığında, padişahı etkisiz hale getirdiğinde daha vatan kurtulmuş değil bakın, dolayısıyla hep şu yanlışı düşünüyoruz: Atatürk Kurtuluş Savaşı yıllarında önce vatani kurtardı, sonra devrimleri yaptı. Yok, öyle değil. Tam tersi olmasın? Önce devrimlerin altyapısını hazırlıyor, sonra vatani kurtarıyor. Çok ilginç bir şey bakın, neye hazırlanıyor? Yıl 1921, Sakarya Savaşı öncesi, tam bir ay öncesi Hamdullah Suphi Tanrıöver’i çağırır -kültür bakanı, Milli Eğitim bakanı, o zamanki ifadeyle kültür denili-

yor ona- der ki: *“Ankara’da bir maarif kongresi düzenleyeceğiz Hamdullah Suphi Bey”* Meclis zabıt ceridelerini okudum, taradım. Hamdullah Suphi Bey şaşırır, çünkü Sakarya Savaşı öncesinde ölüm kalım mücadelesi var. Kütahya, Eskişehir’de yenilmişiz, geri çekilmişiz. Eğer Sakarya’da kaybedersek Anadolu elden gidecek, ama bu ülkeyi kuran adam çağdaş cumhuriyeti kafasında planlayan adam vatani kurtarmadan başka bir şeyi hedefliyor, başka bir şeyi kurtarmanın peşinde, nedir o? *“Ankara’da Eğitim Kongresi yapacağız, öğretmenleri toplayacağız”* diyor. Hamdullah Suphi Beyden istediği bir şey var: *“Bu tarihimizdeki ilk karma kongre olacaktır kızlı-erkekli, yani kadın öğretmenlerle erkek öğretmenler aynı salonda bulunacaklar”* diyor. Hamdullah Suphi Bey *“tamam”* diyor, ama çok tedirgin, çünkü 1920 Meclisi, yani Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisiyle bunu yapmak çok zor, Birinci Meclis çok kahraman, çok vatansever bir Meclis, ama çok muhafazakâr bir Meclistir. Mesela, öyle kanunlar çıkmıştır ki Birinci Meclisten, hakikaten şaşırabilirsiniz. Mesela, Milli Müşkülât Kanunu, içki yasağı, içki yasağı aslında bir sağlık davası gibi gözükse de bir şeriat davasıdır. Yani tartışmaları okuduğunuz zaman dinsel gerekçelerle çıkarılan bir kanun olduğunu anlarsınız. Düşünebiliyor musunuz nelerle uğraşüyor Meclis aynı zamanda Kurtuluş Savaşı devam ederken? İçki yasağıyla ilgili bir kanun çıkmış, Milli Müşkülât Yasası,

başka kanunlar çıkmış. Mesela, 400 medrese açalım diyorlar Türkiye'nin dört bir yanında, işgal altında bir vatanda medrese açacaklarmış. Bu hayata geçmiyor. İşte acaba şöyle bir tartışma var: Erkek doktor kadını muayene edebilir mi? Bununla ilgili bir yasa çıkarmışlar. Erkek doktorların kadınları muayene etmesinin dinen sakıncalı olduğu ve bunun için bu muayenelerin yapılmamasıyla ilgili, yani şunun için anlatıyorum bunu: Bu tarz bir Meclis, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi ve o Meclisi de dikkate almasına rağmen Mustafa Kemal, bu Meclise rağmen diyor ki: *"Ankara'da bir Maarif Kongresi düzenleyeceksiniz"* Maarif Kongresi düzenleniyor. Orada bir konuşma yapıyor Mustafa Kemal. Neye vurgu yapıyor, biliyor musunuz? İş odaklı eğitim, uygulamalı eğitim, pratik eğitim, çağdaş eğitim vurgular 1921 yılında Sakarya Savaşı öncesinde, ama daha vatan kurtulmamış. Hangi çağdaş eğitim, hangi uygulamalı eğitim, hangi işe dayalı eğitim? Aslında köy enstitülerinin temeli, halkevlerinin temeli, millet mekteplerinin temeli, yaygın eğitim, laik eğitim, onun temeli 1921 Maarif Kongresi, orada Atatürk'ün yaptığı konuşma çok değerli bir konuşma. Kongre tabii büyük tepkiler de çekmiş kadınlarla erkeklerin aynı yerde olmasından dolayı, üstelik salon ikiye bölünmüş; bir tarafta kadınlar, bir tarafta erkekler oturmuş. Kongre bittikten sonra bazı muhafazakar milletvekilleri Hamdullah Suphi Beyi Mustafa Kemal Paşaya şikâyet etmeye

gidiyorlar. Zannediyorlar ki bu kongre Hamdullah Suphi Beyin başının altından çıktı. Şikâyet nedeni şu: “Paşam, bu herif kadınlarla erkekleri aynı yere doldurdu, din elden gitti, şeriata aykırı bir uygulama yaptı, cezasını verin” Atatürk Hamdullah Suphi Beye bakıyor, sert sert bakıyor üstelik ve diyor ki: “Hamdullah Suphi Bey, sen ne yaptın” “Ne yaptın Paşam” diyor. “Kadınlarla erkekleri karışık oturtmamışsın Hamdullah Suphi Bey” diyor. Tabii Mustafa Kemal’e bu şikayeti bulunanlar kafaları önde odayı terk ediyorlar sevgili dostlar. Şimdi bu örnek basit gibi gelebilir, ama çok önemli, yani Türk mücadelesinin aslında devrimi de hazırlayan bir mücadele olduğunu anlatması açısından çok çok önemli.

Bunları şunun için anlatıyorum: Bugün Türkiye’yi yönetenler baktığınızda hakikaten yönetmekte zorlanıyorlar ve sürekli eleştirdikleri biri var: Mustafa Kemal Atatürk. Şimdi bu arkadaşlara benim önerim şu: Biraz bu Kurtuluş Savaşı tarihini okusunlar. Ben anlatamam onlara sürekli, bir sürü kitap yazdım, oradan okusunlar, başka yerlerden okusunlar, ama öğrensinler. Öğrenirlerse ne olur? Ufukları açılır ve inanın Türkiye’nin dertlerine, sorunlarına çözüm bulabilirler. Bugün şunu iddia ediyorum: Bakın, bugün Sevgili Ümit Kocasakal da, Baromuzun Başkanı da aynı iddiada bulundu geçen televizyonda izlediğimde, tabii aklın yolu bir. Türkiye’nin ve İslam coğrafyasının hâlâ kurtu-

luş reçetesi Mustafa Kemal Atatürk'ün ortaya koyduğu ilkelere. Mustafa Kemal Atatürk'ün ortaya koyduğu fikirdir daha doğrusu, dinamik idealdir hâlâ kurtuluş reçetesi. Burada kastettiğimiz şey şudur: Sevgili gençler, sevgili dostlar, değerli avukatlar; bakın, emperyalizme karşı tam bağımsızlık, geri kalmışlığa karşı uygarlık savaşı, bakın bu iki savaşı biz Türkiye olarak vermeye başlamıştık. 15 yıl bu savaşı verdik, Atatürk öldü, bu savaş yarım kaldı. Türk devrimi, yani Atatürk'ün önderliğindeki Türk devriminin kalıpları yoktur. Atatürk'ün ortaya koyduğu ilkeler Kemalizm -ki orijinali odur- ya da Atatürkçülük şimdiki adıyla başı-sonu belli çember içine alınabilecek sınırları belli bir akım, bir anlayış değildir, bir ideoloji değildir, bir doktrin değildir, bir dogma değildir. 1930'lu yıllarda Kadro Dergisi biliyorsunuz bu ilkelere "*Kemalizmin ne olduğunu tanımlayalım*" diye bir dergi çıkarılır. Şevket Süreyyalar, Vedat Nedim Törler, Yakup Kadri falan dergide yazar. Fakat Mustafa Kemal Atatürk bir süre sonra bu harekete son verir. Çünkü ortaya koyduğu eseri idealin dinamik ideal olduğunu söylüyor Atatürk. Bakın, dünyada devrimini böyle tanımlayan bir devrimci yok. Lenin'e gidin, Robespierre'e gidin, Jean Jacques Rousseau'lara gidin, Fransız devriminin kaynaklarına kadar inin, hep nedir? Bakın, Fransız devriminde de, Rus devriminde de baktığınızda belli sınırlar çizilir, ama Türk devrimini yapan adam dinamik idealden bah-

sediyor, sürekli devrimden bahsediyor. “Benim manevi mirasım akıl ve bilimdir” diyor. Dolayısıyla bu dinamizm doğrultusunda devrimin asla tamamlanmayacağını söylüyor. Şöyle bir geyik var, dolanır ortalarda ta 70’lerden beri: “Türk devrimini tamamlayamadık” Baba, Türk devrimini tamamlayamazsın zaten, Türk devrimi tamamlanacak bir şey değil. Dünya var oldukça sürekli devrim, dinamik devrim ideali içinde o devinime ayak uydurup, muasır medeniyetler düzeyinin üstüne çık diyor Atatürk sana, tamamlanırsa bir yere çıkamazsın. Şimdi bunu tamamlamak demek bu bir ütopya, ama biz ne yaptık Atatürk’ün ölümünden sonra? Bırakın Türk devrimini, Mustafa Kemal’in o çaktığı kıvılcımı alevlendirmeyi, o ateşi söndürdük. 1938 yılından itibaren başlayan maalesef bir kısmı karşı devrim süreci var Atatürk’ün ölümüyle birlikte başlayan, onun kadrolarının tasfiye edildiğini, falan görüyoruz çok net. 1946 İkinci Dünya Savaşı sonrası yeni dünya düzeninin kurulmasıyla birlikte maalesef Atatürk’ün ortaya koyduğu o 15 yıllık dinamik devrim ideali ve ilkeler devre dışı bırakıldı. Türkiye eklemlendi Amerikan emperyalizmine ve o günden bugüne geldiğimiz nokta ortada. Bugün Türkiye’nin sorunlarına çözüm ararken insanlar diyorlar ki: “Sorunlarımızın kaynağı Atatürk dönemindedir. Bugün ne kadar sorun varsa hepsi Atatürk’ün yanlış politikaları yüzündendir” Liberal aydınlar, işte bu İslamcı aydınlar, bu devşirme aydınlar,

bunlar hep bu cümleleri kuruyorlar. Efendim, bütün sorunlarımızın kaynağı Atatürk'e kilitleniyormuş. O yanlış cumhuriyet kurmuş tırnak içinde, hatta böyle bir kitap yazdı bir tanesi, o yüzden biz bu haldeymişiz. Koca bir palavra bu sevgili gençler, 1946'ya kadar yapılanlar ben yaklaşık 1 400 sayfada topladım bunları "*Atatürk'ün Akıllı Projeleri*" diye, eğitimden sağlığa, ağır sanayiden çevreye kadar her alanda proje geliştirilmiş ve bunlar hayata geçirilmiş. Peki, ne oldu bu projeler? Türkiye'nin uçak fabrikaları var üç tane, 1940'larda açılanlarla birlikte dört tane uçak fabrikası var Türkiye'de, ikisi Ankara'da, şimdi bunlar kapatılıyor sonradan, Türkiye'nin 60 küsur tane fabrikası var cumhuriyetin ilk 15 yılında kurulan Türkiye'nin dört bir yanında, üstelik bunlar sosyal fabrika. Ne demek sosyal fabrika? İşçinin her imkânı düşünülmüş, Nazilli Basma Fabrikası çürümeye terk edilmiş, gittim gördüm, inceledim. Bugün onu çürütüyorlar. Cumhuriyetin en önemli eseri, sosyal eseri içinde kütüphanesi var, futbol sahası var, içinde ar-ge bölümü var, tiyatrosu var, sineması var, böyle bir fabrika, 60'tan fazla fabrika kurulmuş. Devletin bunların çoğu ve bunlar bu ülkeyi kalkındırmak için önemli hamleler yapmış, ama ne oluyor? 1950'lerden itibaren, hele 90'lardan sonra bütün bu varlıklar yok ediliyor gözümüzün önünde, öbür taraftan bir eğitim seferberliği başlatmış cumhuriyet. Olağanüstü bir eğitim seferberliği; Türkiye'de okuma-yaz-

ma oranı cumhuriyet ilan edildiğinde yüzde 10'un altında, 1927 yılında bile okuma-yazma oranı yüzde 10'un altında, kadınlarda binde 4, bin kadından 4 kadın okuma-yazma biliyor. Eski harflerle okuma-yazma bilmiyor bu toplum zaten, dolayısıyla yeni harfler kabul edildiğinde toplumun cahil kalması gibi bir durum söz konusu değil. Toplum zaten cahil çünkü değerli dostlar. Bu cehaleti yenmek için ne oldu, ne yapıldı? Harf devrimi yapıldı, dil devrimi yapıldı, Arapça, Farsça sözcüklerden temizlenmeye çalışıldı, dil biraz daha arılaştırılmaya çalışıldı ve millet mektepleri açıldı. Bu ülkeyi kuran adam yine dünyada benzerine rastlanmadık şekilde yaptığı devrimi halkın ayağına götürdü. Kara tahtasını yanına aldı, trenine bindi, Tekirdağ'dan başladı, Trakya'dan başladı. Meydana koydu tahtayı, halkı topladı, yeni harfleri öğretti sevgili dostlar, devrimi halkın ayağına götüren devrimciye tepeden inmece falan denilmez, baskıcı denilmez, halka rağmen bir şeyler yaptı denilmez. Devrim bu arada zaten halka rağmen yapılır, o ayrı, devrimin metodolojisini burada anlatacak değilim, ama Türk devrimini yapan adam halkın ayağına yaptığı devrimi götüren adamdır. 1929'da açılan millet mektepleriyle ülkenin dört bir yanında okuma-yazma kursları da açılıyor bu okullarda ve okuma-yazma oranı arttırılıyor. 1930'lara geldiğimiz zaman okuma-yazma oranının yüzde 20'lere yaklaştığını görürüz. 1930'larda çok kısa sürede, ama ilginç

bir şey daha söyleyeyim size: Bakın, ülkenin pek çok yerinde köy okulları açıldı, kız enstitüleri açıldı, Elazığ'dan Ankara'ya kadar her yerde kız enstitüleri açıldı. Kız çocuklarının okutulmasına önem veriyor. Meslek okulları açıldı, tarım okulları açıldı, Hıfzıssıhha Enstitüsü açıldı Ankara'da, sağlık okulları açıldı ülkenin dört bir yanında ve 1950'lere kadar Türkiye'de biliyorsunuz bir de köy enstitüleri açıldı 40'larda, halkevleri açıldı 1930'larda, ama 1950'lerden sonra ilk kez bizim tarihimizde demokrasiye geçtiğimiz dönemde okuma-yazma oranında düşüş var. Bakın, Türk tarihinde sadece 1950-60 arasında okuma-yazma oranı azalmıştır. Çok ilginç, değil mi? Cumhuriyet tarihimizde bugüne kadar 1950-60 arasında okuma-yazma oranında sadece azalma var. Demokrasiye geçtiğimiz dönemde, şimdi demokrasiye geçtik, bunu ayrıca sorgulamak lazım.

Bir şey daha söyleyeyim. Bakın, 1935'te 18 kadın milletvekili soktu Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine Mustafa Kemal ve bu kadının milletvekili sayısı 10'lu rakamların altına düşmedi ne zamana kadar? 1950 yılına kadar. 1950-60 arasında bir daha çift sayılı rakamları bulmadı kadın milletvekili sayısı, 3 milletvekili, 2 milletvekili, 5 milletvekili, güya demokrasiye geçtik biz 1950'lerde, kadınsız demokrasiye geçtik. Yani beğenmediğiniz tek parti döneminde daha çok kadın milletvekili varken Türkiye Büyük Millet Meclisinde çok partili dönemde

daha az kadın milletvekili var Türkiye Büyük Millet Meclisinde. Bakın, iki konudaki geri gidişten bahsediyorum. Çok önemli iki konu: 1. Eğitim, 2. Kadın vekil sayısı.

Şimdi tabii cumhuriyetin 15 yılda yapıp-et-tiklerini burada saymak çok zor. Mesela, sağlık konusunda yapılanlar bir söyleşiyi doldurur. Numune hastaneleri kuruyor cumhuriyet 5 tane Anadolu'nun Erzurum'undan Ankara'sına kadar numune hastaneleri kurmuş ve sağlık dispanserler kurmuş, sağlık ocakları kurmuş, doktorlar yetiştirmiş, köylere dağ sırtında, eşek sırtında dağ köylerine doktorlarını ulaştırmış. Yüzde 80'i hasta bir toplum, sıtmal, veremli, tifüslü bir toplum, onları iyileştirmek için hastaneler kurulmuş. Mesela, throm hastaneleri kurulmuş güney bölgelerimizde, güneydoğu bölgesinde, gözleri kör eden bir hastalık bu throm, onunla savaşılmış. Dünyada örneğine rastlanmadık bir sağlık devrimi var. Ankara Hıfzıssıhha Enstitüsü aşı üretmiş 1930'larda, ürettiği aşılarda yurtdışına satmış. Türkiye aşı üreten bir cumhuriyet, uçak üreten bir cumhuriyet, fabrikalarını kurmuş bir cumhuriyet, tarımda devrim yapmak için çok önemli adımlar atılmış, toprak reformunu başlatmış Mustafa Kemal, 10 milyon dekar toprak dağıtmış ölmeden önce ve vasiyet niteliğinde 1937 tarihli Meclis konuşmasında ne diyor? "*Toprak reformunu yapın*" diyor. Yaptık mı? Hâlâ yapamadık. Güya demokrasiye geçtik. Toprak reformunu yapmadan demokrasiye

geçersen böyle bir demokrasinin olur. Eğitim devrimini bütün ülkeye yaymadan köy enstitülerini kapatarak demokrasiye geçersen, halkevlerini kapatarak demokrasiye geçersen böyle bir demokrasi olur. İnsanları dinle kandırmak kolay olur. İnsanları makarnayla, kömürle kandırmak kolay olur toprağı olmayan insanları, birinin ağzına bakan insanları sevgili dostlar, dolayısıyla biz 1946'da, 1950'de neye geçtik, bunu iyi tartışmak lazım. Şimdi söylerim burada da, neyse. Başka şeylere geçtik 1946'dan sonra biz.

Şimdi gelelim bu düşünce, yani Atatürk'ün ortaya koyduğu düşünce bugün nasıl bize çözüm olabilir? Biraz çözümden bahsedelim. Ben size bazı notlar okuyacağım, bazı şeyler paylaşacağım. Bakın, Türkiye'nin bugün en önemli sorunlarından biri nedir? Bizi çözmeye çalışıyorlar. Mustafa Kemal Atatürk çok önemli bir şey daha yaptı: Türk ulus devletini kurarken sınırları belli, misakı milli sınırları içinde din farkı gözetmeyen, ırk farkı gözetmeyen, fırsat eşitliğine dayanan halkçı bir ülke kurarken, halkçı bir cumhuriyet kurarken, üniter bir devlet kurarken müthiş bir millet tanımlı yaptı. Sadece tanım yapmakla kalmadı, bunu hayata geçirdi bu cumhuriyeti kuranlar o zor koşullara rağmen, sürekli Kürt vatandaşlarımızın emperyalizm çevreler, odaklar tarafından kışkırtılmasına, sürekli doğu bölgesinde isyanlar çıkmasına rağmen bakın, bu ülkeyi kuran adam üstelik faşizm çağında milleti nasıl tanımlamış ve bu

ülkeyi nasıl kurmuş? Buradan sesleniyorum, özellikle muhalefete: Şu Anayasa çalışmalarında Atatürk'ümüzün şu 100 yıl önce, 90 yıl önce ortaya koyduğu şu vizyondan yararlanın.

Birkaç şey paylaşayım: Yıl 1930. Afet İnan'a not ettirdiği *"Medeni Bilgiler"* kitabında şu tanımlamaları -zannedersiniz ki bugün yapılmış tanımlamalar, hatta bugün bile bunu yapamaz pek çok siyasi, Türkiye'yi yönetenler hele- yapıyor: *"Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına, bugünkü Türk milleti siyasi ve içtimai camiası içinde çevrelerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmiş istenmiş vatandaş ve millettaşlarımız vardır"* Allah Allah, hiç yabancı gelmiyor bize, bugün de var. Kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik, Lazlık, bunları diyor propaganda ediyor birileri, siz bu milletin bir parçası değilsiniz, siz şu etnik unsur, siz bu etnik unsurdansınız. Daha bak, 1930'larda aynı propaganda yapılmış. Devam ediyor Atatürk: *"Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış adlandırmalar birkaç düşman aleti mürteci beyinsizden başka hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntüden başka bir tesir yaratmamıştı"* Çok ağır ifadeleri var. Çok güzel ifadeler bunlar bakın: *"Bu etnik ayrımcılık eski devirlerin ürünüdür, ama bunlar yanlış adlandırmalardır. Birkaç düşman aleti mürteci beyinsizden başka kimseyi etkilememiştir"* diyor. Düşman aleti, mürteci, beyinsiz ifadesi ağır bir ifade, ama sonuna

kadar doğru bir ifade ve sonra şöyle -bu söyledikleri çok ilginç- devam etmiş: “Çünkü bu millet fertleri ve umum Türk camiası gibi aynı ortak tarihe, aynı ahlâka, aynı hukuka sahiptirler” Yani Kürtler, Lazlar, Çerkezler bu milletin fertleridir. Çünkü bunlar da aynı Türkler gibi, Türk camiası gibi, bizim gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka, hukuka sahiptirler. Gözünüze dursun, yani şimdi kalkıyor diyor ki Mustafa Kemal Atatürk’e: *O Türk unsuruna dayalı bir devlet kurdu*” Yalancı, yalancılar, sahtekârlar. Sonra devam ediyor bakın, Hıristiyanlara geliyor, içimizdeki azınlık vatandaşlara, Türk vatandaşı olan Hıristiyanlara, bunları 1930’larda söylemek çok zor. Faşizm çağı yaşanıyor dünyada, ırkçılık ve dincilik almış başını gitmiş, Yahudi düşmanlığı var her yerde, böyle bir dönemde bakın, ne diyor, ne yazıyor? Okullarda okutuyor bunu Türk çocuklarına, bunlarla yetişsin istiyor çocuklar geleceğin nesilleri. Diyor ki: *“Bugün içimizde bulunan Hıristiyan, Musevi vatandaşlar mukadderat ve tarihlerini Türk milletine vicdani arzularıyla bağladıktan sonra kendilerine yan gözle yabancı nazarıyla bakılmak medeni Türk milletinin asil ahlâkından beklenebilir mi”* Şu ifadeye bakar mısınız? İçimizdeki yabancılar, Yahudiler, Hıristiyanlar Türk kimliği taşıdıktan sonra, Türk yurttaşı, bizim vatandaşımız olduktan sonra onlara biz nasıl yan gözle, yabancı gözüyle, bu bizim ahlâkımızdan beklenebilir mi? Bunu söylemek Hitler çağında, faşizm ça-

ğında bunu söylemek özel bir insanlık yeteneği ister sevgili dostlar. Devam etmiş: *“İçimizdeki gayrimüslimlerin alinyazıları, tarihleri, vicdani arzularıyla Türk milletine bağlamaları halinde onlar bizim birer parçamızdır”* demiş ve bunun gibi daha bir sürü açıklaması var.

Sonra bakın, milleti şöyle tanımlamış: *“Ortak bir hatıra mirasına sahip bulunan insanlar”* diyor bakın, ortak bir hatıra mirasına sahip bulunmak. Şimdi devam edelim: *“Beraber yaşamak hususunda -burası çok önemli- ortak arzu ve muvafakate sahip olmak”* İşte bu gevşetildi bugün. Ortak bir tarihimiz var Anadolu’daki bütün unsurlarla bizim, Çanakkale’de, şurada birlikte vuruştuk bütün Anadolu bütün kurtuluş mücadelelerinde. Ha, isyancılar, Türk’ün de isyancısı var, Kürt’ün de, Çerkez’in de, o ayrı bir nokta, ama bakın, şu gevşetildi 2. maddesi Atatürk’ün burada ifade ettiği: *“Beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakat”* Gevşettikleri nokta budur. Bugün insanlar acaba beraber yaşamak hususundaki arzuları nedir, muvafakatleri nedir, insanların o tabii tartışılabilecek bir noktaya geldi maalesef. Üçüncü bir noktada şunu söylemiş ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden vücuda gelen cemiyete millet denilir. Bu da önemli bakın, bir miras vardır. Bu ülke, miras bu, bu sahip olunan mirasın korunması noktasında beraber hareket edecek o toplumdaki

insanlar diyor. Yani burada bir duygudaşlık var sevgili dostlar bakın, bir duygudaşlık var, bir aidiyet duygusu var. Bunun farkında işte bu ülkeyi parçalamaya çalışanlar, onun için bunlara saldırıyorlar. Etnik milliyetçilik yapılmasının nedeni bu, ayrılık-gayrilik yapılmasının nedeni bu, bu duygudaşlığı, bu kardeşliği bozmak; çünkü Türkiye Cumhuriyetini kuran adam öyle harcı öyle bir karmış ki ırkçılık yok, dincilik yok bu karma içinde.

1924 Anayasasınının 88. maddesi bu ayki yazımda Bütün Dünya Dergisinde onu yazdım ben, oradan da okumanızı öneririm. Orada uzun tartışmalar oluyor “*vatandaşlığı nasıl tanımlayacağız*” diye, 1924 Anayasasında vatandaşlık tanımı: İçimizdeki Hıristiyanlara, diğer unsurlara ne diyeceğiz? Türkiyeli mi diyelim, Türk mü diyelim? Bakın, bugünkü tartışmaların aynıları 1924 Meclisinde yapılmış. Zabıt ceridelerini okuyunuz lütfen, bazı milletvekilleri diyor ki: “*Tamam, hepsi Türkiye Cumhuriyeti vatan-daşı, ama içerideki azınlık unsurlara, gayri-müslimlere Türkiyeli diyelim*” Bazı milletvekilleri böyle bir öneri sunuyorlar. Ne karşılık buluyor, biliyor musunuz? Türkiyeli ifadesi hiçbir anlama gelmiyor, hiçbir şeyi ifade etmiyor. Dünyadan örnekler veriyorlar İngiltere’den, şuradan buradan, bu hiçbir anlama gelmediği, hiçbir şeyi ifade etmediği için ve ayrılık yarattığı için bunu kullanmayacağız. Peki, ne diyeceğiz? Türk ifadesini kullanacağız, Türk milleti diyeceğiz, on-

lara da Türk milleti diyeceğiz deniliyor sevgili dostlar ve 88. madde şöyle hazırlanıyor bakın 24 Anayasasında: *“Dil ve ırk farkı olmaksızın Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına Türk itlak olunur”* diyor. Bir vatandaşlık bağı vurgusu var orada dikkat ederseniz, şimdi yeniden Amerika’yı keşfetmeye kalkıyorlar bugün. Efendim, o Anayasa işte söylemiş, böyleymiş. Ya bu ülkenin kurucu Anayasalarının hiçbirinde ırkçılık yok, hiçbirinde dincilik yok, hiçbirinde ayrımcılık yok. 1921 Anayasasında zaten yok. Anayasasının 23 maddesi var, zaten olağanüstü bir Anayasa, 24 Anayasasının da vatandaşlıkla ilgili maddeleri ortada, dolayısıyla demek ki birileri birilerini kandırmaya çalışıyor.

Şimdi son birkaç paylaşım ile bitireceğim. Bakın, 1 Mart 1923’te Mecliste bir konuşma yapmış Atatürk. Gençlerden şunu isteyeyim o zaman, Atatürk’ümüzün gelecekte yapacağı her şeyi neredeyse sığdırdığı bir konuşma var. 1 Mart 1923 konuşması ya daha 1 Mart 1923 çok erken bir tarih, yani 1 Mart 1923’te daha devrimlerin önemli bir bölümüne başlanmamış bile ve o tarihte yaptığı Meclis konuşmasında bakın, ne diyor? *“Uygulamaya dayanan ve yaygın bir eğitim-öğretim”* İfadeye dikkat edin, uygulamaya dayanan, yani köy enstitülerinin aslında fikir babası Atatürk’ümüzdür. Birçok konuşmasında *“işe dayanan, uygulamaya dayanan eğitim”* der. *“Yaygın bir eğitim-öğretim için yurdun önemli merkezlerinde okullar, çağdaş*

kitaplklar, çeşitli bitki ve hayvanları içine alan bahçeler, konservatuarlar, atölyeler, müzeler, galeriler, sergi salonları kurmak gerekli olduğu gibi, ilçe merkezlerine de bütün yurdun basın evleriyle donatılması gereklidir” Şapkayı çıkar, önüne koy ve düşün; bu adam asker, cepheden yeni geldi. Lozan’ın daha mürekkebi kurumadı. Lozan daha imzalanmadı bile, dolayısıyla böyle bir ortamda bir konuşma yapıyor ve diyor ki: “Biz çağdaş kitaplklar kuracağız, çeşitli bitki ve hayvanları içine alan bahçeler” Birilerinin tabii bunu işitmesini çok isterdim. Bitki ve hayvanları içine alan bahçeler tıpkı batıdaki gibi, konservatuarlar, sanata önem veren asker bir kurucu, sergi salonları, Atatürk’ün akıllı projeleri işte bunlar, bunları ben cilt cilt yazdım, 5 ciltte bitti, 1 400 sayfa tuttu. İki ciltte bitirmeyi düşünüyordum, sığdıramadım.

Bu nedir sevgili dostlar? Bu bir kültür devrimi, Türk devrimi dediğiniz şey evet, savaş meydanlarında kazanılan askeri zaferler üzerine, hatta onunla eşzamanlı olarak ilerleyen bir demokratik devrim Atilla İlhan’ın dediği gibi, laik cumhuriyet demokrasinin özüdür, laik cumhuriyet olmadığı yerde çok parti olsa ne yazar, her yıl seçim yapsan ne yazar? Bugün çocuklarımızı kandırdılar yıllarca, Atatürk demokrasiye karşıydı, diktatördü diye en büyük diktatörlüğü yıkan adam kendini Allah’ın yeryüzünde gölgesi olan sanan sultan, hilafet düzenini yıkan, şirk düzenini yıkan adama, yani en büyük diktatör-

lügü yıkan adama diktatör diyorsun. Egemenliğin kaynağını değiştiren, tanrısal egemenlik yerine aklın, hukukun egemenliğini kuran adama kalkıyorsun, diktatör diyorsun. Bu altyapı devrimleri işte, bunları yapmadan çok partiyi kurabilirdi Atatürk, Osmanlı dönemi çok partiydi. Bakın, meşrutiyet dönemi çok partilidir. 15 tane parti var, bir tanesi Demokrat Osmanlı Fırkası, yani demokrat partisi var Osmanlı'nın, Arar Fırkası var, Liberal Partisi var, sosyalist partileri var, meşrutiyet meclisi çok, meşrutiyet dönemi çok renkli, e ne oldu? Demokrasi geldi mi çok partiye Osmanlı'ya? Gelmedi, İttihat Terakki diktatörlüğüyle bitti Osmanlı biliyorsunuz, öyle çöktü, dağıldı. Dolayısıyla yıllarca çocukları şöyle kandırdık okullarda, siyaset tarihi derslerinde kandırdık çocuklarımızı: 1946'da çok partili hayata geçtik. Çok partili hayata geçmek demokrasinin olmazsa olmazıdır. Doğru, çok partili hayat demokrasinin olmazsa olmazıdır, ama eğer eğitimli bir toplum, toprak reformu yapılmış bir toplum, aydınlanmış bir toplum yoksa laikliği benimsememiş, laik cumhuriyetin yaşatılmadığı bir toplum yoksa 500 tane parti kur. O toplum diktatörlükten kurtulamaz ki kurtulamıyoruz işte, olup biten budur.

Şimdi Atatürk ne yapıyor? Bakın, bütün bu saydıklarım sergi salonları, çağdaş kitaplıklar, galeriler, okullar, bütün bunlar işte tam da demokrasiye hizmet ediyor. Bütün bunları yerleştiren bir Türkiye düşünün, Tunceli'den Edirne'ye

kadar böyle bir Türkiye'yi düşünün, böyle bir Türkiye'de bugün demokrasinin ne noktada olacağını ancak hayal edebiliriz. 1924 yılında Zafertepe'de bir söylev var. Bakın, büyük taarruzun kazanıldığı yerlerden biri bu, Zafer-tepe'de Mustafa Kemal Atatürk'ümüz ertesini 1924 yılı, işte cumhuriyetin kuruluşundan bir yıl sonra şöyle bir konuşma yapmış, savaş meydanında yaptığı konuşmaya bakın, savaştan iki yıl sonra: *"Artık yurt bayındırlık istiyor, zenginlik istiyor, gönenç istiyor, bilim istiyor, beceri istiyor, yüksek uygarlık istiyor, özgür düşünce istiyor, özgür anlayış istiyor. Ulusumuzun ülküsü tüm dünyada tam anlamıyla uygar bir toplum olmaktır. Uygarlık yolunda başarı yeniliğe bağlıdır. Toplumsal yaşamda, ekonomik yaşamda, bilim ve fen alanında başarılı olmak için biricik ilerleme yolu budur. Uygarlığın buluşlarıyla yaratılışları harikali, mucizeli yapıtları, evrensel değişmelere yol açtığı bir çağda yüz yıllık köhne anlayışlarla geçmişe taparlıkla ulusal varlığını korumak olanaksızdır. Artık bugün bir de insanlık gerekleri bütün gerçekliğiyle doğmuştur. Bunlara uymak zorunludur. Aksi halde medeni olmayan milletler medeni olanların ayakları altında kalmaya mahkumdur"* diyor. Bugün geldiğimiz nokta budur. 1924 yılında bu ülkeyi kuran adam savaş kazandığı yere çıkıyor ve orada kazandığı savaşı anlatmıyor bakın, Allah aşkına, burada da şapka çıkarmak gerekir bu öndere, bu lidere, öyle değil mi? İki yıl

sonra çıktığınız yerde neyi anlatırsınız? Daha çok biz burada şöyle dövüştük, böyle vuruştuk, düşmanı böyle ezdik. Ondan da bahsetmiş de, asıl vurguyu buna yapmış. Çünkü onun için asıl Kurtuluş Savaşı uygarlık savaşı. Diyor ki yenilik, ilerleme, uygarlık, bilim, 100 yıl önce diyor bunu, bugünkü siyasileri görünce tabii bütün bu coşkunun arkasında yatan neden o bu kurucuya olan saygı. Şunları söylemek, sadece söylemekle kalmayıp hayata geçirmek ve bunu Samsun'a çıkar çıkmaz bütün bu mücadelenin fitilini ateşlemek, başka bir şey bu.

Bütün bu anlattıklarımızdan ortaya şu sonuç çıkıyor: Ben bu sonucu da yazıyorum, zaman zaman söylüyorum, bazıları rahatsız oluyor. Olsunlar. Ben şöyle diyorum: Kurtuluş Savaşı belki Atatürk olmasaydı da bir şekilde kazanılabilirdi, iki yıl geç kazanılırdı, ama bir şekilde sonuçlandırılabilirdi, ama Türk devrimi Atatürk olmasaydı cumhuriyet başta olmak üzere laikliği unuttun, Türk devrimi gerçekleşmezdi. Ne demokrasisi, hangi demokrasi, hangi çok parti? Türkiye'de cumhuriyet ilan edilmezdi uzun bir süre sevgili dostlar, çünkü Atatürk yakın silah arkadaşlarına rağmen cumhuriyeti ilan etmiş. Cesur olalım, Atatürk'ün bizden istediği en önemli şey bu: *"Cesur olun, sahip olduğunuz gerçeği toplumla paylaşın"* diyor. Korkuyoruz, yıllardır bizim Atatürkçü tarihçiler de, tarihçiler de çekiniyorlar. Atatürk ve silah arkadaşları, güzel, Kurtuluş Savaşında böyle bir ekip var. Son-

ra? Devrimin önderini yemeye çalışan bir kadro var. Dünyada normalde devrimler çocuklarını yer, bizde çocuklar devrimi ve devrimciyi yemeye çalışıyor. Ters bir durum var bizde, İzmir suikastı, açık açık konuşalım bir gün İzmir suikastını, Rauf Beylerin, Karabekir Paşaların oradaki tutumlarını konuşalım. Maalesef tek başına bir devrim yapmış Mustafa Kemal Atatürk, Şevket Süreyya boşuna “tek adam” demiyor. Efendim, abartıyorsun. Abartmıyoruz, hiç abartmıyoruz baktığınız zaman, cumhuriyetin ilan edilmesi, saltanatın kaldırılması mümkün değildi, hiçbiri gerçekleşmezdi. Hiçbiri gerçekleşmez Mustafa Kemal Atatürk’ün devrimci iradesi olmasa, sen sonra demokrasiyi kurarsın üstüne tabii.

Şimdi bu dinamik ideal Atatürk’ün vasiyeti diyorlar sürekli, vasiyeti varmış, gizliymiş. Gizli vasiyeti yok Atatürk’ün, bir tek vasiyeti var, o da ortadadır. Fakat Atatürk’ün başka vasiyetleri de var. O yasal, hukuksal vasiyeti dışında bakın, son Meclis konuşması Atatürk’ün vasiyeti gibidir. O son iki Meclis konuşması, onları da gençler okusun. 1937 ve 1938 yıllarında, özellikle 1937’deki çok önemlidir. Bakın, 11 Ocak 1937’de Mustafa Kemal Atatürk Mecliste ne diyor? Atatürk’ün işte vasiyetlerinden biri budur. 11 Ocak 1937 Meclis konuşması: “*Büyük davamız en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarda değil, düşüncelerde de temelli bir devrim yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir*” Ba-

kın, düşüncede bir değişimden bahsediyor ve bunun bir dinamik ideal olduğunu söylüyor. *“Bu ideali en kısa zamanda başarmak için fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz”* Bu adam askerdi, değil mi? Ne diyor bu adam? Bu adam kuramsal şeyler söylüyor. 5 000 kitap okumuş, boru mu? Kuramsal şeyler söylüyor, fikir ve hareketi birlikte yürütmekten bahsediyor. Yıllarca bu ülkenin gençleri kendilerine kuramsal açıdan devrimciler aradılar, önderler aradılar. Biz yıllarca Atatürk'ün dehasını keşfedemedik. Kuramsal olarak da keşfedemedik onu, fikir önderi olarak benimseyemedik. Zannettik ki Samsun'a çıktı, Kurtuluş Savaşını örgütledi, gaza getirdi halkı, vatani kurtardı, sonra da devrimler yaptı, 6 tane de ilkesi var. Öyle değil. Diyor ki: *“Bu teşebbüste başarı ancak sistemli, planlı en rasyonel tarzda çalışmakla mümkündür”* Ne diyorsun Paşam sen? Bunu bugünkü bazı siyasilere okusam anlamakta zorlanırlar, ne diyorsun sen? Türk milletinin dinamik ideali diyor, Türk milletinin dinamik bir ideali varmış. Devam ediyor: *“Fikir ve hareketi beraber yürütmek zorundayız”* diyor. Yani boş konuşmakla olmuyor diyor, eylem, harekete geçmek.

Şimdi sonlara geliyorum. Şimdi soru şu bakın: Mustafa Kemal Atatürk Anadolu'ya çıktığında ona en çok sorulan, hatta Ruşen Eşref Üneydin 1919'da Amasya'ya gitmiş, Atatürk'le bir röportaj yapmış. İlk röportajı Kurtuluş Savaşı sırasında benim gördüğüm kadarıyla o yap-

miş. Mustafa Kemal Atatürk'e sorulan soru şu: Bu yoklukta, bu yoksullukta 8-9 senedir savaşan bir toplum İstanbul'da yiyecek un yok, ekmecek yok, toplum hakikaten fakir, Birinci Dünya Savaşı yeni bitmiş, Anadolu emperyalist güçler tarafından işgal edilmiş. Sade Yunanistan da değil, bunun İngiliz'i var, Fransız'ı var, İtalyan'ı var. Böyle bir ortamda mesela, Refik Halit Kara yazdığı bir yazıda Mustafa Kemal'e diyor ki: *"Kuzum Mustafa, sen deli misin"* Yazının başlığı bu. Alay ederek, yani bir velveleler, kongreler, genelgeler, böyle Refik Halit'in kalemi çok kıvraktır. Vatan hainidir, ama rahmetli kalemi çok kıvraktır. Niye vatan hainidir? İstanbul'da telgraf memuru, Mustafa Kemal'in bütün telgraflarını düşmana vermiş savaş boyunca, buradan giden bütün telgraflar onun elinde, o da gidiyor İngilizlere veriyor. Dolayısıyla 150'likler listesine alınıp, sürgüne gönderilmiştir, ama kalemi o kadar kuvvetli ve öyle büyük bir edebiyatçı ki Atatürk affediyor. Refik Halit gelsin diyor, ama Refik Halit ben gitmem diyor. Yani Mustafa Kemal sağken ben gidemem, çünkü yaptığı şeyin farkında, fakat ilginç bir adam Mustafa Kemal Atatürk, yani bir vatan hainini, vatan hainliği sabit olan biri Türk diline verdiği hizmetten dolayı, Türkçeye verdiği hizmetten dolayı affetmiş. Bu da hakikaten başka bir insanlık, ben oradan şuna geleceğim tekrar: Şimdi Refik Halit gibi çok kişi işte bu mücadelenin olmayacağını, silah yok, cephane yok, para yok, ordular

dağıtılmış fakir bir ülke, başaramayacağımızı söylüyor. Atatürk tabii bir şeyin farkında, Mustafa Kemal Atatürk bütün bunların olmadığını bilincinde, fakat farkında olduğu şey şu: Haklı olduğumuzu düşünüyor millet olarak ve aslında Atatürk'ün mücadelesi bir hak mücadelesidir sevgili dostlar, biz haklıyız diyor ulus olarak ve bu hak mücadelesini kazanacağız diyor. Bakın, eğer haklı olduğunuzu düşünüyorsanız, hiçbir şeyiniz yoksa da sonuna kadar mücadele etmek zorundasınız. Bunun farkında ve bunu ortaya koyuyor. Ben bakın, bununla ilgili birkaç şey vereceğim ve sonra Atatürk'ün bu hak mücadelesiyle ilgili kendi söylediklerinden size bazı şeyler paylaşacağım.

Mustafa Kemal aslında üç hak mücadelesi verdi hayatı boyunca: 1. Emperyalizm bu ülkeyi işgal ediyor 1919-1922 yılları arısında, haksız bir işgaldir bu. Diyeceksiniz ki hoca, haklı işgal mi olur? Olur, anlaşmalar olur, başka nedenler olabilir, ama Birinci Dünya Savaşı bitmiş, biz yenilmişiz, ama yenildikten sonra elimizde kalan son toprak parçasının da elimizden alınması batının hakikaten o emperyalist, o çirkin yüzünün bir yansıması. Son derece haksız bir işgaldir Kurtuluş Savaşı süreci, Mustafa Kemal bunun farkında ve diyor ki: *"Bizim bağımsızlık hakkımız var. Biz bu hakkımız için savaşıyoruz. Karşımızdaki düşman çok güçlü olabilir, topu, tüfeği, vesairesi olabilir. Bizim hiçbir şeyimiz olmayabilir, ama alemde hak vardır"* Atatürk'ün

müthiş gözden kaçırdığımız bir sözü, sıkıştığında hep kullandığı: “Çocuk, alemde hak vardır” Birinci hak mücadelesi emperyalizme karşı, işgale karşı bağımsızlık hakkı. Kazandı mı? Kazandı. İmkansız başardı mı? Başardı. Hak mücadelesini kazandı, ilk hak mücadelesi. 2. Ulusun egemenlik hakkı. Yüzyıllardır bu toplum sultanlar, padişahlar, halifeler tarafından yönetiliyor. Onlar çoban, halk sürü. Şimdi burada da bir hak ihlali vardır diyor, burada da bir haksızlık vardır diyor. Egemenlik hakkı, ulusun egemenlik hakkı ihlal edilmiştir diyor. Atatürk’ümüzün ikinci mücadelesi Kurtuluş Savaşıyla birlikte yürüttüğü mücadele Samsun’a çıkar çıkmaz ulusal egemenlik, cumhuriyetin ilanı, işte önce saltanatın kaldırılması, sonra hilafetin kaldırılması ve laik cumhuriyetin kurulması ve saltanat sisteminin devrilmesi, o düzenin yıkılması, ulusal egemenlik halkı kayıtsız şart-sız egemen olduğu düzenin kurulması, o mücadeleyi de kazandı bakın, ulusun egemenlik mücadelesi. Çünkü haklıydı. Çünkü Türk insanı da, onu idare eden, yüzyıllardır onu güden hükümdarlar kadar, padişahlar kadar eşitti, yönetime katılma hakkı vardı. Bu hakkı gasp edilmişti yüzyıllardır, o mücadeleyi de kazandı. 3. “Ulusun uygarlık hakkı vardır” diyor. Müthiş, biz geri zekâli mıyız? Biz toplum olarak niye geri kaldık? Niye Fransa ileri, niye Amerika ileri, niye Avrupa ileri de niye biz geriyiz? Niye bizde bilim yok, niye bizde sanat yok, niye biz eğitim-

de, her alanda geri kaldık? Bu bizim hakkımız değildi, bu milletin hakkı değildi. Uygarlık hakkı için mücadele ediyor. Üçüncü hak mücadelesi uygarlık hakkı mücadelesi Atatürk'ümüzün ve şimdi bakın, benim formüle ettiğim bu şeyleri Atatürk'ten duyalım. Kendisi neler demiş? Yıl 1919, daha milli mücadelenin başı, o zor günler şöyle diyor: *"Herhalde alemde hak vardır ve hak kuvvetin üstündedir"* İfadelere dikkat edin Allah aşkına: *"Herhalde alemde hak vardır ve hak kuvvetin üstündedir"* Atatürk'ün başarı sırrı bu cümlede gizli, yani onlar kuvvetli, onlar bizden çok oy aldı deyip de bunalıma girmek, yan gelip yatmak olamaz bir Atatürkçünün hareket tarzı, haklı olduğuna inanıyorsa, sonuna kadar mücadele edeceksin. Haklı olduğuna inanmıyorsan zaten boşuna mücadele etme, çünkü kazansan da bir şey ifade etmez.

Atatürk'ümüz devam ediyor: *"Şu kadar ki milletin haklarının farkında olup, bu hakları korumak için her türlü fedakârlığı göstermesi gereklidir"* Öyle hak vardır deyip de ilahi bir yardım bekleme durumu söz konusu değil. Başka bir şey diyor bakın: *"Evet, alemde hak vardır. Hak kuvvetin üstündedir, ama millete bunu anlatmalıyız. Milletin bunun farkında olup, o mücadeleyi vermesi gerekir"* diyor. Allah aşkına, bu bir salı konuşması olur. Yani bunu bugün bizim siyasi parti lideri alıp, gayet güzel okuyabilir. Bugün için çözüm önerisi, 1919 yılında Erzurum'da Mazhar Müfit Kansu'ya bir gece şunları

söylüyor yine bu konuyla ilgili: *“Bu millet hiçbir zaman bir hain padişahın, bir rahip Frew’in, bir Said Molla’nın esiri, eğlencesi olamaz. Cihanı başlarına toplasınlar da gelsinler. İş kalabalıkta değildir, hak ve hakikattedir”* Çok ilginç, Mazhar Müfit Kansu Erzurum Kongresi günleri, ortalık ateş, artık ne olacağı belli değil, İngilizler kongreleri basacaklar mı, bir tarafta ihanet şebekeleri var, Anadolu’da valiler söz dinlemiyor, İstanbul hükümetinin kontrolüne giren valiler, falan var. Çok zor bir dönem, o dönemde Mazhar Müfit Beyle konuşması sırasında Mustafa Kemal Atatürk bu cümleyi kurmuş bakın: *“Bir millet, bu millet hiçbir zaman bir hain padişahın, bir hain Frew’in, bir Said Molla’nın esiri, eğlencesi olamaz. Cihanı başlarına toplasınlar da gelsinler. İş kalabalıkta değil, hak ve hakikattedir”*

Devam ediyor: *“Hak ve hakikat ve millet rehberimizdir”* Üçüncü bir madde daha var. Mustafa Kemal Atatürk’ün âdeta ruhen bağlı olduğu bir şey bu Türk milleti, Atatürk’ün başarı sırlarından biri de artık onu anlamlandırmak çok zor, milletle bir gönül bağı var. İnanılır gibi değil bu, hakikaten Anadolu’ya geçtiğinde bu Çanakkale kahramanını o fakir halk bağına basıyor. Şimdi ben Kurtuluş Savaşıyla ilgili bir çalışma üzerindeyim. Yani dehşete düşüyorum. Neden? Savaş yurdunu bir ulus, Mustafa Kemal Atatürk Amasya’ya gidiyor, Erzurum’a gidiyor, Sivas’a geliyor, nasıl karşılanıyor, biliyor

musunuz? Büyük kalabalıklar onu karşılıyorlar. Mustafa Kemal Atatürk o çağda 1920'li yıllarda iletişim, haberleşme koşullarının çok zayıf olduğu bir dönemde bu etkiyi nasıl yarattı diyorsunuz, bunu açıklamak çok zor. Tamam, bu adam Çanakkale kahramanı, Anafartalar kahramanı, ama gazeteye resmi bile doğru dürüst basılmamış bir adam, Enver Paşa resmini bile bastırmıyor öne çıkmasını diye. Peki, bu adam nasıl bir gönül bağına sahip bu milletle, bu nasıl bir iç sesi dinlemedir, bu insanları nasıl okumadır, insanlar ona nasıl bir güven duyuyorlar ve gittiği yerde bütün Anadolu halkı onu karşılıyor, bağına basıyor Kurtuluş Savaşının daha başında kurtarıcı olarak? Bunun üzerinde çalışılmadı, bunun üzerinde doğru dürüst çalışmak lazım. Nasıl bir açıklama yapılabilir, yani hakikaten anlamlandırmak zor. Hele bir Ankara'da bir karşılaşma var. İnsanlar sokaklara dökülmüş ve o sarı paşayı karşılıyorlar, onu kurtarıcı olarak algılıyorlar.

Şimdi dolayısıyla Atatürk'le Türk milleti arasında anlamlandırılmayan bir ilişki var, bir gönül bağı var, bir iç sesi dinleme var Mustafa Kemal'le ulus arasında, yani başarının bir sırrı da o, başka bir sır da orada gizli. Yoksa sen 9 senedir savaşan bir toplumun fakiri gideceksin diyeceksin ki hadi, bir de Kurtuluş Savaşı vereceğiz. Kimse gelmez, seni kimse dinlemez. Öyle değil, kaniyle mermi taşıyor. Yani cephanesini sarıyor örtüsüne, çocuğu kucağında

cephaneye taşıyan kadınlarımız, analarımız var ve arkadaki motivasyona baktığın zaman bütün öykülerin arkasındaki şey Mustafa Kemal Atatürk. Yani o paşa, o figür, sanki orada onun olması o insanları harekete geçirmiş ve o mücadelenin fitilini alevlendirmiş. Bunu anlamlandırmak hakikaten kolay değil: *“Hak ve hakikat millet rehberimizdir. Mutlaka biz muvafak olacağız. Şimdiye kadar olduğu gibi bütün engelleri aşacağız. Vakit yaklaştı, pek yakında tam istiklal ve hâkimiyetimize kavuşacağız”* dediğinde daha Temmuz ayıydı, yıl 1919'du. Demek ki mücadelede başarılı olacağından emin, bir de bugünlere yönelik bazı öngörülerini, bazı açıklamaları var. Bugünün Türkiye'sinden bahsediyormuş gibi sanki Atatürk bakın, şunu da sizlerle paylaşmak istiyorum: *“Umutsuz olmamalıyız”* Umutsuz olmamız gerektiğini gösteren Mustafa Kemal Atatürk'ten bize belki de cesaret verecek bir alıntı: *“Bir memleketi zapt ve işgal etmek o memleketin sahiplerine hâkim olmak için kâfi değildir”* diyor. **Önemli burası:** *“Bir milleti zapt etmek, işgal etmek o memlekete sahip olmak için kâfi değildir”* demiş. *“Bir milletin ruhu zapt olmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olunamaz”* demiş.

Şimdi *“bir milletin ruhu zapt olmadıkça”* ifadesi çok önemli, *“azim ve iradesi kırılmadıkça”* ifadesi çok önemli, bugün yapılmaya çalışılan bu. Ruhumuzu zapt etmeye çalışan odaklar var.

Azmimizi ve irademizi kırmaya çalışan odaklar var, bunlara gelmemek lazım. Ruhunuzu zapt ettirerseniz, azminiz ve iradeniz kırılırsa, o zaman kaybettiniz demektir. Bakın, bu ülkeyi kuran adam diyor ki: “*İşgal de olsa ülkeniz, ele de geçirilse, milletin ruhu zapt olmadıkça ele geçiremezler*” İşte bütün bu propaganda, basından yapılan bütün o propaganda, kara propaganda, ele geçirilmesi bütün yayın organlarının, işte o ruhumuzu zapt etmeye yönelik çalışmalardır. Ruhumuzu zapt ettirmemeliyiz sevgili dostlar, azmimizin ve irademizin kırılmasına engel olmalıyız.

Şimdi buna bağlı olarak şunu da hatırlatmadan geçemeyeceğim: Atatürk'ümüzün yine bugünlere ışık tutan bir açıklaması: “*Önemli olan iç cephe*” diyor. Bu cephe bütün memleketin, bütün milletin vücuda getirdiği cephe. Görünür cephe doğrudan doğruya ordunun düşman karşısındaki silahlı cephesidir. Bu cephe sarsılabilir, değişebilir, yenilgiye uğrayabilir. Fakat bu hal hiçbir vakit bir memleketi, bir milleti mahvedemez. Ülkemiz işgal edilse de korkmayın, askeri olarak yenilebilirsiniz, o önemli değil o kadar diyor. Çok önemli bakın, önemli olan memleketi temellerinden yıkan, milleti esir eden iç cephenin çökmesidir. Bugün bu durumla karşı karşıyayız. Milleti temellerinden sarsan iç cephenin çökmesidir. Bu gerçeği bizden iyi kavramış olan düşmanlarımız bu cephemizi yıkmak için yüzyıllarca çalışmışlar, çalışmakta-

dırlar ve çalışacaklardır. Bugüne kadar başaramadılar, gerçekten kaleyi içeriden almak dışarıdan zorlamaktan çok kolaydır. Bugüne kadar başaramadılar, ama bu kaleyi içeriden almak iç cephenin güçlü tutulması çok çok önemlidir diyor. Bunu da asla unutmamak gerekiyor sevgili dostlar.

Bir de 24-25 Ekim 1919'da Amasya'da Atatürk'le görüşen Ruşen Eşref Ünaydın'a Atatürk'ün yaptığı bazı açıklamalar var. Mustafa Kemal Atatürk başladığı mücadelenin bir namus mücadelesi, bir şeref mücadelesi olduğunu altını çiziyor. Bunu Atatürk düşmanlarına hatırlatmamız gerekiyor. Türk Kurtuluş Savaşı'nın ilk adı aslında ne milli mücadeledir, ne kuvayı milliyedir. Türk Kurtuluş Savaşı başladığında bu mücadeleye verilen ad namus cephesidir ve Mustafa Kemal Atatürk "*namus ve şeref mücadelesi*" diyor Türk milli mücadelesi için, neden bu tabirleri kullanıyor? Çünkü Anadolu'yu işgal eden düşman hakikaten kelimenin tam anlamıyla namussuzluk peşinde, tecavüzler, tacizler, kadınlarımıza, kızlarımıza yapılanlar, dolayısıyla Ege'den Yunan'ın Anadolu içlerine doğru ilerleyişi hakikaten gerçek anlamda, kelimenin gerçek anlamıyla bir namus savaşına yol açar. O kuvayı milliyeciler, o çeteciler, eşkıyalar dağdan inip, biliyorsunuz kuvayı milliyeye hareketini oluştururlar. Yani kuvayı milliyeye dediğiniz hareketin önderlerine bir bakın, Çerkez Ethem ve diğerlerine bakın, efelere bakın, yani

kurtuluş mücadelesinde düşmanın Anadolu'ya girdikten sonra vatani işgaline karşı bir tepki değil onlarınki, namusun işgaline bir tepkidir. Atatürk buna vurgu yapar. Ne zaman vurgu yapar? Daha 1919 yılında Amasya'da. Bakın, şimdi o mülakattan kısa bir bölüm okuyayım: *"Milletin hakkını aramasına maceraperestlik dediler. Ancak durup dururken macera yaratmaya, maceraperest olmaya bilmem ki lüzum ve ihtiyaç var mıydı? Bu maceraperest insanların rütbesi mi eksikti, şahsi haysiyetlerini mi kaybetmişlerdi, aç mı kalmışlardı, yoksa şahsi istikballerini karanlıkta mı görüyorlardı? Hayır, her şeyleri yerli yerindeydi. O halde özellikle büyük harp yorgunluğundan sonra istirahata muhtaç kişilerin, bizlerin böyle kalkıp da maceralar yoluyla maceralar yaratmaya ihtiyaçları var mıydı? Tabii yoktu"* diyor. Devam ediyor Atatürk, yani Atatürk'e maceracı diyorlar Anadolu'ya geçtiğinde milli mücadeleyi başlattığında, Ruşen Eşref bunu soruyor: *"Paşam, size maceracı diyorlar. Size kahraman olmak istiyor, falan diyorlar"* Oda anlatıyor. Sonra devam ediyor: *"Oysaki milletin ve memleketin şerefi mevzubahistir. Bu durum her fikrin üstündedir. Millet ve memleket sayesinde kazanılan rütbe ve refahın bir önemi, bir kutsiyeti vardır. İşte biz bütün bu rütbelerden bu aziz millete, bu aziz memlekete borçlu olduğumuz son namus vazifesini yerine getirmek için buradayız"* diyor 1919 yılında Mustafa Kemal Atatürk. Milletın kendi hayatını kurtarmak

ve meşru hakkını müdafaa etmek için haykırışına iştirak etmek her kendini bilen vatandaşın görevidir ve şu cümleye lütfen dikkat edin: *“Eğer ülkeniz işgal altında olursa -herhangi bir şekilde işgal altında olursa, orada ne yapılması gerektiğini açıklamış, eğer yapmazsanız ne olacağını açıklamış- eğer bu memleket, bu millet parçalanacak olursa -lütfen bugün için düşünün- umumi şerefsizliğin enkazı altında şunun bunun şahsi şerefi de parça parça olur”* Müthiş bir tanım, müthiş bir ifade Kurtuluş Savaşının başında. Eğer bu memleket, bu millet parçalanacak olursa içimizdeki şerefsizlere de bunu duyurmak lazım, bu ülkeyi parçalamaya çalışanlara bakın, umumi şerefsizliğin enkazı altında onun bunun şahsi şerefi de paramparça olur. Biz bunu yaşamadık mı? İslam dünyasına bakın, diktatörlerin başına gelenlere bakın, Saddamlara bakın, Kaddafiye bakın, sevgili dostlar, Mustafa Kemal'in söylediği tarih 1919, benim başıma bir şey gelmez. Ben bu ülkenin en tepesindeyim. Kafama göre şekillendireyim bu ülkeyi. *“Umumi bir şerefsizlik durumu varsa o umumi şerefsizliğin enkazı altında herkes kalır”* diyor. Müthiş ve biz bunu gördük. Yıkılmaz denilen diktatörlerin yıkıldığını gördük. Devam etmiş: *“Biz bu umumi şerefi kurtarmak için harekete geçtik”* Olağanüstü kendine inanç, güven, hiçbir şey yok elinde, hiçbir şey yok. İşte bu duygu bu milleti kurtarıyor, başka neyle, nasıl kurtulacaksınız, neyle kurtulacaksınız? *“Millete*

ruhumuzla iştirak ettik, iştirakimize mani olacak şahsi rütbeleri, mevkileri de umumi şerefi kurtarmak gayesi uğruna feda ettik. Milletın hayat hakkı ve istiklalini kurtarmak istemesi o kişiler tarafından aleme güya hükümete karşı bir isyan mahiyetinde yutturulmaya çalışılmaktadır” diyor. “Eğer konuştunuzsa ahalinin arzusu nedir, bizzat kendi ağızlarından duymuşsunuzdur. Şu halde bu şahsi bir isyan, şahsi bir siyaset manevrası telakki edilemez. Bu hareket milletin arzusudur, hatta ihtiyacıdır. Bu ihtiyacı doğuran şey de şahıslar değil, bizzat olaylardır. Devletin vahdet ve istiklalini tehdit eden meşru olmayan birtakım ihtirasları milletimize hiçbir hakka dayanmayan, dayanmaksızın vuku bulan taarruzlar ve tehlikeler karşısında milletin birleşmek lüzumu doğurmuştur. Böyle bir harekete macera demek bu hareketi takdir edenlere maceraperest lakabını vermek gafillik, garazkârlık değil midir? Ancak böyle şahsi işlerle uğraşacak durumda değilim. Böyle birtakım adi, bayağı işlere durumun nezaketi müsait değildir. Bazı İstanbul gazetelerinin hakkındaki hücum ve iftiralara karşısında üzgün ve elemliyim. Ancak memleketin uğradığı felaketten duyduğum acıysa kelimelerden ruhumuza dökülüyor” diyor. Devam ediyor, müthiş bir röportaj, 1919’da bu ülkeyi kurtaracak adamın kararlılığını röportajda okuyorsunuz, insani hislerini okuyorsunuz. “Biz burada bir namus, bir şeref mücadelesi veriyoruz. İstanbul’daki bazı

basın organları -her şey aynı, her şey bugünkü gibi- hakkımızda böyle adi, bayağı şeyler yazıyorlar, iftiralar atıyorlar” diyor. Yani hakikaten böyle bir mücadele kazanılacak bir mücadele değil, Mustafa Kemal Atatürk’e ne kadar dua etsek, ne kadar şükranlarımızı belirtsek azdır sevgili misafirler.

Son birkaç veriyle konferansı sonlandıralım. Bugüne ışık tutması açısından okuyacağım bir metin var elimde, ama onu bulabilirsem tabii, Atatürk’ün Bütün Eserlerinde tamamını bulabilirsiniz. Şimdi bakın, ilginç şeyler söylemiş. Yeni çalıştığım bir kitap üzerinde o notlardan paylaşımlar yapıyorum. Daha piyasaya çıkmadan sizlerle paylaşımlar yapıyorum, onu söyleyeyim. O açıdan özgün bir söyleşi oldu. *“Millete dost görünen kahraman yüzlüler vardır. Bunlar gelecekte olacaktır. Millete dost görünen kahraman yüzlüler, milletin, hükümetin sözcüsü olması lazımdır. Çünkü hükümetlerin icraatı kötü olup da millet buna itiraz etmezse, bütün kusur ve kabahate iştirak etmiş demektir” diyor. Milletin hükümetin icraatlarına karşı dikkatli olması, yanlış icraatlarda itiraz etmesi gerektiğini söyleyen adam tek partinin kurucusu, yani bugünkü demokratlara tabii duyurulur. Burası çok önemli bakın: “Millete dost görünüp de ilk fırsatta iktidar mevkiine geçtikten sonra onun hakiki ihtiyaçlarını düşüneneceği yerde memleketi kendi istediği istikamete götüren, laf anlamayan, yetkililerin uyarılarına kulak asmayan, millette*

mevcut kuvvetleri şahsına bağlamaya çalışan kahraman yüzlü insanlardan çok çaktı bu memleket” diyor. Devam ediyor, burada dikkatli olunması gerektiğini söylüyor. Atatürk cumhuriyeti kuruyor, ama cumhuriyetin sihirli bir değnek olmadığıнын farkında, biz bu okumaları yapamadık bugüne kadar, çocuklarımıza bunları gösteremedik ve zannettik ki Mustafa Kemal Atatürk’ün ifade ettiği gibi *“cumhuriyet ilelebet payidar kalacaktır*, diyor ya, sonsuza kadar yaşayacaktır. Zannettik ki biz öyle yatarız, yan gelir yatarız, o cumhuriyet sonsuza kadar yaşar. Oysa bu ülkeyi kuran adam bakın, tavsiyelerde de bulunmuş. Yani bu sihirli bir sistem değil diyor. Eğer halk gerektiği zaman müdahale etmezse, o zaman o iktidar ülkeyi başka yere götürür diyor. Bakın, şu anlattıklarına bakın, yetkilere kulak asmayan, millette mevcut kuvvetleri şahsına bağlayan kahraman yüzlü insanlar ortaya çıkar ve sizi aldatır diyor.

Şimdi çok çok önemli başka bir şeyi paylaşmak istiyorum sizinle bakın, milli bir siyasetten bahsediyor. Yerli ve milli olmak çok tartışılıyor ya bugün, şimdi bu ülkeyi kuran adamı eleştirenler sabah akşam bugün yerli ve milli olmaktan bahsediyorlar. Yani bu ülkeyi kuranlar milli değilmiş, yerli değilmiş, emperyalizme başkaldıran, unutulmuş Türk tarihini açığa çıkaran, Türk’ün bir tarihi olduğunu gösteren yaptırdığı araştırmalarla, uygar bir toplum yaratanlar milli olmuyor, bunlar milli oluyor. Neyse, bakın, Atatürk milli

siyaseti nasıl tanımlamış? “Milli siyaset dediğimiz zaman kastettiğim mana şudur: Milli sınırlarımız içinde her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanarak varlığımızı koruyup, memleketin gerçek saadet ve imarına çalışmak, saadet ve gelişigüzel aşırı emeller peşinde milleti oyalayıp, zarara sokmamak” İfadeye dikkat edin: “Gelişigüzel aşırı emeller peşinde milleti oyalayıp, zarara sokmamak, milli siyaset budur” diyor. Niye diyor bunu, bugünü mü gördü? Hayır, Osmanlı Devletinin son dönemi öyleydi çünkü, orayı da fethedelim, burayı da fethedelim derken bir baktık, Sakarya’ya kadar geri çekilmemişiz. Falih Rıfkı rahmetli çok iyi anlatır bunları: “Viyana’ya gidişle Sakarya’ya geliş arasında geçen zaman -Osmanlı tarihi- yani gittik, ama dönüş Sakarya’da sonlandı. Atatürk olmasa Orta Asya’ya kadar geri gideceksin” diyor. Ne kadar gittiğin değil, nerede durduğun önemli. Viyana’ya gittin de, Sakarya’ya kadar döndün. Ne ehemmiyeti kaldı o gidişin? Şimdi Mustafa Kemal bütün bunları süzgeçten geçirip diyor ki: “Gelişigüzel aşırı emeller peşinde milleti oyalayıp, zarara sokmamak, medeni dünyadan medeni ve insani muamele ve karşılık, dostluk beklemek -hani o “yurtta barış, dünyada barış” dediğimiz şeyin altyapısı bu- ve parti liderlerimizde şu özellikleri arayın” Çok ilginç bakın, “parti liderleriniz bakın, şu özelliklere sahip mi, değil mi” diyor. Millete sesleniyor: “Akıl, zekâ ve mantıkla hareket ediyor mu, etmiyor mu?”

İki, Türk milletinin yakın ve uzak tarihine gereği kadar vakıf mı, değil mi” Yani tarihini biliyor mu, bilmiyor mu? Atatürk çok iyi tarih biliyor. O 5 000’e yakın kitabın 1 000 küsur tanesi tarihle ilgili, müthiş bir dünya tarihi okumuş, Türk tarihi okumuş, bir tarih şuuruna sahip. “Siyasilerde bu var mı, bakın” diyor. Çok önemli: “Milli bir ahlâka sahip mi bunlar” diyor. İlginç bir tanımlama, değil mi? Ahlâk demiyor, milli bir ahlâk, orada kastettiği başka bir şey var. Milli bir ahlâk derken o değerler kümesi, bu ulusun değerler kümesi, ona sahip mi, ona bir bakın diyor. Da-ima yüksek, ali, kutsal amaçlara yürüyor mu, yürümüyor mu? Amaçları yüksek mi, kutsal mı, buna bakın diyor. Bunlara siz bakarsınız artık ve şimdi son olarak bununla bitireceğim.

Burada sıkı durun, yıl 1930, Yalova’da yanında Afet İnan var, birkaç milletvekili daha var ve Fethi Okyar Paris Büyükelçisi onu çağırmış, Serbest Cumhuriyet Fıkrasını kurduracak. Yani bir demokrasi denemesi yaptıracak faşizm çağında ve bu denemenin tutmayacağından da emin, ben size onu da söyleyeyim. Şimdi soru şu: Mustafa Kemal Atatürk gibi bir önder hayatında savaş kaybetmemiş, hayata geçirdiği bütün fikirleri uygulama alanına koymuş, başarıyla uygulama alanına koymuş bir önder acaba 1930 gibi erken bir tarihte, üstelik Türkiye’nin içinde bulunduğu koşulları bildiği halde neden çok partili hayata geçme girişiminde bulunuyor, neden böyle bir deneme yapıyor? Üstelik dene-

menin sonucunun olumsuz olduğunu tahmin etmemesi mümkün değil. Bakın, şunu unutmayın: Atatürk yenileceği bir mücadeleye başlamaz, kaybedeceği bir mücadeleye başlamaz, başaramayacağı bir işin altına girmez. Dolayısıyla Serbest Cumhuriyet Fıkrası olayının başka bir nedeni var. Yani o çok parti denemesinin 1930 yılında yapılmasının başka bir nedeni var, onu birazdan söyleyeceğim, ama burada size başka bir şey anlatacağım. Fethi Okyar, Afet İnan ve o birkaç milletvekilinin olduğu bir toplantıda niye böyle bir parti kurdurmak istediğini anlatırken Türkiye’de demokrasi eğer kurulamazsa, Türkiye’de gerçek demokrasi eğer kurulamazsa, Türkiye’de nelerin olabileceğini anlatıyor. Yani biz tek partiyle hep gidersek, demokrasimizi kuramazsak, gerçek demokrasimizi kuramazsak bakın, ne olur diyor gelecekte? Dehşetle ben bunu okudum, bu metinleri defalarca okumuştum, ama yeni çalıştığım, yazdığım kitapta Türkiye’nin bugünkü sorunlarına oradan çözüm ışığı üzerinde çalışıyorum. Bu pek yapılmadı, kuru kuruya Atatürk’ü okumak, öğrenmek önemli değil, bize bugün ve yarın için rehber olabilecek görüşleri ortaya koymak önemli. O okumayı o şekilde okuyunca bakın, neyle karşılaştım? Diyor ki: *“Gelecekte eğer demokrasi-nizi iyi kurmazsanız bir cumhurbaşkanı, benim yerime geçecek olan ileride bir cumhurbaşka-nı rejimi değiştirir”* Afet İnan diyor ki satır satır yazdım. Okuyalım hep birlikte, şöyle ifade

etmiş: “Gaziden sonra -yani kendisini ifade ediyor- benden sonra benim yerime geçecek herhangi bir devlet reisi ve onun kontrolündeki hükümet Meclisten aldıkları, alabilecekleri yetkileri eleştirisiz, sorgusuz, sualsiz uygulamaya alırlar. Bu halde kökleşebilir. Devlet reisliğine gelen zat reisicumhur bilhassa muktedir, faal biri olursa, devletle millete kendi şahsına muhabbet ve takdir kazandıracak bazı büyük hizmetler yaparsa, olaylardan ve koşullardan da yararlanarak hiç istenmediği halde devletin hakikatte mahiyetini değiştirebilir. Bu yeni mahiyetin yeni ismini takınması sadece zaman meselesidir” İleride diyor benim yerime biri geçer, Meclisi kontrol eder, hadiselerden yararlanır, millete kendini faal olur, aktif olur, millete kendini sevdirebilir, farkında olmazsın, rejimi değiştirir diyor, rejimi. Ne yapmalıyız bunun için? Bak, ne yapmamız gerektiğini 1930’da söylüyor, Serbest Fıkrayı niye kurmaya çalıştığını anlatıyor. Bu geleceğe bir ışık, Atatürk 1930’da çok partili sistemin, demokrasinin kurulmayacağıının farkında, faşizm çağı, çok zor, imkânsız, Türkiye’nin koşullarına baktığınız zaman daha alt-yapı devrimleri tamamlanmamış, olmaz bu iş, ama oradan bir sinyal yolluyor bize, bugüne bir sinyal yolluyor. Diyor ki demokrasinizi, cumhuriyeti demokrasiyle taçlandırmazsanız, güçlendirmezseniz adamın biri bu Meclisi ele geçirir, kontrol eder ve rejiminizi değiştirir. Cümleye dikkat edin: “Bir yeni mahiyet alır, ülkenin şekli

bu yeni mahiyetin yeni ismini takınması zaman meselesi olur” diyor. Müthiş, bu ülkeyi kuran adam açıkları da biliyor. Peki, biz niye bu metinleri göremedik, bu metinleri okuyamadık bugüne kadar? Gardırop Atatürkçülüğü yapmaktan Atilla İlhan’ın kulakları çınlasın, 10 Kasımlarda Anıtkabirde bir yazarımız öyle yazmış 1960’larda, bu kitapta çok güzel yazılar var, 1960’larda öyle yazmış: “Ağlama halkaları oluşturmaktan fikirleri üzerinde düşünemedik” diyor. Müthiş, ağlama halkaları, evet.

Şimdi artık düşüneneceğiz, düşünmek zorundayız ve size tabii daha başka anlatacağım şeyler vardı. Mesela, Atatürk’ümüzün bir barış ve insanlık projesi var. Yani Mustafa Kemal Atatürk sadece Türkiye için değil, dünya için de bir kurtuluş reçetesi sunmuş durumdadır. Şimdi onu ben *“Atatürk’ün Akıllı Projeleri”* kitabımda anlattım *“Atatürk’ün barış ve insanlık projesi”* diye, bunu fark eden iki kişi var: Biri Falih Rıfkı Atay kısmen farkında, Şevket Süreyya Aydemir. Şevket Süreyya Aydemir diyor ki: *“Atatürk’ün ortaya koyduğu devrim sadece Türkiye’nin kurtuluşunu amaçlamıyor, sadece mazlum milletlerin kurtuluşunu amaçlamıyor, bütün insanlığın kurtuluşunu amaçlıyor”* ve ben de şunu ekledim: Yurtta barış, dünyada barış diye bildiğimiz o ilke var ya, o ilke aslında bir şeyin parolasıdır sevgili dostlar. Neyin parolasıdır? Gelecekte kurulması, kurulacağı düşünülen insanlık barışının, dünya barışının paro-

lasıdır o yurttaki barış, dünyada barış ve şu an geldiğimiz noktada Amerika'sından Afrika'sına kadar, Suudi Arabistan'ından Irak'ına kadar her yerde aranan şey barıştır. Yurttaki da barışı arıyoruz, dünyada da barışı arıyoruz, bütün dünya bunu arıyor ve Atatürk'ümüzün sistemli olarak bu mesele üzerinde çalıştığına kanıtları var. Yani dünyanın kurtuluşu nasıl olabilir? Ütopik bir şey bu, ama yüzyıllar sonra insanlık nasıl kurtulabilir? İnsanlığın kurtuluşuyla ilgili onlarca açıklaması var. Bir sistematik oluşturmuş, burada onları sizlerle paylaşamayacağım. Fakat şu kadarını paylaşayım, hayata geçirmiş bunu bakın, dünyadaki en büyük barış kuşağını Avrupa Birliğinden önce Atatürk kurdu. Nasıl kurdu? Balkan Paketi ve Sadabad Paketiyle kurdu. Balkan Paketiyle Bulgaristan'dan, Sadabad Paketiyle Afganistan'a kadar, Bulgaristan'dan Afganistan'a kadar Türkiye'nin önderliğinde büyük bir barış kuşağı oluştu. Dünyanın İkinci Dünya Savaşı öncesindeki en büyük barış kuşağıdır bu, hedefi şudur: *"Barış kuşakları, barış çemberleri oluşturmak bütün dünyada, savaş böyle önlenir"* diyor. Şöyle bir tez vardır: Mustafa Kemal Atatürk 1938'de ölmeseydi acaba İkinci Dünya Savaşı'nın gelişimi başka türlü olabilir miydi? Uluslararası barışa hizmet eden bu adam bu savaşın çıkmasına engel olabilir miydi? Dünyada bunu konuşuyor birçok üniversitede birçok akademisyen, bizse neyi konuşuyoruz? Mustafa Kemal Atatürk kaç

kadeh içerdi, Fikriye'yi mi severdi, Latife'yi mi severdi? Bak, Atatürk ne kadar da çok diktatörmüş, işte bak hocaları astırmış, şapka giymediler diye Erzurum'da bir bacıyı astırmış. Yalan hepsi, ah ah, tabii üzülmemek elde değil. Şu kitaptan sizinle paylaşmak istediğim bir yazı var 1960'larda yazılmış, kaleme alınmış, fakat uzun bir yazı, onun sadece son bölümünden bir alıntıyla sözlerimi bitireceğim izin verirseniz. 10 Kasım 1969 bakın, Şükrü Koç "Atatürk'ün eğitim felsefesi" diye bir yazı yazmış. Yazının sonundaki cümleyi sizlerle paylaşmak istiyorum: "Şimdi Atatürk'ün 38 yıl önce ortaya attığı fikirleri uygulamanın neresindeyiz? -1969'da diyor bunu- Her safhasında olduğu gibi Atatürk devriminin bu en önemlisinde de korkunç tavizler vere vere geri çekilmekteyiz. -Bahsettiği eğitim devrimi- Bütün köylüleri okutursak koyunları, keçileri kim güdecek, pamukları kim toplayacak diyebilen politikacı yığınları aldatabilmektedirler insanları. İş ve toplum kalkınması, köy eğitimi kelimelerini kullananların tatbik edildikleri bir karanlık devredeyiz ve en tuhafı Atatürk için 10 Kasımlarda en çok bağırarak nutuk çekenleri de bu karanlık devreyi yaratan eğitim sorumluları arasında görüyoruz" Şimdi daha 1969 yılında Atatürk'ün ölümünden 38 yıl geçmişken bir yakınma durumu var. Bu kitaptaki neredeyse bütün yazılarda bu yakınma durumu var. Hatta 1960'larda, 70'lerde, 80'lerde yazılan bütün yazılarda o dönemin aydınlarının yaz-

dığı bütün yazılarda en büyük eleştiri konusu şu: Atatürk devrimleri yarım bırakıldı, Atatürk devrimlerinden geri dönüş başladı. Bunu bakın, biz bugün söylüyoruz, ama aslında bu eski bir hikâye, bu çok eski bir hikâye, 1950'lerde yazı yazmış adam, Atatürk devrimlerini arıyor 1950'lerde. O zaman tabii bu 15 yılda ortaya konulan eserin ışığı düşünabiliyor musunuz, 65-70 yıldır karşı devrime rağmen hâlâ bu ülkeyi aydınlatıyor. Nasıl bir ışık bu, değil mi? Anlattım bakın, biraz önceki Mustafa Kemal Atatürk'ün o ışık, çok güçlü bir ışık o, yani biz o ışığı almak istemiyoruz, ama o ışık bir şekilde hâlâ bu ülkeyi aydınlatıyor. 70 yıldır karşı devrim, 65-70 yıllık karşı devrim sürecine rağmen 15 yıllık cumhuriyet ışığı nasıl bir güç, nasıl bir enerji, nasıl bir devrim? Şimdi biz bunu işleyelim, biz orayı işleyelim, bir reçete koyalım ortaya, ama kimsenin umurunda değil.

Herkes bir kuru yenilik peşinde, fakat kimse şunu fark etmiyor ki kökleri olmayan hiçbir yenilik kalıcı olamaz. O kökler nerede, onu biliyoruz, paylaşmaya da hazırız. Fakat garip bir barbarlık çağı yaşıyoruz. Diyeceksiniz ki 70-75 yıllık bir karşı devrim, yani bu süreçte tabii ki böyle bir sonuçla karşılaşmamız normal. Ben bugün yaşadığımız Türkiye'yi, bugünkü sorunları yadırgamıyorum. 70 yıldır yaşananlar bizi buraya getirdi. Atatürk'ten sonraki süreç bizi buraya getirdi. Az bile geldik, itiraf edeyim, yani daha da kötü olmamız gerekir. Normalde tarihin

diyalektiği açısından baktığımız zaman daha kötü olmamız gerekir, ama Allah'tan o 15 yıllık aydınlanma dönemi var. Onun ışığı, onun ruhu var. Atatürk'ün bu insanlarla kurduğu gönül bağı ister inanın, ister inanmayın hâlâ devam ediyor. Çok ilginç, bunların üzerinde düşünmek zorundayız, kafa yormak zorundayız, ama televizyon programlarına bakıyorsanız, İsa'nın kefeni, Musa'nın kılıcı, Ayasofya'nın sırrı, yani bir algı yönetimi var. Oradan sıyrılın, oradan kendinizi kurtaramadığınız sürece işiniz ne olursa olsun, mesleğiniz ne olursa olsun o çarkın içinde eriyip gideceksiniz, eriyip gideceğiz. Sistemin öğütmediği insanlar var, işte onlardan olmak zorundayız. Yoksa 70 yıllık karşı devrim tornadan geçirmiş hepimizi, hani diyorlar ya resmi tarih, işte cumhuriyet, 80 yıllık cumhuriyet, bunlar hep palavra, hiç böyle bir şey yok. Atatürk'ün cumhuriyeti 15 yıllık, gerisi karşı devrim, Amerikancı İslamcılık dönemi, kimseyi kandırmasınlar. Eğer bir resmi tarih varsa ülkede 1940'lardan itibaren, 49'dan itibaren yazılan Amerikancı, İslamcı, Osmanlıcı bir resmi tarihtir. O resmi tarih Atatürk'ü hep yanlış anlatmıştır. Bundan yakınması gereken biziz, ama bakıyorum, başkaları yakınıyor. 80 yıllık Kemalist cumhuriyet, lafa bak, 80, hangi 80 yıllık Kemalist cumhuriyet, Atatürk'ün ölümünden sonra hangi Kemalizm, hangi Atatürk Atilla İlhan'ın ifadesiyle hangi Atatürk sizin bahsettiğiniz Atatürk, nerede kaldı Atatürk, nerede kaldı tam bağımsızlık, nerede

kaldı, akıl, bilim, uygarlık, nerede kaldı insanlık ideali, insanlık ülküsü, insanlık barışı? Bunların hiçbiri yok, ama hâlâ 80 yıllık Kemalist cumhuriyet. 15 yıllık, daha genç bizim cumhuriyetimiz, onu olgunlaştıracğıız. Saygılar sunuyorum.

TARTIŞMA

SALONDAN- Sevgili konuklar, değerli konuşmacımıza bu aydınlatmaları için çok çok teşekkür ediyorum. Benim buradan vardığım sonuç: Karşı devrimciler bizden iyi Atatürk'ü çözmüşler ve bize de düşen görev Atatürk'ü yeniden okumaktır. Zaten bugün panelimizin adı da buydu. Bunun burada bir kez daha doğru bir ad olduğunu, gerçi isim babamız da yazarımızdır, onun için doğru bir ad olduğunu ortaya koyuyoruz. Ben tabii yazarımız kadar Atatürk'ü şey yapmadım, ama sezgisel olarak ben Atatürk'ün dünyanın en büyük lideri olduğunu, en büyük dehası olduğunu hep savunurum, ama bu şekilde yazarımız gibi adlandıramıyordum.

SİNAN MEYDAN- Sistemleştirmek önemli tabii.

SALONDAN- Çok çok yararlandım, çıkacak kitaplarını da artık sabırsızlıkla bekleyeceğim. Şimdi bizim Fidel Castro'ya gidenler sormuşlar bize ne önerirsiniz? Fidel Castro demiş ki: *"Sizin Atatürk'ünüz var, başkasına gerek yok"* Evet, biz Atatürk'ü yeniden okumalıyız. Çok çok teşekkür ediyorum yazarımıza bu aydınlatmaları için, baromuz adına, merkezimiz adına ve şahsım adına tekrar çok teşekkür ediyorum. Sorularınız varsa kısaca alalım ve süremiz doldu, gidelim. Buyurun.

SALONDAN- Benim sorum yok da, şunu belirtmek istiyorum: ... (125.59) Mustafa Kemal'i ... Ben bu yaşıma geldim, Mustafa Kemal'i tenkit edene rastlamadım, ama soyadını, Atatürk'ü söylerseniz, Atatürk'e düşmanlar, Türk'e düşmanlar. Benim annem biz 250 senelik Fatih'liyiz ve ben hâlâ Çarşamba'da oturuyorum. Bir gün hanıma dedim ki: "*Gidelim buradan*" "*Hayır, kaleyi teslim etmeyeceğiz*" dedi.

SİNAN MEYDAN- Hâlâ orada mısınız?

SALONDAN- Evet, oradayım. Annem 1936-1937'de Cumhuriyet Lisesinde Çarşamba'da okurken sonra Yüce Ülkü Lisesine, paralı bir koleje geçiyor hocasıyla 9-10 muhabbetinden dolayı, Atatürk'ün ölümünden sonra o Cumhuriyet Lisesi kaldırılıyor, kapatılıyor. Nereye geleceğim? Sonra Fatih Ortaokulu, Fatih Kız Lisesi oluyor, 50'li yıllarda hâlâ öğrenim görüyor. 50 küsur senedir o kızlar mezun oldu. İki sene önce o liseyi bizim Vefa'yı yapmak istediler, ama biz direndik, ama Fatih Kız Lisesinin o kızları direnemedi, imam hatip oldu. Ben çok üzüldüm. Yani biraz umutlanmıştım Gezi olaylarından dolayı, 89'un çocukları, 90'ın çocukları sokağa çıkınca bir şeyler bende olmuştu, ama Fatih Kız Lisesinin mezunları direnemedi. 5 kişi gelip, orada direnemedi. Çünkü onlar, kadınlar haklarını mücadelesiz aldılar. Onlara Atatürk onları verdi, ikram etti ve onlara sahip çıkıyorlar. Ha diyeceksiniz ki erkekler sahip

mi çıkıyor? Ben Çarşamba'dan bir anekdot söyledim.

SİNAN MEYDAN- Teşekkür ederim. Şu an Türkiye'nin belki de en büyük sorunu terörle birlikte, bence terörden de daha önemli sorunu laik eğitime vurulan darbelerdir, peşi sıra vurulan darbelerdir. Türkiye'de laik eğitim öldüğü zaman Türkiye Cumhuriyeti ölür, ama terör bir şekilde etkisiz hale getirilebilir. Terörün çözüm yolları çok daha kolaydır, ama laik eğitimi öldürürseniz, yani fikir, kafa değişimi bakın, "*Türk devrimi kafaların değişimidir*" diyor işte Falih Rıfkı, o dönemde bütün bu devrime tanık olanlar, o kafalar ters yönde değişiyor sevgili dostlar, kafa değişimi, fikrin ölümü, yani bunlardan geri dönüş yok. Dolayısıyla bakın, bütün okulların imam hatipleştirilmesi diye bir proje var şu anda, bununla ilgili de ne bir sivil toplum kuruluşu doğru dürüst bir eylem gördük, ne bir karşı çıkış gördük, yani çok sessiz ve derinden Türk devrimi maalesef siliniyor. Laik eğitimin ölümü tekrar ediyorum, Türkiye Cumhuriyetinin ölümüdür. Türkiye Cumhuriyetinin ölümü İslam coğrafyasının nefes alamamasıdır. Yani burada nefes alıyoruz bakın, bütün paramparça oldu İslam coğrafyası, herkes buraya akın ediyor. Niye geliyor insanlar buraya? Yani kaçan insanların buraya gelmelerinin temel nedenlerinden biri oradan gelenlerle konuştuğunuzda şunu göreceksiniz, Türkiye'nin aydınlık yüzüdür, Türkiye'nin laik çehresidir ve cumhuriyet

devriminin özü laik eğitimidir. Daha Kurtuluş Savaşı kazanılmadan bu ülkeyi kuran adam bakın, Maarif Kongresi düzenliyor ve orada laiklik vurgusu var. Orada kadın-erkek aynı salonda toplanma, çağdaş eğitim vurgusu, yani bu cumhuriyetin temelinde eğitim kongresi var, çağdaş eğitim, laik eğitim var, ama nedir? Bugün geldiğimiz noktada bunlar siliniyor.

Atatürk-Mustafa Kemal ikilemine gelirse, ben bu “*El-Cevap*” kitabımda onu epey uzun uzun anlattım. Yani bizim Atatürk karşıtı çevreler, özellikle siyasal İslamcı çevreler ısrarla tabii çok radikal olmayanları, radikal olanları hepsini reddeder, beton Kemal derler hatta, alay ederler, dalga geçerler, aşağılarlar, ama bir de onların daha ılımlı kanadı evet, Mustafa Kemal tabirini kullanır ve Kurtuluş Savaşındaki Mustafa Kemal’e karşı değiliz derler biz, açıkça ifade ederler hatta bunu. Biz Atatürk’e karşıyız, neden? Sadece orada Türk ifadesi geçtiği için değil, başka bir nedeni daha var. Atatürk onlarda devrimci bir çağrışım yapıyor, öyle değil mi? Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan işte hilafetin kaldırılması, laik karakterde devrimler onları yapan adam Mustafa Kemal Atatürk, Atatürk daha doğrusu, dolayısıyla o Atatürk’e karşı olmaları demek Türk devrimine karşı olmaları, yani akıl, bilim odaklı Türk devrimine karşı olmak. Onun için Atatürk’ü kullanmıyorlar. Fakat bugün anlattıkları onlar için bir kara haber niteliği taşıyor. Bunlara yeni kitapta yer

vereceğim. Onlar Kurtuluş Savaşındaki Mustafa Kemal'i biz çok seviyoruz, falan diyorlar ya, aslında bunları öğrendikten sonra Mustafa Kemal'den de herhalde artık vazgeçerler. Neden? Çünkü dedik ki Mustafa Kemal Kurtuluş Savaşı sırasında sadece savaşı örgütlemedi, Kurtuluş Savaşının içine laik cumhuriyetin temellerini yerleştirdi. Yani Kurtuluş Savaşının örtülü ideolojisi aslında laik cumhuriyet hedefini barındırıyor içinde, ama bunu görememişler bugüne kadar, bizim de çok gördüğümüz söylenemez ya, yavaş yavaş göreceğiz. Fakat bir mücadele devrindeyiz, bu mücadeleyi yürütmek zorundayız. Başka soru varsa alalım.

MURAT AKBAŞ- Sinan Meydan Bey, sizin kitaplarınızı okuyarak ben de bir şeyler yazmaya başladım. En sonunda kitap yazdım Ata mirası olur diye, "*Oku, Çözüm İçimizde*" çıktı, size de vereceğim bunu.

SİNAN MEYDAN- Çok güzel, katkı olduysa...

MURAT AKBAY- Çok oldu, bunu özellikle söyleyeceğim. Hatta Türkan Saylan rahmetli bir fuardayken bana şunu demişti: "*Murat Bey, lütfen bu şekilde devam et*" Atatürk'ün gerçek hayatını araştırıyorum dediğim an bana dedi ki: "*Git bir yerden şey al, hani doktora yap ve bunları bütün millete anlat*" Ben onu yapmadım, ama onu siz yaptınız, sonra ben de peşinize ta-

kıldım. Ben şunu fark ettim: Emperyalizm hani diyoruz ya böl-parçala-yönet taktiğini bir kişi üzerinde uyguladığını gördüm. Mustafa Kemal Atatürk, Mustafa işte Can Dündar'ın dediği kor-kan, Kemalizm ulusal, Atatürk ise devrimleri yapan, ama halbuki hepsi toplam bir kişi, neden üç kişi ve bunlar birbirine girmiş şu anda.

SİNAN MEYDAN- Toplamadığınız zaman Atatürk'ü zaten anlayamıyorsunuz. Bölünmüş Atatürk, onunla ilgili 1960'larda, 1970'lerde güzel makaleler yazmış aydınlarımız, Atatürk'ün bölünmesi iyi bir tespit bu, tebrik ederim. Mustafa Kemal'i kullanıyor, Atatürk'ü kullanmıyor, hatta işi Mustafa'ya kadar indirgeyip, sulandırmaya çalışan arkadaşlar da oldu.

MURAT AKBAY- Can Dündar aslında burada çok büyük bir yanlışta.

SİNAN MEYDAN- Bir haftadır içeride, şimdi tutuklu, inşallah özgürlüğüne kavuşur. O başka mesele, bu başka mesele.

MURAT AKBAY- Tabii özgürlükler meselesi.

SİNAN MEYDAN- Tabii ki ikisini karıştırmak lazım. Fakat bunun farkında olmak bile çok önemli.

MURAT AKBAY- Burada bir şey daha soracağım. Demin Atatürk ... (134.05) söyledi aslında, geldikleri gibi giderler. Biliyorsunuz onun meşhur sözüdür. Ben de şunu soruyorum: Gel-

dikleri gibi bugün bir farkla gidecekler, yaban otlarıyla, Truva atlarıyla beraber giderler. Onu yapmak zorundayız mecburen, çünkü daha büyük bir savaş var, içimizdeler.

SİNAN MEYDAN- İşte iç cephe diyor ya, iç cephenin çökmesi, yani *“vatanınız işgal edilebilir, topla tüfekle işgal edilebilir, bu çok önemli değil”* diyor. Bunu söyleyen bir savaş ustası, onun için ciddiye almak zorundayız. Hayatında hiç savaş kaybetmemiş, 17 yılı savaş meydanlarında geçmiş. Sakarya galibiyet, Çanakkale’de, Anafartalar kahramanı diyor ki: *“Ülkeniz işgal edilebilir, ama*

MURAT AKBAY- Sinan Bey, ben şunu da anlamıyorum: Sakarya’da biliyorsunuz arkadan vuranlar, kaçanlar var, bir de ilk Meclis kurulduğu zaman bir kanun teklifi sunuyorlar. Siz daha iyi bilirsiniz bunu, Türkiye misakı milli sınırları içinde olman gerekiyor ve bir yerde de 5 sene kalman gerekiyor. Hemen Atatürk çıkıyor tabii: *“Daha bismillah, kurtuluş yaptık geldik, ben Selanik doğumluyum. Misakı milli sınırları dışındayım. İkinci olarak da bir yerde 5 yıl kalmadım, çünkü Osmanlı zabıtiydim, savaştan savaşa koştum”* diyor. Yani savaş dediğiniz gibi devam ediyor. Teşekkür ederim.

SİNAN MEYDAN- Evet, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Mustafa Kemal’i Meclis dışında bırakmak isteyenler vardı. Bugün de Atatürk’ün

düşüncesini Meclis dışında bırakmak isteyen kafalar var. Çok ilginç, değil mi? Atatürk'ü Meclis dışında bırakan kafayla Atatürk'ün düşüncesini Meclis dışında bırakan kafa arasında ne fark var? Bence hiçbir fark yok.

SALONDAN- Mustafa Kemal Atatürk düşüncesi bana göre insan olma sevdası.

SİNAN MEYDAN- Şimdi önemi şuradan kaynaklanıyor: Bakın, etrafımız kan gölü, İslam coğrafyasının hali perişan, fakat mesela 1907'lerde, 1960'larda mesela, Afganistan'a bakın, İslam coğrafyasına bakın, Türk kurtuluş mücadelesinden ve arkasından Türk aydınlanma savaşından örnek alarak orada da hakikaten aydınlık bir oluşuma gidildi. Yani İslam dünyasının toptan aydınlanması söz konusuydu aslında belli bir dönem, ama emperyalizm bunu engelledi. Belli bir süreden sonra yine bağınazlık, yine karanlık. Bizim asıl düşmanımız askeri ordular değil, yani yabancı ülkelerin işgali değil Mustafa Kemal'in hep vurguladığı gibi, asıl düşman aslında kendi içimizde, biziz asıl düşman, bağınazlık, gericilik, yobazlık, akılsızlık, bilimsizlik, sanatsızlık, çağdaş eğitimin ihmal edilmesi, en büyük düşmanlığımız bunlar. Biz bu düşmanların farkında olamıyoruz, bunları göremiyoruz. Terörden daha tehlikeli bunlar, bu toplumda insanların aklını kullanamaması, biat etmesi, sanata önem vermemesi, bilime önem vermemesi, üretime önem vermemesi,

ulusal ekonomiye önem vermemesi, tarım bitti Türkiye’de bakın, insanımız artık üretime önem vermiyor. Nasılsa tarım ürünleri bir şekilde geliyor, marketlerden satın alıyorum diyor. İnsanlar bilinç kaybı yaşıyor, dolayısıyla bütün bunları yeniden hatırlamak zorunda, işte Atatürk bütün bunları bize yeniden hatırlatan adam. Ulusal sanayi, Türkiye ulusal sanayisini bitirdi. Türkiye kendi uçaklarına sahip olsa, kendi savaş teknolojisine sahip olsa her bakımdan Türkiye terörle de daha etkili mücadele eder, ama maalesef bütün bu fabrika projeleri biliyorsunuz hayata geçti cumhuriyetin ilk yıllarında, fakat daha sonra devam etmedi, yok edildi. Dolayısıyla bütün bunları bize hatırlatan adam Atatürk, onun için çok önemli.

SALONDAN- Üniversitesinden Biyoloji Bölümünden yüksek lisans öğrencisiyim. Benim sorum aslında çok basit bir soru olacak. Yani hayatımda bir sürü karakterde arkadaşlarla tanıştım yurttan kaldığımdan dolayı yabancısından Türkiye’de yaşayanına kadar, şu Türklük tanımıyla alakalı olacak benim sorum. Yani benim kafamda da soru işaretleri var. Ben sizin kitaplarınıza “*Mu Kıtası*”yla başladım aslında kitap okumaya, yani iyi ki o kitabı yazmışsınız. Ben yazdığınız kitapların yarısını okudum, ama o Mu Kıtası hepsinden önemli diyebilirim.

SİNAN MEYDAN- Belki de araştırma, merak duygusuna yönelik olduğu için.

SALONDAN- Evet, eski tarih yani sormak istediğim soru şu aslında size: Şimdi Türklük tanımını hani Türkiye Cumhuriyetinde olan herkese Türk milleti denilir. Herkes Türk tanımını kendisine...

SİNAN MEYDAN- Anayasadaki şey vatandaşlıktır. Yani Türk derken kastedilen herhangi bir kavme mensubiyet değil, Türkiye Cumhuriyeti kimliğini taşıyan, Türkiye Cumhuriyeti vatan-daşı olan ve hukukta eşit muamele gören bütün yurttaşlar.

SALONDAN- Sorum şuydu: Şimdi hani siz daha önceden de anlattınız, hani bu ülkenin ismi Türkiye diyelim. Bir sürü şey anlattınız, yani daha önceden olan muhabbetler şu anda da dönüyor. Yani bu tanım nasıl olmalı ki tüm insanlar buna uymalı?

SİNAN MEYDAN- Dünyada bu tanım üç aşağı beş yukarı bütün uygar ülkelerde bizim yaptığımız tanıma uygun, yani İngiltere'deki tanım da böyledir aşağı yukarı, hatta bunun belki bir adım daha gerisindedir ya da Almanya'ya bakın, Fransa'ya bakın, Amerika Birleşik devletlerine bakın ki orası eyalet, vesaire yapılanması var. Bu tanım dünyanın her yerinde Fransız'ı tanımlar, İngiliz'i tanımlar, Alman'ı tanımlar. Orada problem yok bakın, ama Türkiye'de Türk milleti dediğimiz zaman ve bunu tanımladığımız zaman birileri hemen kıyameti koparıyor. Tabii

100-150 yıllık bir propaganda var. Yani bölücü hareket, etnik ırkçılık eski bir dava, yani yeni değil bu işler, bunu 1800'lerden başlatıyoruz ve oralardan itibaren enstitüler kurulmuş batıda bu işleri kaşımak için, dolayısıyla yani biz utanıyoruz Türk demeyelim, şey demeyelim, böyle bir şey yok. Dünyanın her yerinde Fransa'da da, Almanya'da da, İngiltere'de de, Amerika'da da bütün uygar uluslar kendi milletlerinin adından gurur duyar ve bu şekilde tanımlar. ... (140.09) yapmaz. Ne dincilik yapar, ne ırkçılık yapıyor, uygar ülkelerde böyle, bizde de böyledir. Dolayısıyla burada şu soru yanlıştır: Ne desek, Türk demesek de ne desek? Ne diyeceksin, Türk diyeceksin. Yani Türk kendi milletinden utanır mı? ... 5000 yıllık tarihimiz var. En son utanacak biziz, niye utanalım?

SALONDAN- Yani sizin kitaplarınızda da okudum, 1947 yılında Milli Eğitim Bakanlığının ele geçirilmesiyle başlayan bir süreç vardı. Kitabınızın önsözü, yani demek istediğim konu şu: Şimdi istediğimiz kadar diyelim bir Kürt diyecek ki ben seninle tamam, ben ortak geçmişe sahibim, fakat ben kendime Türk demek istemiyorum.

SİNAN MEYDAN- Senin Kürt demene zaten itiraz edilmemesi lazım.

SALONDAN- Yok, demek istediğim şu: Hani ben devlet kurmak istiyorum.

SİNAN MEYDAN- Sen alt kimliğini, sen kendine Kürt de, Çerkez de, bunun hiçbir önemi yok, ama Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti denilir kapsamında sen vatan daş olarak Türk milletinin bir mensubusun. Kendine Kürt demen, Çerkez demen bir şey ifade etmez. Geçmişte o yönde yanlışlar yapıldıysa, onu da eleştirip sorgularız.

SALONDAN- Demek istediğim şu: Biz bu Türk milleti tanımını Mu Kıtasından almadığımız sürece sürekli eksik kalmayacak mı? Ben sadece sorumu onun için sormak istedim.

SİNAN MEYDAN- Eksik kalmaz. Dünyanın her yerinde bütün uygar uluslarda Fransız devriminden beri yapılan millet tanımı vardır. Millet çağdaş bir kavramdır, milliyetçilik çağdaş bir kavramdır, ırkçılıkla falan karıştırmamak lazım. Ulus devlet çağdaş bir kavramdır ve hâlâ çok güçlüdür. Hakikaten bugün dünyayı gezen herkes ne demek istediğimi anlar. Biraz okuyalım, mesela yabancı ülkelerin anayasası olanların anayasalarını okuyalım, oradaki vatandaşlık tanımlarına bakalım. Hatta adamlar ta 1900'lerin başlarında falan yapmışlar bu tanımları, dolayısıyla kimse kendi ulusunun adından utanmıyor ve ülkesindeki bütün etnik unsurları da o şemsiye altında görüyor. Herkes bunu böyle görüyor, ama Türkiye'ye gelince iş hemen biz başlıyoruz ya Türk demesek de ne desek diye tartışmaya, bu biraz aşağılık kompleksin-

den kaynaklanıyor. Bir de 150 yıllık bir bölücü hareket var, ırkçı hareket var. O hareketin de Türkiye’de geldiği bir nokta var. Beyinlerimizin formatlanma durumu var. Her gün liberal aydınların televizyon ekranlarında ntv’den, şuradan buradan hitap ettikleri bir Türkiye’de yaşıyoruz. Habere beynimize bir şeyler yükleniyor, yükleniyor ve bir süre sonra onu doğru zannediyoruz. Lütfen biraz karşılaştırmalı okuyalım. Sadece Türkiye tarihini değil, uluslaşan devletleri, yabancı ülkeleri de okuyalım. Mesela, Fransız tarihini devrimden, ihtilalden sonraki Fransa’yı iyi bir oku bakalım ya da Amerika Birleşik Devletlerinin nasıl aslında bir ulus devlet olduğunu bir oku, Amerika Birleşik Devletleri federatif bir yapı, ama baktığınız zaman aslında çok güçlü bir ulus devlet. Amerika Birleşik Devletlerindeki Japon gururla ben Amerikalıyım diyor, ben Amerikan vatandaşıyım diyor, ama Türkiye’ye gelince etnik kimliği başka olan bir yurttaşımız gururla ben Türk’üm dediğinde o olay garipsemiyor. Bunlarla yüzleşmeliyiz, asıl yüzleşilecek şey bu, biraz daha sağlam durmak lazım.

SALONDAN- Sinan Bey, ben şunu sormak istiyorum: Hüseyin Cahit Yalçın Kurtuluş Savaşı sırasında veya daha sonra herhangi bir eserinde kitabında veya makalelerinde Kurtuluş Savaşını tenkit eder bir yazı var mı?

SİNAN MEYDAN- Hüseyin Cahit Yalçın’ın eleştirel bazı yazıları var, evet Falih Rıfkı gibi.

SALONDAN- Hayır, Kurtuluş Savaşını tenkit eden yazıları var mı olumsuz?

SİNAN MEYDAN- Var.

SALONDAN- Mesela, batıda Ege tarafında Kurtuluş Savaşı sırasında bazı halka, bilhassa Rumlara eziyet edildiği hakkında öyle bir yazısı var mı?

SİNAN MEYDAN- Her türlü yazı var. Hüseyin Cahit Yalçın da muhalif kanada geçiyor belli bir dönemden sonra, onun o tarz yazıları var. Bizim aydınlar gidip geliyorlar, fakat aydınlanmacıdır kesin.

SALONDAN- Hocam, aslında her şey çok belli oluyor böyle apaçık, çok sinsice yerlerden giriyorlar Atatürk'ü kötü göstermek için, ama aslında ben sizin tüm sohbetlerinizi, videolarını arşivleyip evde, hatta yazılarınızı, makalelerinizi gece 12.00'de bir makalenizin pdf'sini bulamadım, size Twitter'dan hemen yazdım. Aslında benim amacım size teşekkür etmek için geldim ben.

92. YILDÖNÜMÜNDE DEVİRİM YASALARI

**03 Mart 2016,
Çağlayan Adliyesi Seminer Salonu**

Av. VECİHE TUNCA- İstanbul Barosu Genel Sekreterim Sayın **Hüseyin Özbek**, İstanbul Barosunun değerli üyeleri, sevgili konuklar; 3 Mart 1924'ün yıldönümünde Devrim Yasalarını bugün konuşacağız. İstanbul Barosu Cumhuriyet Araştırmaları Merkezi bu paneli Sayın **Cengiz Özakıncı** ve Yrd. Doç. Dr. Sayın **Ahmet Kızıroğlu**'yla birlikte yapacak. Açılış konuşmamızıysa Baromuz Genel Sekreteri Sayın Av. Hüseyin Özbek gerçekleştirecekler. Panelimize geçmeden önce ve Hüseyin Beyi kürsüye davet etmeden önce hepimizi ulu önder **Atatürk** ve silah arkadaşları için bir dakikalık saygı duruşu ve akabinde İstiklal Marşımızı söylemeye davet ediyorum.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK
İstanbul Barosu Genel Sekreteri

Değerli konuklar, masaya oturunca uzun konuşacak ve hiç kalkmayacak sanmayın. Biz masaya ne zaman oturulacağını da biliriz, masadan ne zaman kalkılacağını da biliriz, masayı ne zaman devredeceğimizi de biliriz. Hepinize hoş geldiniz diyorum, saygılar sunuyorum. Nitelikli çoğunluk her zaman önemli husus.

Kurtuluş Savaşı

Bugün 3 Mart 2016, 3 Mart 1924'ten bu yana 92 yıl geçmiş. Devletin televizyonu olması nedeniyle TRT Türkiye Radyo Televizyon Kurumu 19 Mayıs, 23 Nisan, 29 Ekim, 30 Ağustos, 26 Ağustos gibi tarihlerde bizim için, Kurtuluş Savaşı için, Milli Kurtuluş Savaşı için olsun, cumhuriyet devrimleri sürecinde olsun önemli tarihleri, nirengi noktalarını ciddiye alınacak programlarla kamuoyuna yansıtır, bir çeşit hatırlatma yapar. Bu anlamda ben TRT'de, devletin televizyonunda ne var diye dün akşam bir baktım. Biraz geç saatte oldu, çok kısa notlar aldım. Ben değerli konuşmacıların süresine de tecavüz etmek istemiyorum tabii, Pelin Çiftçi'nin TRT 1'de bir programına rastladım: "*Gündem Ötesi*" programı. Şimdi tabii burada 3 Mart, laiklik, hilafetin kaldırılması, öğretim birliği, filan bunlardan bahsedilir diye beklerken karşıma benim şey çıktı, mesela Sultan Abdülhamid'in torunu Orhan Osmanoğlu'yla yapılan bir söyleşi, tarihçi olduğu söylenen bir zat var, Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi, şimdi başka ne çıktı? Orada bir küçük mücevher kutusu denebilecek bir kutuyu açtı Orhan Osmanoğlu, Sultan Abdülhamid'in torunu olduğu söyleniyor. Hemen benim aklıma seneler önce fi tarihinde böyle Yunan Helen güzellemesi olan bir emanet çeyiz romanı geldi aklıma, acaba dedim bu da emanet çeyiz mi? Değil tabii, emanet mendil çıktı o kutunun içinden, Sultan Abdülhamid'in beyaz ipek bir mendili çıktı. Başka ne çıktı? Tespih çıktı,

altın kaplama bir kol saati bir başka hanedan mensubuna aitmiş. Selim Efendinin emanetle-riymiş. Burada öğretim birliğinin, cumhuriyetin temeli olan bir devrimin hilafetin kaldırılmasınının 92. yıldönümünde hilafetin kaldırılışına devletin televizyonundan bir ağıt, bir güzelleme seyret-tik. Bu devletteki tercih değişikliğini göstermek-tedir. Küçümsenecek, geçiştirilecek, aman bu da böyle, bunlar hep böyle yapıyor denilecek bir şey değildir. Siyasi iktidarın tercihi ne kadar ileri boyutlara götürdüğü, ne kadar bir meydan okumaya, tasfiyeci bir anlayışa götürdüğü ve bunu pratiğe yansıttığı, uyguladığını gösterme-si açısından son derece önemlidir. Artık Türkiye Cumhuriyeti Devleti -siyasi iktidar anlamında söylüyorum bunu- laikliğin yıldönümünde laiklik övgüsü, öğretim birliği övgüsü, hilafetin kaldırıl-masını onaylama durumunda değildir. Bunlara ağıt yakmaktadır, yermektedir. Mustafa Kemal Atatürk'ün ismi de açıkça zikredilerek, Kurtuluş Savaşının önderlerinin ismi zikredilerek yapı-lanların son derece yanlış olduğu söylenmek-tedir. 92. yıldönümünde hilafetten özür dilen-mektedir ve âdeta davet edilmektedir yeniden, makamınız boş kaldı, çok özledik, 92 yıl geçti. 100 yıllık bir hesaplaşma, bir parantez kapatma vardı ya, artık bu parantezi kapatıyoruz, buyu-run gelin, kutsal makam sizi bekliyor anlamına gelmektedir bu.

Aklını Yitirmek

Şimdi bunu şununla izah etmek mümkün: Kişisel Alzheimer vardır, kişisel Parkinson vardır. Bir insan Alzheimer'la malulse, Alzheimer olmuşsa burada tereciye tere satmayalım, hukukçu arkadaşlarımız bunun hukuki gereğini çok iyi bilirler. O kişi kısıtlanır. Mal varlıklarıyla ilgili sağlıklı tasarrufta bulunamayacağı için kısıtlılık altına alınır, vasi tayin edilir. Menfaat çatışması olan varsa kayyım ayrı hikaye ve çok kolay bir şekilde elden çıkarmasını, istismar edilmesini, ekonomik olarak sömürülmesini önlemek için kamu adına önlemler ve tedbirler alınmış olur. Şimdi burada bireysel Alzheimer'in çaresi bu, devlet Alzheimer olmuşsa ne olacak? Devlet Alzheimer'la malulse, yani hukuki haklarını kullanamayacak ölçüde mefluç hale gelmişse, felç olmuşsa, devletin akli gitmişse ne olacak? Türkiye şu anda bu durumla karşı karşıya, Türkiye devlet Alzheimer'ı yaşıyor. Dünya üzerinde çok nadir görülür, aklını yitirme, Anadolu'da aklını esef etme denilir, aklını kaybetme denilir. Şu anda Türkiye Cumhuriyeti Devletinin akli kaybolmuş durumda. Suriye politikasında bunu görürsünüz, Rusya Federasyonu politikasında görürsünüz, İslam politikasında, Ege sorunu konusunda, Yunanistan, Avrupa Birliğiyle münasebetlerinde bunu görürsünüz. Türkiye Alzheimer halinde veya bir başka tabirle sekiz şeritli bir yolda, bir otobanda 200 kilometreyle giden bir araç var. Aracı da kullanan şoför koltuğunda oturan bir şahıs var, ama bu şahsın ehliyeti yok, araç kullanmayı da bilmiyor. Yol

ileride aniden tek şeride düşüyor. Ne olur, tahmin edin sonucu? Türkiye şu anda sekiz şeritli yolda ehliyetsiz bir sürücüye teslim edilmiş bir araçtır ve yol aniden tek şeride inecek, iniyor, indi. Sonucu tahmin edin. Eğer bu anlamda hukuki önlemler Alzheimer gereği bireysel olarak yapıldığında bireyin şahsi mal varlığı garanti altına alınmış olur, ama Türk milletinin de, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kolektif mal varlığı, siyasi varlığı Edirne'den Van'a kadar, Sinop'tan Antalya'ya kadar mono blok bir ülkenin kaderi, geleceği bu anlamda son derece vahim. Telifuzdan imtina ettiğimiz bir son, çok yakın bir son görülüyor eğer aklımızı başımıza almazsak, devlet Alzheimer'den kurtulamazsa.

Uygarlık Tarihi

Şimdi burada çok değerli iki dostumuz var. Cengiz Özakıncı'yla seneler öncesinden başlayan bir hukukumuz vardır, bir dostluğumuz vardır. İnsanlar fiziki olarak çok görüşmese, haberleşmese bile çok güzel bir Türkçe tabir gönüller bir arada olur. Bizim de müştereken Necip Hablemitoğlu'yla, müşterek dostumuzla o yıllardan 18 Aralık 2002'de katledilen o büyük insan, cumhuriyet devrimcisi, ulus devleti ve üniter yapı savunucusu o değerli bilim adamı ve dostumuzu o dönemden başlayan bir hukuk. Yine Değerli Hocamız Doç. Dr. Ahmet Kızıroğlu dostumuz size 3 Mart 1924 sürecini, 3 Mart 1924'e giden süreci kuşkusuz çok bilimsel bir şekilde anlatacaklar, ama şöyle söyleyelim: 1 Kasım 1922'de saltanat ilga edilmiş, kaldırılmış

ve son Osmanlı padişahı da 17 Kasım 1922'de sırta kadem basmış, bir İngiliz gemisiyle memleketten kaçmış. Fakat hanedan mensubu olan Abdülmecid Efendi hilafet makamına naspedilmiş Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, ikili bir iktidar var. Bir tarafta Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti var ve bir cumhurbaşkanımız var. Yasama organı olan o zamanki kuvvetler birliğine göre aynı zamanda bir çeşit icra organı da diyebiliriz Türkiye Büyük Millet Meclisi var, ama İstanbul'da da hilafet makamında oturan bir şahıs var, bir hanedan mensubu var. Hanedan mensubu Abdülmecid Efendi kendisine verilen rolün dışına çıkmaya çok hevesli, bu konuda tahrik de ediliyor, yönlendiriliyor, bu da hoşuna gidiyor kendisinin, âdeta böyle cuma selamlığına çıkan bir padişah gibi davranışları yalnızca hilafet makamıyla sınırlı değil, padişahın geleneksel saltanatın varisinin davranış formuna daha uygun. İşte kabuller veriyor, yabancı elçileri kabul ediyor, demeçler veriyor, gösterişli cuma selamlıkları falan, Türkiye Cumhuriyeti bu ikili iktidarla, ikili otoriteyle daha uzun yürüyemezdi. Üstelik de Türkiye Cumhuriyeti çok radikal bir biçimde uygarlığı tercih etmiş, modern dünyayı tercih etmiş, bir ulus devlet ve bir üniter devlet olarak bu bölgede sanayisiyle, kendine yeten ekonomisiyle, siyasal prestijiyile var olmak istiyor.

Canına, kolektif varlığına kastedilen bir millet var, Türk milleti var ve Türk milletinin bir devleti var. Varlığını devam ettirmek istiyor, iddia sahibi dünyada ve bu bölgede gelecekte modern bir

devlet olarak varlığını sürdürmek istiyor, ama bir pot var, çok önemli bir pot, bu anlamda bir çapak var. Dişlilerin sağlıklı çalışması için bunun değiştirilmesi lazım. Bunun zamanı geldi. Bunu hızlandıran, hani paslar olur, altın fırsatlar olur, böyle şeyler çıkar. Şimdi biz biraz da meslek şovenizmi diyelim, İstanbul Barosuyla ilgili konularda hassasızdır. İstanbul Barosu dünyanın en büyük barosu deriz, bazen böyle dünyanın en büyük ikinci barosu deyince müdahale ederiz. Hayır, o eskidendi, şimdi birinci barosuyuz sayısal anlamda deriz, ama asıl nitelik daha önemlidir, duruş daha önemlidir. Nerede duruyorsunuz, ne yapıyorsunuz, dikkate alınıyor musunuz, saygınlık katsayınız nedir? Şimdi İstanbul Barosunun da 1924'lerde başkanı var Lütfi Fikri, şimdi Lütfi Fikri'nin bu süreçte artık İstanbul matbuatında Kasım 1923'lerde hilafetin kaldırılacağı, hilafetin ilga edileceği konuşulurken, bunun artık dedikoduları yapılırken bir beyanı var. Halife Abdülmecid'e karşı bir davet, bir çeşit tahrik, böyle bir teklif ve talep var. 10 Kasım 1923, bu açık mektup Akşam Gazetesinde yayınlanıyor. Yayın tarihi 10 Kasım 1923, bu mektubu kaleme alan kişi İstanbul Barosunun o dönemki Başkanı Lütfi Fikri şöyle diyor: *"Bu makam size atalarınızdan kalmadır. Onun kişisel bir üzüntüye, tamamen yıkılıp yok olmasına sebebiyet vermeye hakkınız yoktur. Halifelik atalarımızın yardım ve kararıyla Türklüğe kazandırılmış bir güç, bir manevi zenginliktir. Acaba dünyanın neresinde, tarihin hangi çağında görülmüştür ki bir millet atalarından mi-*

ras olan bu kadar önemli bir gücü, manevi zenginliği hiçbir zor olmadan kendi isteğiyle elinden çıkarsın? Hayır, bu intihardır” Şimdi ertesinin de Hüseyin Cahit Yalçın “*şimdi de hilafet meselesi*” başlıklı bir yazı yayınlıyor. Tam da bu arada bu süreci takiben İsmailiye Mezhebinin başında olan, ama her nedense İngiltere’yi çok sevdiğinden herhalde, suslu puslu ve rutubetli havayı çok seviyor demek ki Londra’da, İngiltere’de ikamet eden, dünyadaki jet sosyete de sürekli adı geçen bir herif var: Ağahan ve bununla birlikte Şii lider Emir Ali var. Bunlar Başbakan İsmet Paşaya bir mektup yazıyor ve yine hilafetin kaldırılmaması, ilga edilmemesi, hilafetin İslam dünyası açısından taşıdığı önemi şey yapan, yani halife için Londra’dan gözyaşı döküyorlar. İşte bu süreç geliyor, 3 Mart 1924’e dayanıyor.

3 Mart 1924’de Urfa mebusu, Urfa milletvekili Şeyh Saffet Efendi ve 53 arkadaşının imzasını taşıyan hilafetin kaldırılmasına dair 12 maddelik kanun teklifi var. Bu büyük bir çoğunlukla kabul ediliyor. 429, 430, 431 no.lu üç kanuna dönüşüyor. 429 no.lu Kanunla Şer’iyye ve Evkaf Vekâletiyile Erkan-ı Harbiye-i Umumiye, Genelkurmay kaldırılıyor. 430 no.lu Kanunla Tevhid-i Tedrisat, öğretim birliği gerçekleştiriliyor. 431 no.lu Kanunla da hilafet kaldırılıyor, Osmanlı hanedanı mensupları yurtdışına çıkarılıyor. Çok kısa kronolojik olarak süreç bu.

En başa dönersek, konuşmamızın başına; devletin televizyonundaki Osmanlı övgüsü her

türlü bilim dışı, her türlü böyle tarih dışı, realite dışı bir bakışla, hasta bir bakışla, nevrotik bir bakışla devam ediyor ve devletin televizyonundan, bizim vergilerimizle yayın yapan televizyondan, bir cumhuriyet kurumu olan devletin TRT'sinde "Filinta" diye bir dizi var. Cuma akşamları ekrana geliyor. Orada Osmanlı zaptiyesine, Osmanlı polisine, kadılık müessesine bir övgü ve güzelleme, akım derken lokum diyor, şimdi İstanbul'da efendim, yani hem cihan sultanı, hem cihan padişahı var, işte hilafet makamında oturan kişi var, dünyada prestiji büyük, çok büyük bir adam, otoritesi tartışılmaz, ama saraydan kız kaçırıyorlar. Haydutlar, eşkıyalar sarayı basıyor, halife sultanın kızını dağa kaldırıyor. Yiyelim mi? Yani akım derken lokum demek öyle bir şey işte Osmanlı övgüsü, onun dışında dün akşam seyrettiğimiz ve önümüzdeki çarşamba yine seyredeceğimiz "Diriliş Ertuğrul" var. Biz Yücel Çakmaklı'nın çok günahını almışız. 1980'lerde çevrilen bir dizi vardı "Osmanlı'nın Kuruluşu"nu anlatan, kronolojiye ve tarihselliğe daha uygun, o zaman onu yerden yere vurmuştu. İşte Osmanlı övgüsü, başka şeyler diyor, siz bir de bunu seyredin şimdi, "Diriliş Ertuğrul"u seyredin. Sayın Cumhurbaşkanı da bu diziyi çok seviyor ki bu dizinin setini sık sık ziyaret ediyor. Belki de senaryoya bizim bilemediğimiz önemli katkılarda bulunuyor. Şimdi orada da Osmanlı nasıl kurulmuş, ama benim ilgimi çeken bir tuhafılık var. Eğer o senaryodaki gibi olmuşsa, Osmanlı kurulamazdı, 1000 yıl daha kurulması beklenirdi. Bir çeşit kostümleri farklı

Dallas gibi bir şey, yani onun derinine girersek içinden çıkamayız. Bu akıl tutulmasıyla ilgili bir şey diyelim.

Şimdi ben lafı daha fazla uzatmadan değerli dostlarımıza ve Vecihe Hanıma buraya buyurun diyorum, iyi günler.

Av. VECİHE TUNCA
İstanbul Barosu CUMER Eski Başkanı

Genel Sekreterim Sayın Hüseyin Özbek, Baro Yönetim Üyelerim, Saygıdeğer Baro Yönetim Üyelerim, değerli panelistler ve değerli konuklarımız; “92. Yıldönümünde Devrim Yasaları” konulu panelimize şahsım ve baromuz adına hoş geldiniz diyorum, saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

3 Mart 1924 Devrim Yasaları nelerdir? Daha önce Genel Sekreterimiz de bahsettiler 429 sayılı Şer’iyye ve Evkaf ve Erkan ve Harbiye-i Umumiye Vekaletlerinin kaldırılması, 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve 431 sayılı Hilafetin Kaldırılması ve Osmanlı Hanedanının Türkiye Cumhuriyeti Toprakları Dışına Çıkartılmasına İlişkin Yasalardır. Şer’iyye Vekaleti kaldırılarak yerine Diyanet İşleri Başkanlığı, Evkaf Vekaleti de kaldırılarak, yerine Vakıflar Umum Müdürlüğü, Erkan-ı Harbiye Umumi Vekaleti kaldırılarak da onun yerine Genelkurmay Başkanlığı kurulmuştu. Yüce Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk, yol arkadaşı İsmet İnönü ve tüm aydınlanma devrimcilerini rahmet ve saygıyla anıyorum.

Mustafa Kemal Atatürk ulusumuzun temel yasaları olan bu üç devrim yasasının ne anlama geldiğini söylevde şöyle açıklıyordu: Bu yasalarla Türkiye Cumhuriyetinde halkın işleriyle ilgili yasaları yapmaya ve yürütmeye yalnız Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun kurduğu hükümetin yetkili olduğu saptandı. Şer’iyye ve Evkaf Bakanlığı kaldırıldı, Türkiye içinde bilim

ve eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı. Halife görevinden alındı ve halifelik makamı kaldırıldı.

Evet değerli konuklar, cumhuriyetin kendisi başlı başına, cumhuriyetin kendisi ve cumhuriyete götüren süreç zaten başlı başına devrimdir. Atatürk daha Kurtuluş Savaşı tamamlanmamışken ulusal egemenlikten söz etmektedir. 23 Nisan 1920'de kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk Anayasası olan 20 Ocak 1921 tarihli Anayasada egemenlik, ulusal egemenlikten söz edilmektedir. *"Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir"* denilmektedir.

Evet arkadaşlar, ne diyoruz? Anayasamıza göre, 21 tarihli Anayasaya göre egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Ulusal egemenliğin etnik bir temel üzerinde kurulmasıyla mümkün değildir. Devrim Yasalarıyla çoklu hukuk sisteminden vazgeçilmiş, laik Türkiye Cumhuriyetinin temelleri atılmıştır. 1924 yılında halifelik kaldırılmış, aydınlanma devrinin temel yasası olan Öğretim Birliği Kanunuyla da eğitim din kurallarından kurtarılmış, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ulusallaşmayı sağlayan, başlı başına ulusallaşmayı sağlayan bir harekettir. Atatürk'ün üç misakı millisi vardır arkadaşlar, bunlar: Toprak misakı millisi, tevhid-i tedrisat misakı millisi ve emek misakı millisidir. Ancak günümüzde devrimlerin içi boşaltılmaktadır. Laik hukuk sisteminin koruyucusu olan yargı kuşatılmış, hatta işgal edilmiş durumdadır. Bugün ülkemizde demokrasi yoktur, güçler birliğine, dinsel ve etnik ayrımcılığa dayalı bir demokrasi olabilir mi arkadaşlar? Hukukun üstünlüğü tanınmamakta,

yargı kuşatılmakta, laik eğitim dinselleştirilerek, Öğretim Birliği Yasası fiilen uygulanmamaktadır. Siyasi iktidar tarafından kadrolaştırılan karşı devrimcilere karşı Atatürk devrimlerinin mücadelesini sonuna kadar kararlılıkla sürdüreceğiz.

Evet arkadaşlar, bugün baromuz çok değerli konuklar ağırlıyor. Bize üç Devrim Yasasını ve Devrim Yasalarının 92. yıldönümünde içlerinin nasıl boşaldığı hakkında çok önemli ve çok ilginç bilgiler vereceklerdir.

Sayın Panelistimiz **Ahmet Mithat Kızıroğlu**, **bir diğer konuk** sayın **Cengiz Özakıncı**.

Gerçekten birbirinden çok değerli iki konukla birlikteyiz bugün, ben sözlerimi daha fazla uzatmadan öncelikle davetimizi kabul edip katıldıkları için kendilerine şahsım ve baromuz adına çok teşekkür ediyorum ve bizlere özellikle hilafetle ilgili açıklamalarda bulunacak, çok önemli bilgiler verecek ve bu bilgileri belgelere dayandırarak bize verecek olan Sayın Cengiz Özakıncı'ya veriyorum. Buyurun Cengiz Bey, söz sizin.

CENGİZ ÖZAKINCI- Önce Sayın Kızıroğlu anlatsa da, hazırsınız değil mi Hocam? Lütfen önce müdahale etmiş olmayayım ama.

Av. VECİHE TUNCA- Estağfurullah, buyurun efendim.

CENGİZ ÖZAKINCI- Çünkü kanunların çıkma sırasına göre hilafet en sonuncu.

Av. VECİHE TUNCA- Peki, tamam, öyle yapalım.

1924'TEN GÜNÜMÜZE CUMHURİYET'İN ÜÇ DEVRİM YASASI

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Mithat KIZIROĞLU
Maltepe Üniversitesi Öğretim Üyesi

I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti, ülkesinin bütünlüğünü ile siyasi egemenliğinin yanı sıra devlet olma niteliğini de kaybetmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde yapılan Kurtuluş Savaşı ile bir yandan Osmanlı yönetime karşı gelirken, diğer yandan savaşın galibi emperyalist ülkelere karşı bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi verilmiştir. Ulusal egemenliğe dayanan milli bir meclisin (TBMM) kurulmasıyla birlikte Türkiye Cumhuriyetinin temelleri de atılmış, Kurtuluş Savaşı ve ardından gelen devrimler Türkiye Büyük Millet Meclis tarafından gerçekleştirilmiştir. Ulusal egemenliğin Türk Milletine verilmesiyle birlikte Osmanlı hanedanı tarafından kullanılan egemenlik tamamıyla Türk Milletine geçmiştir.

Lozan

Emperyalist güçlere karşı, mazlum milletlere örnek olan Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı düşmanın İzmir'den denize dökülmesiyle birlikte zaferle sonuçlandığında kendisine "Çok yoruldunuz herhalde, bundan sonra çiftliğinize çekilir, dinlenirsiniz" diyenlere "Hayır, asıl savaş şimdi başlayacak. Bu savaş, cahilliğe ve gericiğe karşı yapılacaktır" cevabını veren Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın işi çok zordu. Çünkü

yapılacak olan savaş yüzyıllardan beri ortaçağın karanlığına gömülmüş olan bir toplumun modernleşmesi ve çağdaşlaşması için verilecek bir savaştı ve emperyalist güçlere karşı verilen savaştan çok daha zorluydu.

Kurtuluş Savaşından yorgun çıkan Türkiye'nin ekonomik durumu da iyi değildi, doğru düzgün bir üretim tezgahı ve fabrikası yoktu, sermayesi ise yok sayılabilecek bir düzeydeydi. Yıllardan beri cepheden cepheye koşarak savaştan halk perişan haldeydi ve bu şartlar altında yeni bir devlet ve Türkiye yaratmak kolay değildi. Nitelikli ve aydın kişilerin çoğunluğu savaşlarda hayatını kaybettiği için ülkeyi yeni baştan yaratmak için gerekli olan eğitimli insan gücü de çok azdı. Yüksek okulların ve meslek okullarının sayısı yeterli olmadığı gibi Osmanlı döneminin artığı olan medrese hocalarının halkın kafasında canlandırmaya çalıştığı bağnazlık ve irtica ile de mücadele etmek gerekiyordu.

Lozan Barış Antlaşması başarı ile sonuçlandıktan ve İngilizlere sığınan son Padişah Vahdettin bir İngiliz zırlısı ile kaçarak yurdu terk ettikten sonra, Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşları 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'i ilan edip hemen ardından da saltanata son verdiler. Bu tarihten itibaren de padişahlığa (saltanata) karşı cumhuriyetçilik, dinciliğe (şeriata) karşı laiklik, yobazlığa karşı devrimcilik, ümmetçiliğe karşı ulusçuluk gerçekleşmeye ve akıl inançtan, bilim ise dinden bağımsızlaşmaya başlamıştır.

Sosyolojik açıdan kültürel bir değişim olarak tanımlanan çağdaşlaşma ve modernleşme kavramları yeni kurulan Türk Devletinin temel ilkesi ve ülküsü durumuna gelmiştir. Devlet çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için batı medeniyetini benimseyince tüm toplumda hızlı bir kültürel değişim yaşanmaya başlamıştır.

Saltanatın kaldırılmasına rağmen halifelik ve din devleti olgusu ise geçerliliğini korumaya devam etmiş, Cumhuriyetin gerçek nitelikleri temel ilke olarak henüz anayasal statü kazanmamıştır. Bu nitelikler ancak 3 Mart 1924'te kabul edilen üç önemli devrim yasasıyla birlikte belirginleşmeye başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin laik ilkelere dayalı temellerinin atıldığı tarih ve gerçek bir devrim günü olan 3 Mart 1924 günü bu nedenle çok önemlidir.

3 Mart'ta hilafetle birlikte Şer'îye (Dinişleri), Evkaf (Vakıflar) ve Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Vekaleti (Genelkurmay Bakanlığı) kaldırılıp, Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu kabul edilerek Osmanlı'nın temsil ettiği din devleti yıkılarak yerine laik esaslara dayalı Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur.

Büyük Atatürk

Bu yasaların kabulüyle birlikte; halifelik kaldırılarak teokratik devlet yapısı laikleşirken, Şer'îye Bakanlığı'nın kaldırılmasıyla şeriata (dine) dayalı hukuk sistemi yıkılmış, mahalle mektepleri ve medreseler kaldırılarak öğretim birleştirilmiş ve eğitim de laikleştirilmiştir. Bu

yasaların ardından kabul edilen Medeni Kanun (Yurttaşlık Yasası), Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunları ile de çağdaş hukuk ilkeleri benimsenerek hukuk laikleşmiş, türbeler, türbedarlıklar, tekkeler, zaviyeler, tarikatlar, bazı lakapların kullanılması kaldırılmış, evlenme akdinin memur önünde yapılması kararlaştırılmış, kıyafet, harf ve rakam devrimleri yapılarak kültür alanının laikleşmesi de sağlanmıştır.

Batılıların 200-300 yıl gibi uzun bir zaman diliminde gerçekleştirebildikleri aydınlanma devrimleri, Atatürk ve arkadaşları tarafından 10-15 yıl gibi çok kısa bir zaman dilimine sığdırılarak gerçekleştirilmiştir. Bu yasalar ile birlikte cumhuriyet yönetimi ve ulusal egemenlik giderek güç kazanmıştır.

Büyük Atatürk yapılmakta olan devrimlerin amacını; "Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimlerin amacı; Türkiye Cumhuriyeti halkını bütünüyle çağdaş (modern), bütün anlam ve görüntüsüyle uygar bir toplum olarak kurumsallaştırmaktır. Devrimimizin temel ilkesi budur. Bu gerçeği kabul etmeyen zihniyetleri yerle bir etmek zorunludur. Bugüne dek, ulusun düşünme yeteneğini paslandıran, uyuşturan, bu zihniyette bulunanlar olmuştur." diyerek açıklamış ve "O tür zihniyetlerde yuvalanan kara düşünceler, boş inanlar (hurafeler) kökten yok edilecektir. Ölülerden medet ummak, umut dilenmek, uygar bir toplum için aşağılanmaktır. Bugün bilim ve tekniğin, bütün kapsamıyla uygarlığın olanakları bizi beklerken; filan ya da falan şeyhin

öncülüğünde maddi ve manevi mutluluk arayacak denli ilkel insanların varlığı, uygar Türkiye toplumu içinde asla kabul edilemez.” şeklinde ifade etmiştir (Atatürk, 1959: 217)

CUMHURİYET’İN DEVRİM YASALARI

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş felsefesi hukukun üstünlüğü temeline dayanmakta olup bu temelin yapı taşları ise “Devrim Yasaları”dır. Türkiye Cumhuriyetinde gerçekleştirilen Devrim Yasaları;

- 3 Mart 1924 tarihli ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu,
- 25 Kasım 1925 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisâsı Hakkında Kanun,
- 30 Kasım 1925 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun,
- 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikâh esasları ile aynı kanunun 110 uncu maddesi hükmü,
- 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmîlel Erkâmın (Rakamların) Kabulü Hakkında Kanun,
- 1 Kasım 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun,
- 26 Kasım 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi,

Bey, Paşa gibi Lâkap ve Unvanların Kaldırıldığına Dair Kanun,

- 3 Aralık 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun'dur.

Bu Kanunlar günümüzde yürürlükte olan 1982 Anayasasının 174. maddesiyle koruma altına alınmıştır. 1982 Anayasasının 174. maddesi yukarıda belirtilen Devrim Yasalarını sıraladıktan sonra "Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacını güden, inkılâp kanunlarının Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılabilir ve yorumlanamaz." hükmü ile bu yasaları anayasal korumaya almış bulunmaktadır (Anayasa, 1982:117).

3 MART 1924 DEVRİM YASALARI

23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılışıyla birlikte o güne dek mutlak iktidar olan padişah ve halifenin gücü azalmaya başlamış, ulusal egemenlik ilkesine dayalı Meclis ile Osmanlı'nın teokratik devlet ve hukuk sisteminin birlikte sürdürülmesinin mümkün olamayacağı gerçeği de ortaya çıkmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) açılması zaman içinde yapılacak olan hukuk devriminin de ilk adımı olmuştur. 20 Ocak 1921 de kabul edilen ilk Anayasa'nın "Egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu, halkın kendi adına kullanılmak üzere yasama ve

yürütme yetkilerini TBMM'ne verdiği ve Türkiye Devleti'nin TBMM tarafından idare olunacağı" şeklindeki maddeleri egemenliğin hukuki açıdan Osmanlı hanedanından alınarak TBMM'ne geçtiğinin açık ve net bir ifadesi olmuştur. Bağımsızlık mücadelesinin kazanılmasının ardından, saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı ve 3 Mart 1924 günü kabul edilen üç önemli Devrim Yasası ile laik devlet ve hukuk sitemine geçişin ön hazırlıkları yapılmıştır.

92 yıl önce 3 Mart 1924 günü seçimle göreve gelen II. TBMM üyeleri üç yeni yasa teklifini değerlendirerek karara bağladığı için 3 Mart 1924 tarihi Türk Devrimi'nin en önemli dönüşümlerinin gerçekleştirildiği bir tarihtir. Devrim tarihimizde "Üç Devrim Yasası" adı verilen bu yasalar kabul edilme sıralarına göre;

- 429 sayılı Şer'iyye ve Evkaf Bakanlığı ile Genelkurmay Bakanlığı'nın Kaldırılması Yasası,
- 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Yasası,
- 431 sayılı Halifeliğin Kaldırılması ve Osmanlı Hanedanı'nın Yurtdışına Çıkarılması Yasasıdır.

Her üç yasanın da ana amacı; Türkiye Cumhuriyeti'ni laik bir yapı içinde yeni bir devlet yapmak ve Türk ulusunu yeni bir toplum olarak şekillendirmektir. Bu yasalarla birlikte Türkiye'de eğitimin demokratikleşmesinin ve ulusal-

laşmasının önündeki engeller kaldırılmış, dine dayalı eski hukuk sistemi ortadan kaldırılarak din siyaset aracı olmaktan çıkarılırken, askerler de politikadan uzaklaştırılmış, ulusal kültürün temelleri atılarak doğabilecek kültür çatışmaları engellenmiş, ülke ve ulus ortaçağ kalıntısı kurumlardan arındırılmış ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli laiklik esasına dayandırırlarak güçlendirilmiştir.

429 Sayılı Şer'iyye ve Evkaf ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletlerinin Kaldırılması Kanunu

Toplum halinde yaşayan insanlar arasındaki sosyal ilişkileri düzenleyen, vatandaşların diğer vatandaşlar ve devletle olan ilişkilerindeki hak ve menfaatlerini belirleyen zorlayıcı kurallar bütünü olan hukuk, sistem olarak iyi işlediğinde adalete olan inancı arttırarak toplumların huzur ve güven içinde yaşamalarını sağlamaktadır.

Osmanlı Devleti dini temellere dayanan teokratik bir devlettir. Bu nedenle devlet yaptığı uygulamalarında Ahkâm-ı Şer'iyyeye (İslam dininin emir ve yasaklarına) uymakla yükümlüydü ve önceleri Şeyhülislam, daha sonraları ise Şer'iyye Vekilleri (Dinişleri Bakanları) devleti yönetenlerin yaptıkları uygulamaların dine uygun olup olmadığını denetlerlerdi. Bu nedenle din Osmanlı Devletinde din yüzyıllarca önemli bir politika aracı olarak kullanılmıştır. İmparatorluğun son dönemlerinde ise ordu da politikanın iyice içine girmiş bulunuyordu.

II. Mahmut zamanında bazı düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen Osmanlı dönemindeki hukuk düzeni tamamen dini kurallara dayalı bir hukuk anlayışına sahipti. Dini hukuku oluşturan kaynaklar ise; Kur'an, Hadis, Kıyası Fukaha, İcmai Ümmet (İcma) ile örfi (geleneksel) hukuktu.

Kur'an ve Hadis hukuk düzeninin ana kaynaklarıydı. Hukuki ilişkilerde öncelikle bu iki kaynağa bakılır, çözüm bulunamazsa diğer iki kaynak olan kıyas ve icma yollarına başvurulurdu. Bu kaynaklara dayanılarak konulmuş olan kurallar değiştirilemezdi. Dini hukuk kaynaklarının din bilginleri tarafından farklı şekillerde yorumlanması ise farklı mezheplerin (Hanefilik, Şafiiilik, Hanbellilik ve Malikilik) doğmasına neden olmuştu (Yalçın, Akbıyık, Akbulut, Balcıoğlu, Köstüklü, Süslü, Turan, Eraslan, Tural ve Avcı, 2012: 73-74).

İslam dininin kutsal kitabı olan Kur'an'ın dünyevi işlerle ilgili ayetlerinin dışına çıkılması yasak olup cezayı gerektirmekteydi. Hadisler ise Kur'an ayetlerinden sonra Müslümanların uyması gereken Peygamberin sözleri ve koyduğu kurallardı. Kur'an ve Hadislerde yer almayan konularda din (fıkıh) bilginlerinin (fukaha) baş vurduğu yöntem kıyastı. Kıyas bilginlerin din ve dünya işleriyle ilgili ana kural ve kaynaklardan yararlanarak benzer kararlar almaları yöntemi idi. Din bilginlerinin örnek kararlarından da bir sonuca ulaşılamadığında ise İcmai Ümmet (İcma) yöntemine başvurulmaktaydı. İcma çözüm gerektiren konularda din bilginlerinin görüş birliğine vararak üzerinde

anlaştıkları kararların bütünüydü.

İslamiyet'te zaman içinde gerek kıyas yolunun kapatılması gerekse diğer hukuk kaynaklarında bulunan kuralların devlet yönetimiyle ilgili işlerde yetersiz kalması nedeniyle; hukuki boşlukların devlet gelenekleri ile doldurulması durumu gündeme gelmişti. Bu nedenle Osmanlı Padişahlarına devlet yönetimiyle ilgili olarak ana kaynaklarda hüküm bulunmayan konularda kural koyma yetkisi tanınmıştı. Örfi (geleneksel) Hukuk adı verilen hukuk kuralları böylece ortaya çıkmıştı. Örfi hukuk sultan, hükümdar, halife ve yöneticilerin dini kurallara aykırı olmamak şartıyla dünyevi işlerle ilgili olarak aldıkları ve gelenekselleşmiş kararların toplamıydı.

Faklı kaynaklara dayandığı için her konuda karar vermeyi zorlaştıran Osmanlı hukuk sisteminin oldukça karmaşık olan yapısı, mezhep ayrılıkları ve her mezhebin din bilginlerinin değişik yorumlamaları nedeniyle daha da karmaşık hale gelmiş ve hukukta birlik sağlanması mümkün olamamıştır. Birden fazla kaynağa dayandığı için karmaşık olan, değişen dünya şartlarına uyum sağlamadığı için de gelişemeyen Osmanlı hukuk sistemi zamanla adaleti sağlamaktan uzaklaşan bir sistem haline dönüşmüştür. Rüşvet alan, yalancı tanıklıklara güçlülere, arkası ve parası olanları koruyan, güçsüzleri ezerek suçlu çıkararak Kadıların tutum ve davranışları da zaten aksak olan hukuk sisteminin iyice bozulmasına neden olmuştur.

Yaşanan bu karmaşıklığa çözüm getirmek amacıyla II. Mahmut döneminde başlatılan çalışmalara paralel olarak ceza ve ticaret hukuku alanında Batı'dan bir takım örnekler alınmış ve dini özel hukukla ilgili kurallar Tanzimat'tan sonra Mecelle'de toplanmışsa da yapılan düzenlemeler yetersiz kaldığı için hukuk alanının laikleşmesi mümkün olamamıştır. Müslüman olmayan halkın hukuku ise yabancı devletlere verilen kapitülasyonlara bağlı olarak daha farklı düzenlemiştir (Kili, 2009: 218-219; Yalçın ve diğ., 2012: 73-76).

Yaptığı barış anlaşmaları ve kapitülasyonlar nedeniyle siyasi ve ekonomik olarak yabancı devletlere bağımlı hale gelen Osmanlı Devleti, yargı açısından da büyük devletlere bağımlı duruma gelmiştir. Osmanlı Devleti, verdiği ödümler ve bağımlılıkları nedeniyle ülkesinde yaşayan yabancıları malî ve hukuki olarak denetleyemez, suç işleyen yabancıları tutuklayamaz ve cezalandıramaz duruma gelmiştir. Kanun önünde eşitlik olmadığından şikayet eden ve bağımsız olmak isteyen gayrimüslimler de Osmanlı Devleti'nin içişlerine müdahale etmek için fırsat kollayan büyük devletlerden destek bulmaya başlamıştır.

Özel hukuk (şahıs, aile, miras, borçlar ve ticaret hukuku) alanında İslâm hukuku kuralları uygulanırken, kamu hukuku alanında ise; değişen yaşam koşullarının ihtiyaçlarına cevap veremeyen İslâm kamu hukuku kuralları uygulanmış, ancak bu kurallar yetersiz kaldığı için

şeyhülislâmdan aldıkları yetkiye dayanan padişahlarının koyduğu kurallar uygulanmaya gelmiştir. Ülkede yaşayan gayrimüslimlere ise kendi dinî hukuk kuralları uygulanmıştır. Belirttiğimiz bu nedenlere bağlı olarak Osmanlı hukuk sistemi halkın ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak kalmıştır. Hukuktaki bu karmaşıklık ile çoklu yapı gayrimüslimler ve yabancı devletler tarafından her fırsatta şikâyet konusu edilip baskı unsuru olarak kullanılmış ve sürekli gündemde tutulmuştur.

Tanzimat döneminde başlatılan yenilik hareketleri paralelinde yürürlüğe konulan yasaları uygulamak için kurulan yeni mahkemelerle birlikte eski mahkemelerin ve kapitülasyonlar gereğince çalışmaya devam eden yabancı mahkemelerin varlığı, hukukta birliği imkansız hale getirmiştir. Bu durum Osmanlı Devletinin sonuna kadar devam etmiş ve Osmanlı hukuk sisteminin devam etmesinin artık mümkün olmayacağı görülmüştür. Tüm bu sorunlar hukukun temel amacı olan adaletin yerine getirilmesini giderek zorlaştırmış, teokratik bir devlet yapısından milli egemenlik ilkesine dayalı demokratik bir düzene geçebilmek için hukuk sisteminde değişiklik yapılması zorunlu hale gelmiştir. Hukuk alanında yaşanan sorunları gidermek, aynı yasaları uygulayarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasında eşitliği sağlamak, toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmek ve hukukta birliği sağlamak amacıyla yeni düzenlemelerin yapılması ihtiyacı doğmuştur.

Ordu ve askerler ise özellikle İttihat ve Terakki döneminde olmak üzere siyasetin içine iyice girmiştir. İttihat ve Terakki dönemini ve o dönemde siyasete iyice bulaşan ordunun devleti ve ulusu birçok sorunla karşı karşıya bıraktığını gören, yaşananları çok iyi bilen ve bu durumun yarattığı acılarını çekerek cepheden cepheye gönderilen kişiler olarak Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşları, askerlerin politikaya karışmaması gerektiğine inanmışlardır. Askerlerin ve İslam Dininin politika aracı olarak kullanılmasından tedirgin olmuşlar ve çözüm yolları aramaya başlamışlardır.

Gazi Mustafa Kemal 1 Mart 1924 günü II. TBMM'nin açılışında yaptığı konuşmasında; ordunun politikadan ayrılması ve yüzyıllardan beri politika aracı olarak kullanılan İslam Dininin politika aracı olmaktan çıkarılarak gerçekten hak ettiği yere yükseltilmesinin, halkın dünya ve ahretteki mutluluğunun sağlanması açısından gerekli olduğunu belirtmiştir. Ancak bu mecliste milletvekili olan yüksek rütbeli komutanların hepsi aynı zamanda askeri görevlerine de devam ediyor, politik bir kuruluş olan hükümetin içinde Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti (Genelkurmay Bakanlığı) ile Şer'iyye Vekaleti (Dinişleri Bakanlığı), İstanbul'da ise yüzyıllardan beri din ve dünya işlerinin birlikte yürütülmesine alışmış bir halife bulunuyordu.

Ordunun politikadan uzaklaştırılabilmesi için öncelikle Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletinin (Genelkurmay Bakanlığı) bakanlık olma-

sından çıkarılarak, milletvekili olan askerlerin askerlikten veya milletvekilliğinden ayrılması, dinin politika aracı olmaktan çıkarılması için de Şer'iyye Vekaleti (Dinişleri Bakanlığı) ile halifelğin ortadan kaldırılması gerekmiştir (Goloğlu, 2011:9-11).

Gazi Mustafa Kemal'in yaptığı açılış konuşmasında bu hususları dile getirmesi üzerine, Siirt Milletvekili Halil Hulki Bey ve 57 arkadaşı Meclis Başkanlığı'na Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti ile Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Vekâletinin kaldırılması konusunda bir önerge vermişlerdir (Goloğlu, 2011: 9, Kili, 2009: 211-212, Yalçın ve diğ., 2012: 37-38). Verilen önergede; din ve odunun politik akımlarla ilgilenmesinin kötü sonuçlar doğuracağı gerçeğinin bütün uygar ulus ve hükümetler tarafından temel ilke olarak kabul edildiği, yeni bir yaşamın varlığını sağlamayı görev bilen Türkiye Cumhuriyeti'nin politik kuruluşları arasında Dinişleri, Vakıflar ve Genelkurmay Bakanlıklarının bulunmasının uygun olmayacağı belirtilmiştir.

3 Mart 1924 günü yapılan oylama sonucunda; 429 sayılı "Şer'iyye (Dinişleri) ve Evkaf (Vakıflar) ve Erkanı Harbiye Vekâletlerinin (Genelkurmay Bakanlığı) İlgasına Dair Kanun" kabul edilmiştir. Şer'iye Vekaleti kaldırılarak yerine Diyanet İşleri Başkanlığı, Evkaf Vekaleti kaldırılarak yerine Vakıflar Umum (Genel) Müdürlüğü, Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Vekâleti kaldırılarak yerine Cumhurbaşkanı'nın vekili olarak barışta ordunun emir ve komutası ile

görevli en yüksek askeri makam olmak üzere Genelkurmay Başkanlığı'nın kurulmasına karar verilmiştir.

Kabul edilen kanunda Başbakanlığa bağlı olarak çalışarak Müslümanların inanç ve ibadet işleriyle uğraşmak ve dini kuruluşları yönetmek için Ankara'da kurulacak olan Diyanet İşleri Başkanlığının başkanının Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanmasına karar verilmiştir. Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atanacak olan Genelkurmay Başkanı'nın görevi ile ilgili konularda bağımsız olması, askeri bütçenin sorumluluğunun ise Milli Savunma Bakanlığına verilmesi kararlaştırılmıştır.

Din ve askerlik işleri politikadan uzaklaştırılırken, ülkenin bir çok yerinde özel ya da vakıflara bağlı olarak dini öğretim yapan okullar ile genel öğretim yapan askeri okulların da belirlenen bu yeni esaslara uygun olarak yeniden düzenlenmesi ve kendi özel sistemleri içinde öğretime devam etmelerinin önlenmesi gereği ortaya çıkmıştır (Goloğlu, 2011:10-11).

Kabul edilen kanunla birlikte; Türkiye Cumhuriyeti'nde vatandaşların eylem ve işlemleri ile ilgili yasa koymak ve bu işlerle ilgili tasarruflarda bulunmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun kurduğu Hükümete, İslam Dininin inanç ve ibadet ile ilgili bütün işleri ile dini kuruluşların idaresi ise; yeni kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yetkisine bırakılmıştır.

Yasama ve yürütme işleri devletin ilgili organlarına, inanç ve ibadet ile ilgili işler de Diyanet İşleri Başkanlığı'na bırakılınca, devletin yasama ve yürütme ile ilgili işlerinin (tasarruflarının) İslâm Dinine uygun olup olmaması konusu da ortadan kalkmıştır. Ortaya çıkan bu yeni durum üzerine herhangi bir görevi kalmayan Şer'iyye Vekâleti (Dini İşleri Bakanlığı) de kaldırılmıştır. Bu yasayla birlikte tüm dini ve askeri okullar Eğitim Bakanlığına bağlanırken, din işleri de kişilerin elinden alınarak topluma mal edilmiştir.

TBMM'nin ilk oturumunda kısa sürede kabul edilen 429 sayılı Şer'iyye ve Evkaf ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletlerinin (Genelkurmay Bakanlığı) kaldırılması kanununun ilk maddesiyle; Türkiye Cumhuriyeti'nde halkın dünyasal yaşamını düzenleme yetkisinin Meclis'e ve onun hükümetine ait olduğunu hükme bağlanarak şeriat yasalarının kurallarının bu alandaki işlerliğine son verilmiştir.

Egemenliğin kaynağı gökyüzünden yeryüzüne indirilerek aydınlanma yolunda çok en önemli bir adım atılmıştır. Bu arada Ekonomi Bakanlığı kaldırılıp yerine Ticaret ve Tarım Bakanlıkları kurulduğu için yeni bir kabinenin oluşturulması gerekmiş, İsmet İnönü tarafından kurulan yeni kabine Mecliste onaylanarak kabul edilmiştir. Yeni Hükümet Şer'i (dini) Mahkemelerin kaldırılması ile ortaya çıkan durumu düzenlemek için, normal mahkeme kuruluşlarını yeniden düzenleyen iki yeni yasa tasarısı hazırlamıştır.

429 sayılı kanunla birlikte; batı toplumlarında “Sezar’ın hakkını Sezar’a; İsa’nın hakkını İsa’ya” sloganı ile ifade edilen, çok önemli ve değerli olan bir ilke kabul edilmiş, devletin ve dinin uğraş ve etki alanları açık bir biçimde yeniden belirlenmiştir. Bu derece önemli bir yasanın Anayasal koruma altına alınmaması ise bir eksiklik olarak kalmıştır.

1921 ve 1924 Anayasalarında ise “Devletin Dininin İslam Dini olduğu ve Ahkâm-ı Şer’iyyenin tenfizi ile Büyük Millet Meclisinin görevli olduğunu” ifade edilmiştir. (Tenfiz; Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan kararların Türkiye de uygulanabilmesidir.) Günün şartları ve laik anlayışın dinsizlik olduğu ithamlarını önlemek amacıyla yasalara konulmuş olan bu maddeler 10 Nisan 1928 tarihinde yapılan bir anayasa değişikliği ile anayasadan çıkarılarak laikliğin en mükemmel devlet niteliği olduğu kesin olarak kabul edilmiştir.

430 sayılı Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu

Sözlük anlamı olarak Tevhid; birlik, tek kılma, tek olma, bir etme, birleştirilme, tedrisat; öğretim, Tevhid-i Tedrisat ise; öğretimin birleştirilerek tek hale getirilmesi olup Tevhid-i Tedrisat Kanunu Türkçeye “Öğretimi Birleştiren Yasa” veya “Öğretim Birliği Yasası” olarak çevrilebilir (Devellioğlu, 1964: 1102, Başaran, 1999:64).

Osmanlı İmparatorluğunda eğitim; hemen hemen her mahalle veya köyde bulunan mahalle mektepleri veya sübyan mektepleri ile medreselerde verilmekteydi. Ülkenin her yerine dağılmış bulunan mahalle mektepleriyle sübyan mekteplerinde dini eğitim verilirdi (Yalçın ve diğ., 2012: 101-102). Osmanlı döneminde gelişerek varlığını devam ettiren, devletin kaderine yön veren ve ağırlıklı olarak dini eğitim veren medreselerde önceleri fizik, matematik, fen, geometri, astronomi, edebiyat dersleri de okutulurdu.

Osmanlı eğitim sisteminde medreselerin dışında en önemli kurum olan sarayda ise; yetenekli gençlere müzik eğitimi verilen Meşkhane, geleceğin sultan adayı olan şehzadelerin ilköğretimini sağlayan Şehzadegan Mektebi, devlet adamı ve asker yetiştiren Enderun adında üç ayrı okul bulunuyordu. Hıristiyan çocuklarını devşirerek imparatorluğun ihtiyacı olan yöneticileri yetiştirmeyi amaçlayan Enderun mekteplerinde, medreselerde olmayan özel yetenek ve meslek derslerine öncelik tanınır, dersler ise Türkçe okutularak öğrencilerin Türkleşmesi sağlanırdı.

Osmanlı eğitim sitemini içinde çok önemli bir yere sahip olan ve 15. yy. sonlarına kadar da ilerici rol oynayan medreseler daha sonraları ise müspet bilimlerden uzaklaşarak bağınazlığa kadar varacak bir tutum izlemeye başlamıştır. Aynı dönemlerde Avrupa ise 15. yüzyıldan itibaren toplumsal olarak hızla gelişmeye başla-

mıştır. Avrupa toplumu Rönesans ve Reform hareketleri ile coğrafi keşiflere bağlı olarak gerçekleştirildiği eğitim ve kültür seferberliği ile kendini kilisenin elinden kurtarmaya başlamıştır. Bilgiyi fark eden ve önemini anlayan Avrupalılar, matbaanın da yardımıyla bilgiyi eğitimle işleyerek geliştirmeye ve bilime hakim olmaya başlamıştır. Bilim beraberinde teknolojiyi, teknoloji de üretimi getirirken, yapılan üretim toplumların daha yüksek refah seviyesine ulaşılmasını sağlamaya başlamıştır. Eğitime bağlı olarak gelişen pozitif bilimler (fen, fizik, matematik ve tıp) sayesinde sanayi devrimi gerçekleştirilmiştir.

Matbaayı kültürel yaşamına İbrahim Müteferrika ve Mehmet Sait Efendinin gayretleriyle Avrupalılardan yaklaşık iki yüzyıl sonra ancak 1727'de sokabilen Osmanlı İmparatorluğunda ise; eğitime hakim olan medreseler akla ve araştırmaya dayanan bilimi dışlayarak dini eğitime ağırlık vermişlerdir. Avrupa hızla gelişip ilerlerken Osmanlı giderek geri kalmıştır (Yalçın ve diğ., 2012: 102-103).

Osmanlı Devletinde eğitim-öğretim faaliyetleri 19. yüzyıl ortalarına gelene kadar Enderun ve birkaç büyük medrese hariç devletin görev alanının dışında tutulmuştur (Okur, 2005: 45). Batılılaşma sürecine girildikten sonra devlet, ülkede pek çok batı tipi eğitim kurumu kurmuş, ancak bu kurumlar ile birlikte eski eğitim kurumları da faaliyetlerine devam etmiştir.

Devletin gerilemesini durdurabilmek için eğitimde reformlara girişilmiş, yapılan uygula-

malar Tanzimat'la birlikte radikal sayılabilecek kararlara dönüşmüş ve eğitim kısmen de olsa din işi olmaktan çıkarılmıştır. Yenileşme hareketleri; duyulan acil ihtiyaç nedeniyle öncelikle ordudan başlamış ve yeni açılan modern eğitim kurumlarının ilk örnekleri de askeri okullar olmuştur. I. Abdülhamit döneminde 1773 yılında Mühendishane-i Bahri-i Hümayun (Askeri Deniz Okulu-günümüzün Deniz Harp Okulu), III: Selim döneminde 1795 yılında Mühendishane-i Berri-i Hümayun (Askeri Kara Okulu-günümüzün Kara Harp Okulu) ve 1834 yılında Mekteb-i Fünun-ı Harbiye (Harp Akademisi) açılmıştır.

1857 yılında Maarif-i Umumiye Nezareti'nin (Eğitim Bakanlığı) kurulmasının ardından 1869 yılında çıkarılan Genel Eğitim Yasası (Maarif-i Umumiye Nizamnamesi) ile ilköğretimde; sübyan mektepleri ve rüştiyeler, ortaöğretimde; sultaniler, idadiler ve mekteb-i mülkiye ile yükseköğretimde; darülfünun (bugünkü İstanbul Üniversitesi), fen-edebiyat, hukuk, tıbbiye, darülmualimin, mühendishane ve sanayi mektepleri kurulmuştur (Yalçın ve diğ., 2012: 104-105).

Açılan bu yeni okulların yanı sıra şahıslar, vakıflar ve dernekler tarafından kurulan ve ilköğretim düzeyinde eğitim veren okullar ile köy ve mahalle imamlarıyla eşlerinin yönetiminde bulunan ve çoğu da vakıf kuruluşu olan sübyan mektepleriyle mahalle mekteplerine doku-
nulumamış, medreseler problemlili birer eğitim kurumu olarak varlıklarını sürdürmeye devam etmişlerdir.

Yeni açılan modern okullara genellikle gayrimüslimler ve Türkler dışındaki topluluklara mensup kişiler devam ederken, Türklerin çoğunluğu ise dünyadaki değişim ve gelişime ayak uyduramayan medreselere devam etmiş, yeni okullara devam eden az sayıdaki Türk aydını ile medrese eğitimi alanlar ve toplumun diğer kesimleri arasındaki uçurum giderek büyümeye başlamış, toplumda mektep ve medrese ikiliği doğmuştur.

Eğitimde mevcut bu çoklu yapı içinde medreseler; Tanzimat'a ve yenilikçiliğe karşı düşmanlık yapmış, Damat Sait Paşa rüştiye okullarında harita gösterilmesine karar veren Reşit Paşa'nın idamını bile istemiştir. Medreselerde okutulan derslerin adı, içerikleri ve kullanılan terimler, anadil olan Türkçe yerine kutsal kitabın dili sayılan Arapça ile söylenmiş ve yazılmıştır. Bu nedenle imparatorluğun reform yılları boyunca medreseler ile modern okulları bitiren, eğitimleri ve hayat anlayışları birbirinden farklı iki ayrı nesil yan yana ancak birbirine düşman olarak yaşamaya başlamıştır. Eğitimdeki bu ikilik ancak Cumhuriyet'in medreseleri kaldırmasıyla son bulmuştur.

Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda ülkedeki eğitim; Mahalle Mektepleri, Sübyan Mektepleri, Medreseler, Tanzimat Okulları ve Misyoner Okulları olmak üzere üç farklı kanal üzerinden yürütüldüğü için de eğitimde çok başlılık hakim olmuştur. Programları Kuran ve Arapça öğretimi üzerine oturtulmuş olan, içlerinde medre-

selerin de olduğu, sayıları 70 bine yaklaşan ve vakıflara bağlı olarak faaliyet gösteren Mahalle Mektepleri Türk halkını din ve şeriat kurallarının baskısı altına almıştır. Halk tarikatların ve bu tarikatlara bağlı olan tekkeler, zaviyeler ve türbelerin baskı ve etkisi altında kalmıştır. (Sadece İstanbul'da 16 tarikat ve 450'ye yakın tekke faaliyette bulunuyordu.) Toplum; şeyhler, dervişler, müritler ile büyücülük ve üfürükçülük yaparak halkın sırtından geçinen asalak, yalancı, riyakar ve dolandırıcıların elinde oyuncak olmuştur. Halk her türlü sorununun çözümü için hocalardan, üfürükçülerden ve muskacıardan yardım umar hale getirilmiştir.

1868 yılında İstanbul'da açılan Fransızca öğretim yapan Galatasaray Lisesi ile başlayan ve Rüştüye (ortaokul), İdadi, Sultani (lise) gibi adlarla anılan Tanzimat Okullarında ise günümüzdeki çağdaş okulların temelini oluşturan yenilikçi eğitim ve öğretim yapılmaya başlanmıştır.

Yabancı Okullar ve Azınlık Okulları olarak belirtilebilecek Misyoner okullarının arasında Robert Koleji (1863), İzmir Amerikan Kız Koleji, Tarsus Amerikan Koleji, Notre Dame de Sion, Saint Michael (1868), Saint Joseph (1857) ve Saint Benoit (1763) bulunmaktaydı. Türkiye genelinde 37 ilde 73 Fransız okulu, 19 ilde 27 Amerikan okulu bulunurken, sadece İstanbul'da 83 İngiliz, 44 Rus, 24 İtalyan okulu, Elazığ'da (Harput'ta) bile 83 yabancı okul bulunmaktadır. Misyoner Okulları yabancı devletler tara-

fından aynı zamanda siyasi birer üs olarak da kullanılmıştır. Yabancı devlet okulları ile azınlık okullarında okuyan çocuklar bu ülkelerin kendi dini ve milli idealleri doğrultusunda eğitilmişlerdir. Osmanlı Devleti'ne karşı çıkan bağımsızlık isyanlarının bir çoğu da bu okullarda yetiştirilen çocuklar tarafından başlatılmıştır (Yalçın ve diğ., 2012: 105-108). Misyoner Mektepleri; öğrencilerini ait oldukları ülkelerin kültürüne uygun olarak yetiştirerek kendi kültürlerini yaymaya çalışmışlardır. Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışıyla birlikte alevlenen bağımsızlık isteğinin giderek büyüdüğü günlerde İngiliz ya da Amerikan Mandasını kabul etmeyi tartışan ve savunan kişilerin birçoğu da bu okullardan yetişenler olmuştur. Osmanlı Devleti yıkılırken mevcut eğitim sistemi de çökmüştür (Adem, 2001: 4).

Türkiye Cumhuriyetinin Osmanlıdan miras olarak devraldığı bu eğitim-öğretim sistemi, farklı insan tipleri yetiştiren farklı eğitim tiplerinin bir arada var olduğu çok başlı bir sistemdir. Bu nedenle; yeni rejimin getirmek istediği ulusal nitelikteki yeni toplum düzeninin herkes tarafından benimsenmesi, devrimlerin halk üzerinde etkili ve kalıcı olabilmesi için tüm eğitim kurumlarının tek bir merkeze bağlanması, eğitim-öğretimin karma, tek elden ve tek esasa göre yönetilmesi gereği ortaya çıkmıştır.

Bağımsızlık Savaşını başlatan, zaferden sonra Cumhuriyeti kurarak saltanata son veren ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı benimseyen Gazi Mustafa Kemal ile arkadaşları

bu durumu gördükleri için eğitime büyük önem ve öncelik vermişlerdir. Bu amaçla bir yandan Kurtuluş mücadelesine devam ederken, 15-22 Temmuz 1921 tarihleri arasında Ankara'da ilk Maarif Kongresini toplayarak öğretmenlerle birlikte cehaletle karşı savaş açmışlardır. Atatürk eğitimin önemini 1923 yılında Kütahya'da öğretmenler yaptığı bir konuşmasında "Bir millet irfan ordusuna malik olmadıkça savaş alanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferler kalıcı sonuç vermez" diyerek vurgulamıştır. Türkiye Cumhuriyeti kurulurken kendi eğitim sistemiyle birlikte kurulmuştur. Eğitimin ülkenin kalkınmasındaki etkisini çok iyi bilen Atatürk Cumhuriyeti koruyacak bir nesil yetiştirmek için eğitime çok önem vermiştir (Adem, 2001: 2, Yalçın ve diğ., 2012: 106-107).

Atatürk; TBMM'nin açılışında yaptığı konuşmada ülkenin esas sahibi olan köylülerin eğitiminden mahrum bırakıldığını, tüm vatandaşların okuma, yazma ve dört işlemin yanı sıra vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıyacak kadar coğrafya ve tarih bilgisi ile donatılmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Meslek sahibi, konusunda uzman kişiler ve aydınlar yetiştirmek için orta öğretim, mesleki eğitim ve yüksek öğretim kurumları kurmanın gerekliliğini vurgulamış, halkın tebaa olmaktan kurtarılarak demokratik rejim içinde hür iradesini kullanabilecek vatandaşlar haline getirilmesinin gerektiğini belirtmiştir.

Bu düşünceler ışığında; ülkede farklı tip insan yetiştiren eğitim sistemindeki ikiliği ortadan kaldırmak amacıyla Saruhan Milletvekili (Maarif Vekili-Eğitim Bakanı) Vasıf Çınar ve 60 arkadaşı 2 Mart 1924'te Öğretim Birliği Yasa Önerisini TBMM'ne sunarak öğretimin birleştirilmesini ve tüm eğitim/öğretim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmasını teklif etmişlerdir. Kanun teklifinin gerekçesi "Bir milletin bireyleri ancak bir tür eğitim görebilir. İki türlü eğitim bir ülkede iki farklı insan yetiştirir. Bu ise, duygu ve düşünce birliği ile dayanışma amaçlarını tamamen yok eder." şeklinde ifade edilmiştir (Nevzatoğlu, 2006: 26-27, Yalçın ve diğ., 2012: 109). Teklifleri Müslüman bir ülkede İslami eğitim kurumları olan medreselerin kapatılmaması gerektiği ifade edilerek tenkit edilmiş ancak bu tenkitleri yapanlar azınlıkta kalmıştır.

3 Mart 1924 tarihinde eğitimde mevcut olan kargaşayı ortadan kaldırmak, birliği sağlamak ve eğitimi devlet denetimine almak amacı ile Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası) kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitimin temel kanunu olarak kabul edilen Kanun, daha sonra çıkarılan kanunlara da esas teşkil etmiş, 1961 Anayasasının 153. ve 1982 Anayasasının da 174. maddeleriyle bir Devrim Kanunu olarak anayasal koruma altına alınmıştır (Nevzatoğlu, 2006: 19-20).

Kanun ile Türkiye'deki tüm bilim ve öğretim kurumları Maarif Vekaletine (Milli Eğitim Bakanlığı) bağlanırken, Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti

ya da özel vakıflarca yönetilen tüm medrese ve okullar da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti bütçesinde, mektep ve medreseler için ayrılan paralar Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesine nakledilmiş, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yüksek din uzmanları yetiştirmek üzere üniversitede bir ilahiyat fakültesi ile imamlık ve hatiplik gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesiyle görevli memurların yetişmesi için de ayrı okullar açmasına karar verilmiştir. Müdafa-i Milliye Vekaletine (Milli Savunma Bakanlığı'na) bağlı olan ortaokul ve liseler ile (askeri rüştiyeler ile idadiler), Sıhhiye Vekaletine (Sağlık Bakanlığı'na) bağlı olan Darüleytamların bütçeleri ve öğretim kadrolarıyla beraber Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmasına karar verilmiştir (Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1924:1).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun uygulanması ile Maarif Vekili Vasıf Bey görevlendirilmiştir. Kanunun maddeleri içinde mahalle mektepleri ve medreselerin kapatılmasına ilişkin bir ifade bulunmamakla birlikte, Maarif Vekaleti tarafından Mayıs 1924'te yayınlanan bir genelge ile "Öğretimin Birleştirilmesi Yasası'na aykırı olacağı için Bakanlığa bağlı ilkokullarda meslek dersleri okutulamayacağı" gerekçesiyle mahalle mektepleri ve medreseler kapatılmıştır. Kanun çıktığında ülke genelinde 479 medrese ve yalnızca 6000'i gerçek olan toplam 18.000 medrese öğrencisi bulunmaktadır. Yaklaşık 12.000 medrese öğrencisi ise II. Abdülhamit devrinde çıkan bir kanunla askerlik yapmamak için medreselere kaydını yaptıran ancak

öğrenim görmeyen kimselerdir. Medrese başına ortalama bir hoca bulunmaktadır ve İstanbul'daki medrese binalarını inceleyen bir kurulun hazırladığı rapora göre bu binaların hiçbiri okul olarak kullanılabilir nitelikte de değildir. Daha sonra Adalet Bakanlığı'nın Şer-i Mahkemeleri kapatması üzerine Mekteb-i Kuzat (Kadı Okulu) da kapatılmıştır (Başgöz, 1995: 78-79, Okur, 2006: 209).

Lisansüstü düzeyde eğitim veren iki yıllık "Medrese-i Süleymaniye" yerine 1924 yılında İstanbul Dârülfünun (İstanbul Üniversitesi) bünyesinde bir İlahiyat Fakültesi kurulmuştur. Açıldığı zaman 224 öğrencisi olan fakültenin öğrenci sayısı 1934 yılında 20'ye kadar düşünce yapılan Üniversite Reformu ile İlahiyat Fakültesi kapatılarak yerine İslam Tetkikleri Enstitüsü kurulmuştur. Öğrencileri İlahiyat Fakültesi'ne hazırlamak, imam ve hatip yetiştirmek amacıyla 1923-1924 öğretim yılında ülkenin değişik yerlerinde 29 imam hatip okulu açılmıştır. 1926-1927 öğretim yılında sayısı ikiye inen ve öğrenciler tarafından ilgi görmeyen imam hatip okulları 1930-1931 öğretim yılında kapatılmıştır.

Kanunu'nun kabulünden bir süre sonra Müslüman olmayan Türk vatandaşlarının da dini ihtiyaçları ve vicdan özgürlüğü olduğu düşüncesiyle ilkokul programlarından Kur'an, ortaokul ve lise programlarından din, Arapça ve Farsça dersleri çıkarılmıştır. Başlangıçta isteğe bağlı bir ders haline getirilmiş olan din dersi; ortaokullarda 1930'da, öğretmen okullarında

1931'de, şehir ilkokullarında 1933'de, köy ilkokullarında 1939'da ders programlarından tamamen çıkartılmıştır. Tüm bu gelişmeler sonucu 1939-1948 yılları arasında ülkede din derslerinin hiç yer almadığı bir örgün eğitim deneyimi yaşanmıştır (Nevzatoğlu, 2006: 29-34).

Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından misyoner ve azınlık okulları da Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimine girmiş; dinsel ve siyasal amaçlı eğitim yapmaları yasaklanmış, ders programlarına tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ve Türkçe dersleri ilave edilmiştir. Ayrıca azınlık okullarında okutulan kitaplardan aziz resimleri çıkarılmış, okul binalarındaki haçların indirilmesi istenmiş, dinsel sembollerin yalnızca okul kiliselerinde bulundurulmasına izin verilmiştir. Aralarında Merzifon ve Kayseri'deki Amerikan okulları ile İzmir'deki Fransız okulunun da bulunduğu ve dini esaslarına dayalı eğitim ve din propagandası yapma yasaklarına uymayan yabancı okullar ise kapatılmıştır (Başgöz, 1995:79, Okur, 2006: 210).

Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu'nun kabulü sonucu askeri idadiler liseye çevrilerek Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış, ancak görülen lüzum üzerine tüm askeri okullar 1925 yılında çıkarılan bir yasa ile yeniden Milli Savunma Bakanlığı'na bağlanmıştır. Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu ile kız ve erkek çocukların bir arada ve çağdaş bir biçimde eğitimi sağlanmış, 20 Nisan 1924'te, Anayasa'nın 87. maddesi değiştirilerek, Türk kızlarına eğitim-öğretim eşitli-

ği sağlayan ilköğretim zorunluluğu getirilmiştir (Yalçın ve diğ., 2012: 95-109).

Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu doğrultusunda dini eğitim veren mahalle mektepleri ve medreselerin kapatılması, ilkokul programlarından Kur'an, ortaokul ve lise programlarından din, Arapça ve Farsça derslerinin çıkartılmasıyla ulusal eğitimimiz dogmatik olan dini yapısından arındırılmıştır. Genellikle sömürge ülkelerinde yaygın olan ve yabancı dilde öğretim yaparak Türk insanına kendi kültürlerini aşılamaı amaçlayan misyoner okulları da Milli Eğitim Bakanlığı'nın gözetimi ve denetimi altına alınmıştır. Azınlık okullarının ders programlarına tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ve Türkçe dersleri konulmuştur (Adem, 1999: 3, Üner, 1999: 79).

Yüzyıllardan beri Türk Ulusunun gelişmesini engelleyen, atılan her ilerici ve çağdaş adımı engelleyen, bilime karşı duran medreselerin kapatılması ile yapılan devrimler ve laiklik ilkesi gerici saldırılarına karşı koruma altına alınmıştır.

Öğretim Birliği Yasası ile yalnızca öğretim birleştirilmemiş, aynı zamanda ülkede kader birliğini de gerçekleştirilmiş ve milli ülkü ve kültür birliği sağlanarak ümmetçi bir toplumdan ulusçu ve milliyetçi bir topluma geçilmiştir. Bilim dini inanışların etkisinden kurtarılarak bilimsel düşünceyi engelleyen etkenler yok edilmiş ve çağdaş bir toplum olmak yolunda çok önemli bir adım atılmıştır. Yasayla birlikte Türk eğitim sistemi modernleşmiş, rasyonel düşünceye ve

bilime giden yolun önu açılmış, çağdaş uygarlık düzeyine erişme idealinin alt yapısı tamamlanarak Türk devletinin geleceği güvence altına alınmıştır. Bu yasayla Cumhuriyet yönetimini benimseyen, cumhuriyetin değerini bilen ve onu koruyacak olan genç kuşakların yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Kanun ile tekke ve zaviyelerin kapatılması, dini olduğu düşünülen Arap harflerinin kaldırılıp Harf Devriminin yapılması gibi diğer devrimlerin alt yapısı da oluşturmuştur (Özkan, 2006: 12).

Halen yürürlükte bulunan ve 1982 Anayasasının 174. maddesi ile koruma altına alınmış olan 430 sayılı Öğretim Birliği Yasası'nın günümüzde uygulandığını söylemek ise pek mümkün olamamaktadır. Türkiye'deki özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının kuruluş ve çalışma esaslarını düzenleyen 2007 tarihli 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile özel okulların, milletlerarası özel öğretim kurumlarının ve azınlık okullarının Milli Eğitim Bakanlığı'nın izni ve denetimine bağlı olarak açılabilmesi kabul edilmiştir (Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 2007:1). Kanunla, özel sektör girişimcilerine, yabancılarla ve azınlıklarla okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim özel okul açma hakkı verilerek, Öğretimin Birleştirilmesi Yasası gereğince tek elden yönetilmesi gereken eğitim devlet okullarının yanı sıra bu okullarda da yapılabilecek hale (çoklu sistem) getirilmiştir.

Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 633 Sayılı Kanun ile de Diyanet İşleri Başkanlığı'na Kur'an kursları ile bu kurslarda okuyan öğrenciler için yurt ve pansiyonların açma, yönetme ve her türlü ihtiyaçlarının karşılanması görevi verilmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 1965: 5).

Bahse konu Kanunlarda yapılan bu değişiklikler ile eğitimin devletin yanı sıra özel sektör, yabancılar ve dini kurumlar tarafından yapılabilmesinin önü açılarak eğitimde birlik ilkesinin ihlal edilmiş, dini açıdan geçmişi canlandırmaya yönelik girişimler giderek artmıştır. Türkiye genelinde sayıları çığ gibi artan Kur'an kursları ile tüm şehirlerin mahalle aralarında açılan sübyan mektepleri de bu durumun en güzel örneğini teşkil etmektedir.

431 sayılı Halifeliğin Kaldırılması ve Osmanlı Hanedanı'nın Yurtdışına Çıkarılması Kanunu

Osmanlı Padişahı Sultan Yavuz Selim, Ridaniye Savaşını kazanıp Mısır'a girerek Memluk Devletine son verdiği zaman halifeliği ele geçirerek (1517), Osmanlı devletini dinsel bir devlet haline getirmiştir (Saltık, 2014: 2). Sultan Yavuz Selim Mısır'ı fethettikten sonra İstanbul'a dönerken son halife ile kutsal emanetleri de beraberinde İstanbul'a getirmiştir. Ancak hilafetin Osmanlılara geçtiği konusunda her-

hangi bir resmi kayıt ve anlaşma mevcut bulunmamaktadır. Sultan Yavuz Selim tarafından daha sonra Yedikule zindanlarına hapsedilen halifeye ise, yaşamının son günlerini Kahire'de geçirmesi için Sultan Kanuni Süleyman tarafından izin verilmiştir.

Halifeliğin Osmanlılara geçişi ile beraber Osmanlı padişahları hem sultan hem de halife unvanı birlikte kullanmaya başlamışlar, hem dünya hem de ahirete yönelik dini lider duruma gelerek güçlerini arttırmışlardır. Osmanlı devleti bir anlamda teokratik bir devlet haline dönüşmüş olmakla birlikte geleneklerine bağlılığından gelen bir hukuku da yaşatmaya devam etmiştir. Demokratik bir sistem olan hilafetin; Devlet Başkanı olan halifenin seçimle gelmesi ve babadan oğula geçmemesi gibi iki temel özelliği bulunurken, Osmanlı'da ise hilafet seçim yapılmadan babadan oğula geçme şeklinde uygulanmıştır.

İslam'da dini açıdan hiçbir kişi ya da gruba ayrıcalık tanınmaz ve egemenlik halkın kendi seçtiği halife eliyle kullanılır ve peygamberin ardından dört halife de seçimle göreve getirilirken, Emeviler ve Abbasiler'den sonra saltanata dönüştürülen halifelik Osmanlılarda da babadan oğula geçen bir makam olarak kullanılmıştır. Osmanlılar tarafından Mısır'daki halifelikten farklı olarak, idareyi elinde tutan padişahın aldığı kararların İslam'a uygunluğunu danıştığı bir Şeyhülislamlık makamı ihdas edilmiş, bu makam genellikle halife unvanına sahip

olan Osmanlı padişahlarının yaptıkları işlerin dine de uygun olduğunu onaylatmak amacıyla kullanılmıştır (Çekiç, 2013: 23-25).

Gazi Mustafa Kemal Cumhuriyetin ilanının ardından 1 Kasım 1922 günü, Osmanlı Saltanatına son verilmesi konusunda yaptığı konuşmasında “Egemenlik ve saltanat, hiç kimse tarafından hiç kimseye ilim gereğidir diye görüşme ile münakaşa ile verilmez. Egemenlik, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milletinin egemenlik ve saltanatına zorla el koymuşlardı, bu zorla el koymuşlarını altı asırdan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de Türk Milleti bu saldırganlara hadlerini ihtar ederek, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir oldu bittidir. Söz konusu olan, millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız? meselesi değildir. Mesele, zaten olup bitti haline gelmiş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu, mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabii görürse, fikrimce uygun olur. Aksi takdirde, gerçek yine gerektiği şekilde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal, bazı kafalar kesilecektir.” diyerek fikirlerini açıklamasının ardından Osmanlı saltanatına son verilmiştir (Söylev, 1922: Cilt II-691, Kili, 2009: 196). Saltanata son verilmesinin ardından 4 Kasım 1922 tarihinde İstanbul'daki Tevfik Paşa Hükümeti istifa etmiş, Osmanlı Devleti sona ermiş ve tüm ülkede yönetim TBMM Hükümetine geçmiştir (Akşin, Koçak, Özdemir, Boratav, Hılav, Katoğlu, ve Ödekan, 2011: 129, Kocahanoğlu, 2014: 305, Atatürk, 2003: 516).

16 Kasım 1922 tarihinde İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanlığı'na bir yazı ile başvuruda bulunarak İngiltere'den halife sıfatıyla sığınma hakkı isteyen son padişah Vahdettin'in; 17 Kasım 1922 günü İngiliz kuvvetlerinin başkomutanı olan General Sir Charles Harrington aracılığıyla bir İngiliz gemisine binerek İstanbul'dan kaçması üzerine, zamanın Şer'iyeye Vekili Vehbi Efendi'den fetva alındıktan sonra 18 Kasım'da Bakanlar Kurulu toplanmıştır. Yapılan toplantıda yeni bir halife seçilmesine karar verilerek, sorun Meclise getirilmiş ve Meclis üç halife adayı arasından seçime katılan 163 milletvekilinden 148'inin oyunu alan Abdülmecit Efendi'yi seçerek halife ilan etmiştir (Uluğ, 1975: 50-62, Yalçın ve diğ., 2012: 25-26, Akşin ve diğ., 2011: 129). Bu durumda saltanatın kaldırılıp Cumhuriyet ilân edilmesine rağmen halifelik makamı varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Gerek İstanbul Basınında gerekse Meclis içinde halifeliği savunanlar olduğu için de halifelik konusunda bir çalışma yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Halifelik gerçekte Osmanlının çöküş dönemlerinde gücünü ve önemini kaybetmiştir. I. Dünya Savaşı'nda sırasında padişah V. Mehmet Reşat'ın cihat çağrısına Müslümanlar itibar etmediği gibi, birçok Müslüman İngiliz ve Fransız ordularıyla birlikte Osmanlıya karşı savaşmış, günümüzdeki Ürdün krallarının dedesi olan Mekke Emiri Şerif Hüseyin bile İngilizlerle işbirliği yaparak Osmanlı askerini sırtından vurmuştur. İngiliz kaynaklarına göre 25 yıl içinde

Yemen'e gönderilen yaklaşık 2 milyon Türk askerinin ancak 500 bini geri dönebilmiştir. Son padişah Vahdettin ise halife olduğu halde ülkeyi işgal ederek sömürgeleştirmek isteyen emperyalist İngilizlerin yanında yer almış, onlarla birlik olup Mustafa Kemal ve arkadaşları hakkında zamanın şeyhülislamı Mustafa Sabri ve Durizade Abdullah'ın da katılımıyla ölüm fetvası çıkarmış, sonunda da çareyi İngilizlere sığınarak 17 Kasım 1922'de yurtdışına kaçmakta bulmuştur (Kili, 2009:197, Kocahanoğlu, 2014: 535-536).

Gazi Mustafa Kemal, 14 Ocak 1923 günü çıktığı batı illerini kapsayan yurt gezisine devam ederken, gericiler 15 Ocak 1923 günü Afyon Milletvekili Şükrü imzasını taşıyan "Hilâfet-i İslâmiye ve Büyük Millet Meclisi" adlı bir broşür çıkarıp Meclis üyelerine dağıtmaya başlamışlar, broşürde "Halife Meclisin, Meclis Halifenindir" sloganını ortaya atmaya başlamışlardır (Atatürk, 1980: 314).

16 Ocak 1923'te İzmit'e geldiğinde gazetecilere devletin dininin İslâm olduğunu ve İslâm Dininde fikir özgürlüğünün olduğunu açıklayan Gazi Mustafa Kemal, gazetecilere verdiği demeçle fikir ve vicdan hürriyetinin korunacağını belirtirken, gericilerin başını çeken Afyon Milletvekili Şükrü Hoca ise İslâm'ın Halifeliği, dini korumak ve savunmak için peygamberliğin yerine koyduğunu söyleyerek milli egemenlik ve vicdan hürriyetine zarar vermeye devam etmiştir (Mazıcı, 1984: 69-70).

Bahse konu broşürden rahatsız olan Gazi Mustafa Kemal İzmit'te halka hitaben yaptığı konuşmada "Bu milleti irticaa sürüklemenin maddî imkânı kalmamıştır, Türkiye Büyük Millet Meclisi halifenin değildir ve olmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi, yalnız ve yalnız millettir, Millet'in seçtiği vekillerden kurulur. Bu meclis, yalnız ve yalnız milletin emirlerine uymak mecburiyetindedir. Adı ve makamı ne olursa olsun, millet bu hakkını bir şahsa veremez ve teslim edemez" diyerek halifenin durumuna da açıklık getirmiştir Meclis ile halife arasında bir ilişki kurmanın boş olduğunu halka açıklayan Mustafa Kemal bu sözleriyle meclis üyeleri ile İstanbul'da irtica peşinde koşan basın mensupları ve bazı kişileri de uyarıyor ve halka " İslâm alemleri bugün esir halindedir. Köle durumundadır. İslâm alemleri hilâfet meselesini halledecek bir seviyeye yükselinceye kadar, bağımsızlıklarına kavuşuncaya kadar, Büyük Millet Meclisi, halifelik makamını bir umut noktası olarak muhafaza edecektir." demiştir (Atatürk, 1961: 62-64). Halifeliğin aynı tarihlerde başta Mısır, Suriye ve Irak olmak üzere batı emperyalizminin boyunduruğu altında bulunan İslam Dünyasına ise herhangi bir yararı olmamıştır.

Bütün İslâm dünyasının bağımsızlıklarını elde edinceye kadar hilâfet makamını koruyacaklarını açıklayan Gazi Mustafa Kemal, bu makamın Türkiye Devleti'nin bağımsızlığına, idaresine ve egemenliğine etkisi ve halifenin zararlı hareketleri olmadıkça mevcudiyetinin sakıncalı kabul edilmeyeceğini belirterek halife-

nin siyasî olayların dışında kalması gerektiğini de açıkça ifade etmiştir.

Gazi Mustafa Kemal İstanbul gazetelerinin başyazarlarıyla yaptığı görüşmede kurtuluş ve bağımsızlık savaşı sırasında, ulusal iradeyi engellemeye çalışan din adamlarının durumunu açıklayarak, bu şahısların yapmaya çalıştıkları kötülüğü ve ardından gelecek olan felaketi anlayan milletin, aynı zamanda halife de olan padişah ile şeyhülislamın din gereğidir diyerek verdikleri emir ve fetvalarına aldırmandan ulusal kurtuluş savaşına devam ettiğini belirtmiştir. Halifeliğin geleceği hakkındaki sorusuna, halifeliğin devamını doğal sayan ve daha yararlı ve etkili hale duruma getirmenin çarelerini araştıran gazetecilere son olarak “Hilâfetin ilga edilmesi lazımdır” diyerek bu konudaki nihai düşüncesini de açıklamıştır (Goloğlu, 2011: 8).

Gazetecilerin hilâfeti benimseyen üç yüz milyondan fazla Müslüman’ın ve Batı dünyasının bu durumu nasıl karşılayacağı ve Türkiye’nin İslam dünyasındaki itibarının ne olacağı konularındaki sorularına ise “Müslümanların hilâfet makamına bağlılık iddialarının kuru bir laftan ibaret olduğunu, böyle olmasaydı son savaşlarda Türkiye’ye yardım etmelerinin gerektiği, Batı dünyasında ise bizi sevenler ve gelişmemizi isteyenlerin bizi alkışlayacağı” şeklinde cevap vermiştir (Atatürk, 1961: 63-64).

Yurt gezisine devam eden Mustafa Kemal; Bursa, Alaşehir, Turgutlu, Manisa ve Afyon’da yaptığı konuşmalarda da halifeliğin ulusal ege-

menlik konusu ve siyasi düşüncelerin dışında kalması gerektiğini Halifenin de bu düşünce olduğuna inandığını belirtmiş ve halkın da tam desteğini almıştır (Atatürk, 1961: 82-83). İzmir’de yayınlanan Anadolu, Ahenk, Seday-i Hak, Şark, Yeni Turan gazetelerinin sahipleri ve halkla yaptığı konuşmalarda Şükrü Hoca ve arkadaşlarının mecliste dağıttıkları irticai broşür ve halifelik hakkındaki görüşlerini açıklamış, dinin insan hayatındaki önemini belirtirken, din ile devlet işlerinin ayrı konular olduğunu ve öğretim birliği esasını kız ve erkek öğrencilerin bir arada okuması gerektiğini dile getirmiş ve halktan da destek almıştır.

Ancak Cumhuriyetin ilânından sonra İstanbul gazeteleri Vatan, Tanin, Tasvir-i Efkâr gazeteleri Cumhuriyet aleyhine ve halifelik yankısı yayınlar yapmaya başlamış, Vatan Gazetesi’ne verdiği demeçte “İslâm Dünyasının işleri ile uğraştığını, siyasetle ilişkisi ve ilgisi olmadığını ve İslâm Dünyasında şahsına karşı itiraz olursa, bu görevi bırakabileceğini” belirten Halife Abdülmecid ise siyasi beyanlarda bulunmaya başlamıştır. Rauf Bey, Refet Paşa ve Kazım Karabekir Paşa gibi askerî liderlerin de İstanbul’a geldikleri zaman halifeyi ziyaret etmeleri ise Meclisi rahatsız etmeye başlamıştır. Halifenin gösterişli hareketleri hoş karşılanmadığı için Büyük Millet Meclisi verdiği bir emirle selamlık törenini kaldırmış Abdülmecid Cuma Namazına sade bir saltanat arabası ile gitmeye mecbur kalmış, ancak İstanbul gazetelerinin bazıları halifeliği siyasi tartışma konusu yapma-

ya devam etmiştir (Atatürk, 1961: 95-97, Yalçın ve diğ., 2012: 29-30).

Vatan Gazetesi Halifeye İslâm Dünyasından binlerce mektup, telgraf ve heyetlerin geldiğini, İslâm Dünyası istemedikçe Halifenin istifa etmeyeceğini, Tanin Gazetesi ise İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Başkanı Lütfi Fikri Bey'in halifenin istifası ile ilgili haberlerin millette üzüntü uyandırdığı, halifeye saldıranların İslâm ülkeleri yerine Türklerin olmasının doğru olmayan bir hareket olduğunu ifade eden "Halifeye Açık Mektup" adlı yazısını yayınlamış, hilâfet kalkarsa İslâm Dünyası içinde Türkiye'nin önemini kalmayacağını ve bunun da milliyetçilik olmadığını savunmaya başlamıştır.

Lütfü Beyin Halifeye saldıranlar Türkler oluyor savına karşı Gazi Mustafa Kemal "Efendiler yabancılar Halifeliğe saldırıda bulunmuyorlardı ama Türk Ulusu saldırıdan kurtulmuyordu. Halifeliğe saldıranlar, Türkü çekemeyen Müslüman uluslar değildi. Ama Çanakkale'de, Suriye'de, Irak'ta İngiliz ve Fransız bayrakları altında Türklerle vuruşan Müslüman uluslardı" diyerek cevap vermiştir (Atatürk, 2010: 583, Yalçın ve diğ., 2012: 29-31, Akşin ve diğ., 2011: 135).

1923 yılı Aralık ayında Tanin, Tevhid-i Efkâr ve İkdâm gazetelerinin, İngilizlerin kontrolünde bulunan Hintli Ağa Han ile Arap Emiri Ali'nin Başbakan İsmet Paşa'ya hitaben yazılmış ve bir çeşit nümayiş belgesi olan mesajlarını yayınlamaları üzerine, Meclisi toplantıya çağırın Mustafa Kemal kendisine yollanan Ağa Han'ın

mektubunun eline geçmeden muhalefet yayın organlarında yayınlanmasının, eski düzeni canlandırmak isteyen Cumhuriyet düşmanlarının bir komplosu olduğu açıklamıştır (Yalçın ve diğ., 2012: 31).

1 Kasım 1922 tarihli saltanatın kaldırılması kararına aykırı olan bu yayınlar nedeniyle, Tanin Gazetesi Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Hüseyin Cahit, İkdam Gazetesi yazarı Ahmet Cevdet , Tevhid-i Efkâr Gazetesi yazarı Velid Bey ve Hayri Muhiddin tutuklanarak mahkemede yargılanmış ve beraat etmişler, beş yıl ceza alan İstanbul Barosu Başkanı Lütfi Fikri Beyin cezası ise daha sonra Meclis tarafından af edilmiştir (Getzion, 1983: 53-57, Tanin, 1924: Sayı 440-441).

Halife Abdülmecit Efendi'nin Ankara'ya başkatibini göndererek Başbakan İsmet İnönü'den bazı isteklerde bulunması ve bütçeden ilave para talep etmesi üzerine Gazi Mustafa Kemal; halifelik makamı ve halifenin şahsı hakkındaki rahatsızlıkların Halife'nin kendi tutumundan kaynaklandığı, padişahların izinden yürümeye çalışan Halife'nin dini ve siyasi açıdan gerçekte bir anlam ifade etmediğini, hilafet makamının ancak bir anı olarak önemli olduğunu vurgulamıştır (Yalçın ve diğ., 2012: 35).

Halife'nin Türkiye Cumhuriyeti görevlileri ve Türkiye'ye gelen yabancı resmî heyetlerle görüşmek istemesinin Cumhuriyetin bağımsızlığına karşı tecavüz olduğunu, geçinmesi için Türkiye Cumhurbaşkanı'nınki kadar bir gelirin

yeterli olduğunu, hilafetin hazinesinin bulunmadığını, halifeye atalarından kalan bir hazine var ise bunu resmen ve açık olarak ifade etmesi gerektiğini bildirmiştir (Tanin, 1924: Sayı 493, Kili, 2009: 203, Yalçın ve diğ., 2012: 35-36)..

Gazi Mustafa Kemal halifeliğin kaldırılması gerektiği konusunu Harp Oyunları amacıyla İzmir'de bulunan Başbakan İsmet İnönü, Milli Savunma Bakanı Kâzım Özalp, Mareşal Fevzi Çakmak ve Ali Fuat Cebesoy ile görüşüp onaylarını aldıktan sonra Ankara'ya dönmüş, böylece Halifeliğin kaldırılması konusunda İzmir'de karar verilmiş, yalnızca kararın uygulamaya geçirilmesi kalmıştır (Atatürk, 1961: Cilt II 846-847, Uluğ, 1975: 173-175, Kili, 2009: 203-204, Yalçın ve diğ., 2102: 35).

Mecliste 27 Şubat 1924'te başlayan bütçe görüşmeleri sırasında Yusuf Akçura ile Maarif Vekili Vasıf Çınar halifeliğin kaldırılması gerektiğini savunurken bazı hocalar ve muhafazakâr milletvekilleri Halk Fırkasından istifa edip muhalefete başlamış ve Rauf Bey gibi reforma karşı olanlar Ankara'yı terk etmişlerdir (Kinross, 1972: 506-507, Yalçın ve diğ., 2012: 34-35). Kastamonu Milletvekili Halit Halifeliğin Meclisin manevi kişiliğinde kalmasını savunurken, bazı milletvekilleri ise Gazi Mustafa Kemal'in Halife olmasını teklif etmiştir.

Gazi Mustafa Kemal gezdiği ülkelerdeki Müslüman halkın kendisinin Halife olmasını istediğini anlatan Antalya Milletvekili Rasih Efendi'ye Müslümanların kendisine olan güven-

ninden çok duygulandığını ifade ettikten sonra “Siz din bilginlerindensiniz. Halife’nin Devlet Başkanı demek olduğunu bilirsiniz. Başlarında kralları, imparatorları bulunan halkın, bana ulaştırdığınız dilek ve önerilerini ben nasıl kabul edebilirim? Kabul ettim desem, o halkın başındaki kişiler bunu isterler mi? Halife’nin buyrukları ve yasakları yerine getirilir. Beni Halife yapmak isteyenler buyruklarımı yerine getirebilecekler midir? Bu duruma göre, yapacak işi ve anlamı olmayan bir kuruntu sanını takınmak gülünç olmaz mı?” diyerek cevap vermiş ve halifeliliğin aslında gereksiz bir makam olduğunu ifade etmiştir (Saltık, 2014: 3). Gazi Mustafa Kemal 1 Mart 1920 günü Meclisin açılışında yaptığı konuşmada içinde Halifeliğin kaldırılmasının da bulunduğu laikleşme yolunda bazı reformlar önermiştir (Yalçın ve diğ., 2012:37). Bu öneriler üzerine 3 Mart 1924 günü Mecliste yapılan toplantıda Şer’iye ve Evkaf ve Erkân-ı Harbiyeyi Umumiye Vekaletlerinin Kaldırılması ile Öğretimin Birleştirilmesi (Tevhid-i Tedrisat) Kanunu’nun kabul edilmesinin ardından Başbakan İsmet İnönü hükümetin Halifelik hakkındaki görüşünü açıklamış ve halifeliğin kaldırılması için de oylama yapılmıştır.

Halifeliğin kaldırılması için Urfa Milletvekili Şeyh Saffet Efendi ve 53 arkadaşı tarafından hazırlanan kanun teklifinde “Hilafetin varlığının iç ve dış politikada iki başlılık yarattığı, bağımsızlığı ve milli hayatına ortak kabul etmeyen Türkiye Cumhuriyeti’nin şeklen veya dolaylı olarak bu ikiliği kabul etmeyeceği” ifade edil-

miştir. İlginç olan ise bu teklifin Halveti ve Kadiri tekkelerinin şeyhi tarafından hazırlanmış olmasıdır (Yalçın ve diğ., 2012: 38-39, Kocahanoğlu, 2014: 461).

Halifelik yetkilerinin “Esasen hükümet ile Cumhuriyetin anlam ve kavramı içinde mevcut bulunduğu” gerekçesinden hareketle Halifelik Makamının kaldırılmasına ilişkin teklifin görüşülmesi Meclis’te tartışmalara yol açmıştır.

Halifeliğin kaldırılması konusundaki kanun teklifi TBMM’de görüşülürken; hilâfeti kaldırır-sanız dine aykırı hareket eder ve dinden çıkar-sınız diyen Afyon milletvekili Şükrü Efendi’ye, o dönemde milletvekili ve Meclisteki üç din adamından birisi olan Adalet Bakanı Seyid Bey; “Efendiler, İslâm dini Allah ile kul arasındadır, İslâm dininde Allah ile kul arasına girecek bir vasıta yoktur. Bu bir İslâmiyet gerçeğidir. İslâmiyet’te ruhaniyet, din teşkilâtı yoktur. Papa, Hz. İsa’nın vekilidir. Hz. İsa adına emreder ve yasaklar. İslâmiyet’te böyle bir şey yoktur. Hiçbir kimse Hz. Peygamber’in yaşama alanında vekili değildir. Allah ile insan arasında açık yol vardır. Herkes o yoldan gidebilir! Hiçbir vasıtaya ihtiyaç yoktur! Ne Kuran’da, ne hadiste böyle bir şey bulamazsınız! Tam aksini bulursunuz! Muhterem efendiler! İslâmiyet gayet yüce bir dindir! Kur’an-ı Kerim baştan başa akıl ve akıl erbabını yüceltir. Onun için İslâmiyet’te daima her şeyin akıl ve mantık ile delillere dayalı, aklın muhakemesi ile incelenmesi gereğini gösterir. İslâmiyet hürriyetçi bir dindir! Akıl,

mantık ve maarifi pek sever, cehaletten ve körü körüne taklitçilikten, nakilcilikten pek ziyade nefret eder. Fakat, bakın şimdi zamanımızda İslâm dini pek garip kalmış, hurafelerle dolmuştur. Bu hurafeler İslâm âlemine öteki dinlerden, başka kavimlerden bulaşmıştır.” diyerek cevap vermiştir (Goloğlu, 2011: 19-22, Yalçın ve diğ., 2012:40).

Yapılan bu tartışmaların sonrasında halifenin görevlerinin Cumhuriyet idaresi altında yerine getirilebileceği vurgulandıktan ve halifelik yanlılarının yoğun engelleme girişimlerine karşın, 3 Mart 1924'te Halifeliğin kaldırılması konusundaki 431 sayılı Kanun TBMM'de yapılan oylama sonucunda büyük bir çoğunlukla kabul edilmiştir. Kabul edilen 431 sayılı Kanunla;

- Halifelik Hükümet ve Cumhuriyetin anlam ve kavramı içinde esasen mevcut olduğu için Hilafet Makamı kaldırılarak Halifenin görevine son verilmiş,
- Görevinden alınan Halife ile Osmanlı Hanedanına mensup (Bu soya bağlı kadınlardan doğmuş kimseler Osmanlı soyundan sayılırlar.) tüm erkek, kadın ve damatlar Türkiye Cumhuriyeti içinde oturma hakkından sonuza dek yasaklanmışlar,
- Osmanlı soyundan gelen kişilerin, kanunun yayım tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyeti ülkesini terk etmeleri istenmiş, bu kişilerin Türk Vatandaşlık sıfatı ve hukuku kaldırılarak Türkiye Cumhuriyeti'nde taşınmaz mal elde edilmeleri yasaklanmış,

- Anılan kimselere, yol giderlerine karşılık bir kerelik ve kazanımlarının değeri ile orantılı olmak üzere hükümetçe uygun miktarda para ödenmesi kararlaştırılmış, bu kişilerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki tüm taşınmaz mallarını, Hükümetin bilgisi ve onayı ile bir yıl içinde elden çıkmaları istenmiş, elden çıkarmadıkları taşınmaz mallarının Hükümet tarafından satılarak bedellerinin kendilerine verilmesine karar verilmiş,
- Osmanlı İmparatorluğu'nda Padişahlık etmiş kimselerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki tapulu taşınmaz malları millileştirilmiş, padişahlara ait saraylar ve kasırları ile bunların bağlantıları içinde bulunan eşyalar, takımlar, tablolar, sanatsal yapıtlar ve diğer taşınır mallar ve arazileri ulusa geçmiş,
- Ulusa geçen taşınır ve taşınmaz malların saptanması ve korunması için bir yönetmelik yapılması hükme bağlanmıştır (431 Sayılı Kanun, 1924: 233).

Kanunun kabul edilmesinin ardından Abdülmecid'in halifeliğinin alındığına ait emir 4 Mart 1924 gecesine Ankara'dan İstanbul'a ulaşmış ve Hükümet temsilcisi tarafından Halife'ye yasa hakkında bilgi ve şahsî eşyalarını götürmek hakkına sahip olduğunu hatırlatılarak İsviçre'ye gitmek üzere hazırlıklarını yapması gerektiğini ifade edilmiştir. Yol parası ve İsviçre'de yerleşmesi için de kendisine 15 bin Türk Lirası verilmiştir. 4 Mart 1924'de İstanbul'dan yola çıkan Halife Abdülmecid Efendi ve ailesi 5 Mart 1924

günü sabahı Türkiye sınırından dışarı çıkarılmıştır. Bu arada, İstanbul'dan henüz ayrılmamış olan Osmanlı Hanedanının 33 erkek ve 36 kadın üyesi de birkaç gün içinde pasaportlarını alarak kısım kısım yurt dışında çıkmıştır (Tanin Gazetesi, 1924: Sayı:503, Sayı: 504, Yalçın ve diğ., 2012:41, Akşin ve diğ., 2011: 137).

Halifeliği kaldıran bu kanunla dini devlet düzeninin son kalıntıları da yok edilmiş, devlet, eğitim-öğretim ve kültürel yaşam laik temeller üzerine oturtulmuştur. Gücünü ve anlamını kaybeden Halifeliğin kaldırılmasıyla birlikte İslam dünyası da kanlı hilafet kavgalarından kurtarılmıştır.

Bazı İstanbul gazeteleri ile gericilerin saltanat ve hilafetin kaldırılmasını eleştirmeleri ve karışıklık çıkmasını istemelerinin Türkiye Cumhuriyeti'nin ilerlemesine engel olan istekleri yeniden canlandırmaya çalışmalarının nedeni eskiye duyulan özlemdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun her döneminde geçmişe özlem duyan gerici ve yobazlar anayasal sistemlere karşı çıkarak padişah ve halifenin etrafında toplanmışlardır. Bu gerici ve yobazlar I. Meşrutiyet (1876) ile getirilmeye çalışılan yeniliklerin Osmanlı-Rus Savaşı nedeniyle geri bırakılmasına, II.Meşrutiyet (1908) ile getirilmek istenilen yenilik ve özgürlüklerin ise 31 Mart Gericiler Ayaklanması gibi nedenlerle gerçekleştirilememesine neden olmuşlardır. Ancak Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşları ile halkın iradesine dayanarak milletin isteklerini yansıtan Meclisin, eskiye

özlem duymaması ve birlik olması karşısında, gerici ve yobazlar halk üzerinde etkili olamamış, gerici tutum ve davranışları ise halifeliğin kaldırılmasını kolaylaştırmıştır.

Yüzyıllar boyunca Türk milleti için sorun olan hilâfetin kaldırılmasıyla birlikte Türk Ulusu ve Türkiye Cumhuriyeti tarihin akışında gerçekten hak ettiği ve lâıyk olduğu yeri ve saygınlık düzeyini elde etmiştir.

SONUÇ

3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen üç Devrim Yasası'nın da temel amacı; Türkiye Cumhuriyeti'ni laik bir yapı içinde yepyeni bir devlet ve toplum olarak yeniden şekillendirmektir. Yasaların amacı Türk toplumunu akıl ve bilimin yol önderliğinde ilerletmek, tüm vatandaşlarının din ve vicdan özgürlüğü içinde eşit, kendine güvenen (özgüvenli), hak ve ödevlerinin bilincinde olan yurttaşlar olmasını sağlamaktır.

Devrim Yasaları bu amaca ulaşılması yönünde çok önemli bir görevi yerine getirmiş, inançları, etnik kökenleri, cinsiyetleri farklı olsa da bir arada kardeşçe yaşayan, özgürce düşünen, üreten yurttaşlardan oluşan bir toplum yapısının temellerini atmıştır.

Üç Devrim Yasasıyla; Şer'îye (Dinişleri), Evkaf (Vakıflar) ve Genelkurmay Bakanlıkları kaldırılıp yerlerine; Diyanet İşleri Başkanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı kurulmuş, öğretimdeki ikilik ortadan kaldırılarak tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve hilafete son verilmiştir. Bu üç yasayla Osmanlı'nın temsil ettiği teokratik (din) devlet yıkılarak yerine laik esaslara dayalı ve demokratik yeni bir devlet kurulmuştur.

Bu yasalarla birlikte Türkiye`de; ordu politikadan uzaklaştırılmış, dinin politika aracı olarak kullanılmasının önüne geçilmiş, eğitimin demokratikleşmesinin ve ulusallaşmasının

önündeki engeller kaldırılmıştır. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için modern ulusal kültürün temelleri atılmış, ortaya çıkabilecek kültür çatışmaları engellenerek ülke ve ulus ortaçağ kalıntısı kurumlardan temizlenmiş ve laik Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılmıştır.

Batılı uluslar Rönesans ve Reform hareketlerinin ardından aydınlanma devrimlerini 200-300 yılda ancak gerçekleştirebilirken, Türk Devrimleri Atatürk ve arkadaşları tarafından 10-15 yıl gibi çok kısa bir zamanda gerçekleştirilmiştir. Türk milletinin çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırılması için yapılan bu devrimler tarihte örneği çok az görülen bir cesaret ve kararlılıkla gerçekleştirilmiştir. Devrimlerin bu kadar hızlı bir biçimde gerçekleştirilmesinde, halkın bu devrimlere yürekten inanması ve çağdaşlaşmak istemesinin ve devrimleri benimsemesinin de çok büyük rolü olmuştur. Sağlam temeller üzerine inşa edilen laik Cumhuriyet yönetimi ve ulusal egemenlik hızlı bir biçimde güçlenmiştir.

Yasaların kabul edilmesinin ardından; dini mahkemeler kaldırılarak şeriata dayalı hukuk sistemi yıkılmış, mahalle mektepleri, sübyan mektepleri ve medreseler kaldırılarak eğitim tek elden idare edilecek biçimde birleştirilmiş, halifelik kaldırılarak teokratik devlet yapısı yok edilmiş, eğitim ve hukuk sistemi laikleştirilmiştir.

Şer'îye Bakanlığının kaldırılması yasası, kendisinden sonra gelecek olan Medeni Kanun (Yurttaşlık Yasası), Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu gibi yasaların yapılması için gerekli

alt yapıyı sağlamış, çağdaş ve laik yeni hukuk sisteminin temelini oluşturmuştur. Daha sonra gerçekleştirilen diğer devrim yasalarıyla da kültürel ve toplumsal yaşam alanları da laikleştirilmiştir.

Hukukun laikleşmesiyle insan hakları, din ve vicdan özgürlüğün yolu açılırken, dinin siyasi çıkarlara âlet edilmesi önlenmiş, dünyevi işlerin bilim ve akıla dayanarak yürütülmesi sağlanmıştır. Laiklik ilkesiyle birlikte teokratik rejimden cumhuriyet rejimine geçilmiş, Türk vatandaşlarının siyasal haklarına kavuşması ve demokratik rejime katılımı da sağlanmıştır. Hukuk alanında yapılan devrimler ile ülkede cins, ırk, inanç, sınıf ayırımı yapılmaksızın herkesin kanun önünde eşit olması kabul edilirken, kadın erkek eşitliği de sağlamıştır.

İsviçre Medeni Kanunu örnek alınarak hazırlanan ve 4 Ekim 1926'da yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu ile; kadın hakları alanında benzersiz bir devrim gerçekleştirilmiş, kadın-erkek eşitliği geliştirilerek, kadınların cinsiyetleri nedeniyle haklarından mahrum bırakılmaları engellenmiştir. Türk kadınına 1930 yılında Belediye seçimlerine katılma, 1934 yılında da Milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.

Türk kadını, Cumhuriyetin getirdiği kanunlarla yapılan hukuk devrimiyle birlikte ekonomik özgürlüğüne, hukukî ve siyasal haklarına dünyanın bir çok ülkesindeki kadınlardan çok daha önce sahip olmuş ve Türkiye Cumhuriyeti dünyadaki bir çok ülkeye de örnek olmuştur.

Türk hukuk sistemi; toplumsal ihtiyaç ve gerçekler doğrultusunda gelişmesine devam etmektedir. Hak ve hürriyetlerin güvencesi olan lâik hukuk düzeninin yozlaştırılmasını engellemek, adaletin sağlanması amacıyla hukukun akla, bilime, toplumun ihtiyaçlarına ve gerçeklere en uygun biçimde korunması, uygulanmasını ve gelişmesi konusunda Cumhuriyet Hukukçularının yanı sıra Türk toplumunun her ferdine de görev düşmektedir.

Öğretimin Birleştirilmesi (Tevhid-i Tedrisat) Yasası ile eğitim birliği bir sistem olarak benimsenmiştir. Yasayla Türkiye Cumhuriyeti'nin kültür hayatında da çok önemli gelişme kaydedilmiş, eğitim ve öğretime demokratik, ulusal ve laik bir karakter kazandırılmıştır. Eğitimin millileştirilmesiyle birlikte; vatanını, milletini ve ailesini seven ve yüceltmeye çalışan, ülkesine karşı sorumluluklarını ve görevlerini bilen, bilimsel ve özgür düşünme gücüne sahip, insan haklarına saygılı, hür demokratik bir ülkenin vatandaşında bulunması gereken niteliklere kavuşmuş, kişiliği ve yetenekleri gelişmiş iyi insan ve vatandaş yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Çok partili yaşama geçişten sonra oy kaygısına düşen bazı politikacılar tarafından yıpratılan, Atatürk ve arkadaşları tarafından çok önem verilen Öğretimde Birlik (Tevhidi Tedrisat) Yasasının günümüzde korunduğunu söylemek ise mümkün değildir. 1950'li yıllarda Türkiye'ye özgü ve çok etkili bir eğitim sistemi olan ve beş yıl gibi kısa bir sürede yaklaşık 20 bin öğretmen

yetiştiren Köy Enstitüleri kapatılmış, bu enstitülerin yerine imam hatip liseleri açılmış, birer kültür yuvası olan Halkevleri ve Halkodaları da kapatılmıştır.

12 Eylül Döneminden sonra ise; imam hatip okulları ile bir çoğu kontrol edilemeyen, cahil, bilgisiz ve çağın gerisinde kalmış yetenezsiz kişilerin elinde olan şeriat kursularının sayıları artarak tüm Türkiye'ye yayılmaya başlamıştır. Kötü niyetli bu kişiler gencecik beyinleri kendi kötü amaçlarına ulaşabilmek için araç olarak kullanmaktadırlar. Eğitimsiz ve belli kötü amaçları uğruna çalışan bu kişiler; mahalle aralarında açtıkları Kur'an Kursları ve Sübyan Mekteplerinde küçücük çocukları zehirlerken, inançlı ve masum insanları da kandırmaktadırlar.

Yapılan devrimler içinde en büyük yarayı Öğretim Birliği Yasası almıştır. Eğitimin temel yasasında özellikle son yıllarda yapılan değişikliklerle birlikte kız çocukları hızlı bir biçimde örgün eğitimin dışına çıkmaya başlamış, kız ve erkek öğrencilerin okullaşma oranları arasındaki fark artmış bulunmaktadır. Bu değişiklik ile getirildiği söylenen 12 yıllık zorunlu eğitim; erkek çocukları çıraklığa, kız çocuklarını ise gelin olmaya zorlamaktadır. Genel liselerin azaltılması, genel liselerin dönüştürülmesi nedeniyle imam hatip liselerinin sayıca artmasıyla birlikte birçok öğrenci isteği dışında imam hatipli olmaya zorlanmaktadır. İmam hatip liselerinin sayısının bir milyona ulaşması ülkenin ve laik cumhuriyetin geleceği açısından tedirginlik

yaratmaktadır.

Devlet okullarının zayıflatılması, eğitimin özelleştirilerek paralı hale getirilmesi, fen bilimlerinde giderek geri kalınması, Kur'an kurslarının ülkenin her yerinde hızla çoğalarak öğretimin ulusallıktan uzaklaştırılması ve yeniden dinleştirilmesi de endişeleri giderek arttırmaktadır. Sorgulayamadığı için dogmalara inanan, ezberci, eleştiremeyen, akla ve bilime dayanmayan, bilim üretemeyen, hakkı ve hukukunu bilmeyen ve yalnızca tüketici olan insanlardan oluşan bir toplum durumuna gelmek sorun yaratmaktadır.

Öğretim Birliği (Tevhid-i Tedrisat) Yasası halen yürürlükte olmasına rağmen, yasanın yapılan değişiklikler ile fiilen yürürlükten kaldırılmış bulunması, medreseler, tekke ve zaviyelerin yeniden açılmasının gündeme getirilmesi ise tedirginlikleri artırmaktadır.

Halifeliğin kaldırılması ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti en önemli devrimlerinden birini daha gerçekleştirerek egemenliğin kullanılmasını millette toplanmıştır. Halifeliğin kaldırılması yasasıyla birlikte Türkiye şeriatı kaldırıp, yerine batı hukukunu koyabilen tek İslâm ülkesi olmuş, Türkiye'den başka hiçbir İslâm ülkesi bunu başarmamıştır. Halifeliğin kaldırıldığı tarihte, İslâm Dünyası'ndaki tutuculuk düşünüldüğünde bu devrim yasasının ne kadar önemli olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Cumhuriyet 3 Mart 1924 tarihinde iki önemli

kazanım elde etmiştir. Öncelikle Cumhuriyete karşı siyasi seçenek olarak bakılan Hilafet ortadan kaldırılıp Halife ülkeden uzaklaştırılmış ve siyasal gücü kalmamakla birlikte hala ayakta duran saray hanedan mensupları ile birlikte ortadan kaldırılmıştır.

Devrim Yasaları Atatürk ve arkadaşlarının önderliğinde o günlerin zor şartları içinde çıkarılmıştır. Bugünlerde yaşanan sorunların nedeni, Devrim Yasaların özellikle 1950'li ve 80'li yıllardan sonra geçmişe özlem duyan karşı devrimciler ve çıkarlarını düşünen politikacılar tarafından halkın kafasının karıştırılması yüzünden topluma yeterince benimsetilememesidir. Bu durumun nedeni; Atatürkçülük düşüncesinin sahte Atatürkçüler tarafından yıllardan beri şekli bir biçimde uygulanarak bilimsellikten uzaklaştırılması ve halkın bıktırılmasıdır.

Üç Devrim Yasasının 92. yılında Türkiye'nin devrimlerin amaçlarından giderek uzaklaştığı görülmektedir. Yasaların genel olarak çıkartıldıkları tarihlerden itibaren karşı devrimin hedefi oldukları bilinmektedir. Devrimlerin kalıcı biçimde yerleştirilmesinin kolay olmadığı bilinciyle irtica ve gericiliğe karşı mücadeleye devam edilmelidir.

Türkiye'nin bugün bulunduğu noktaya nereden ve nasıl geldiği bilinerek ilke edinilen Atatürk devrimlerinin önemi bir kez daha düşünülmeli, toplum olarak aydınlanmamızın yapı taşları olan Devrim Yasaları'nın savunucusu olunmalıdır. Aydınlanma devriminin 92. yıldö-

nümünde, bu büyük devrimi ve dönüşümü gerçekleştiren başta Yüce önder Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere emeği geçen herkes saygı ve minnetle anılmalıdır.

• KAYNAKÇA

- Adem, M. (2001). **Devrim Yasaları Odağında Öğretim Birliği**, İstanbul: Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, No: 5.
- Adem, M. (1999). “**Öğretim Birliği Yasası Neden Uygulanmıyor?**”, İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi, 03.03.1999.
- Akşin, S., Koçak, C., Özdemir, H., Boratav, K., Hilav, S., Katoğlu, M., Ödekan, A. (2011). **Türkiye Tarihi 4, Çağdaş Türkiye 1908-1980**, 11. Basım, ISBN 978-975-406-566-4, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Atatürk, M. K. (1959), **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (1906-1938)**, Cilt II, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Atatürk, M. K. (1980). **Nutuk**, Cilt II, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Atatürk, M. K. (2003). **Nutuk**, Tam Metin, İstanbul: Temel Yayınları.
- Atatürk, M. K. (2010). **Nutuk**, 2. Baskı, İstanbul: Kare Yayınları.
- Başaran, İ., E. (1999). “**Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Eğitim Yönetimi Açısından Önemi**”, **Öğretim Birliği'nin 75. yılı, Eğitim Bilimlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını** Sempozyum Bildirileri ve Panel Tartışmaları 3-4 Mart 1999 , Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın no: 184,
- Başgöz, İ. (1995). **Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk**, Ankara.
- Çekiç, O. (2013). **Cumhuriyetten Günümüze Devrim Yasaları**, İstanbul Barosu Yayınları, Genel Yayın Sıra No: 225, 2013/06, Yayıncı Sertifika No: 12457, İstanbul: Ege Reklam ve Basım Sanatları Tic. Ltd. Şti., ISBN No: 978-605-5316-49-5.
- Develioğlu, F. (1964), **Osmanlıca-Türkçe Okul ve Yazışma Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gentizon, P. (1983). **Mustafa Kemal ve Uyanan Doğu**, Ankara.
- Goloğlu, M. (2011). **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I Devrimler ve Tepkileri (1924-1930)**, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul: Kitap Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti., ISBN 978-975-458-911-5.

- **Hilâfetin İlgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun**, Kanun Numarası: 431, Kabul Tarihi: 3/3/1924, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 6/3/1924, Sayı : 63, Yayımlandığı Düstur: Tertip : 3, Cilt : 5 Sayfa : 233, Erişim 09.02.2016, (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.431.pdf>.
- Kili, S. (2009). **Türk Devrim Tarihi**, XIII. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul: Yayıncılık Matbaacılık, ISBN 978-975-458-259-8
- Kinross, L. (1972). **Atatürk "Bir Milletten Yeniden Doğuşu"**, İstanbul.
- Kocahanoğlu, O. S. (2014). **Atatürk-Vahdettin Kavgası, Saltanattan Cumhuriyete Siyasal ve İdeolojik Dönüşüm**, İstanbul: Temel Yayınları, ISBN: 978-975-410-112-6.
- Mazıcı, N. (1984). **Belgelerle Atatürk Döneminde Muhalefet (1919-1926)**, İstanbul: Dilmen Yayınları.
- Nevzatoğlu, Z. (2006). **"Basında Din Eğitimi-Öğretimi Laiklik Tartışmaları (1945-1960)"**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Okur, M. (2005). "Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli ve Modern Bir Eğitim Oluşturma Çabaları", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, Cilt 5 Sayı:1, ISSN 1304-4990.
- **Özel Öğretim Kurumları Kanunu**, (2007). Kanun Numarası: 5580, Kabul Tarihi: 8/2/2007, Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 14/2/2007 Sayı: 26434, Yayımlandığı Düstur: Tertip:5 Cilt: 46.
- Özkan, F (2006). **Atatürk'ün Laiklik Anlayışının Eğitim Sistemimizdeki Yansımaları (1919-1938)**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Saltık, A. (2014). **"90 Yıl Sonra 3 Mart Devrim Yasaları : Onlar da, Türkiye de Tam Bir Şeriatçı Kuşatmada ve Ne Yapmalı??"**, Erişim: 03.02.2016, (Çevrimiçi) www.ahmetsaltik.net (3 Mart 2014).
- **Tanin Gazetesi**, 2 Ocak 1924, Sayı: 440, 3 Ocak 1924, Sayı: 441, 21 Şubat 1924, Sayı: 493, 5 Mart 1924, Sayı: 503, 6 Mart 1924, Sayı: 504, İstanbul.

- **T.C. Anayasası**, (2015). Kanun Numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18/10/1982, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 9/11/1982, Sayı: 17863 (Mükerrer), Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa:3, İstanbul, Beta Yayıncılık, ISBN 978-605-377-742-7, s-117.
- **Tevhid-i Tedrisat Kanunu**, Kanun Numarası : 430, Kabul Tarihi : 3/3/1340, Resmî Gazete: 63, 06/03/1340.
- Uluğ, N. H. (1975). **Halifeliğin Sonu**, Türkiye İş Bankası Yayını, İstanbul.
- Üner, H. (1999). "Tevhid-i Tedrisat Gerekçe ve Uygulama", **Öğretim Birliği'nin 75. yılı, Eğitim Bilimlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyum Bildirileri ve Panel Tartışmaları 3-4 Mart 1999** , Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 184.
- Yalçın, D., Akbıyık, Y., Akbulut, D. A., Balcıoğlu, M., Köstüklü, N., Süslü, A., Turan, R., Eraslan, C., Tural, M. A. (2014). **Türkiye Cumhuriyet Tarihi-II**, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara: Semih Ofset Matbaacılık, ISBN 975-16-1607-7, s: 25-26.

TARTIŞMA

SALONDAN- Geçenlerde Arabistan'da "kadınlar insan mıdır" diye bir panel yapılmıştı.

Yrd. Doç. Dr. AHMET MİTHAT KİZİROĞLU- Maalesef aynı şekilde tartışmalar Osmanlı'nın şeyhülislamı tarafından da...

CENGİZ ÖZAKINCI- Sonuçta neye karar vermişler?

Yrd. Doç. Dr. AHMET MİTHAT KİZİROĞLU- Türk hukuk sistemi aslında bakıyoruz gelişmesine, toplumsal ihtiyaçlara göre her gün gelişerek büyüme veya kendini geliştirmeye devam ettiriyor, ama burada sizler gibi cumhuriyetin savunucusu çok değerli hukukçuların yanı sıra aslında Türk milletinin her ferdine de büyük görev düşüyor. İstanbul Barosu bu konuda çok büyük atılımlar yapıyor, çok büyük mücadele ediyor, bunu görüyoruz, ama sadece baronun yaptığı mücadelenin yeterli olmadığını düşünüyorum. Türk halkının her ferдинin de bu konuda mücadele etmesi ve hukukun üstünlüğü ilkesinin kabul edilmesini sağlaması için çalışması, adaletin sağlanması için çalışması gerektiğine inanıyorum.

Öğretim Birliği Yasasıyla aslında ne yapılmak istenmiştir? İnsan haklarına saygılı, özgür, iyi düşünen iyi vatandaşların yetiştirilmesi amaçlanmıştır, ama öncelikle çok partili yaşama geçişten sonra bazı politikacılar tarafından günümüzde de koruma altında olan bu yasa-

nın yıpratıldığı ve uygulanmadığını görüyor ve buna üzüntü duyduğumu söylemek istiyorum. Yine 1950'li yıllarda kendine özgü ve çok etkili bir sistem olan 5 yılda yaklaşık 20 000 aydın öğretmen yetiştiren köy enstitülerinin, ardından da halk odalarının, halk evlerinin, bu irfan ocaklarının kapatılması aslında baktığınızda bunların yerine de imam hatip liselerinin açılması hepimizi kaygıya düşürmüştür. Yine 12 Eylül döneminden sonra imam hatip okullarının sayısının hızla artması, bu şeriat kurslarının Türkiye çapında yayılması da kaygıları arttıran hususlardır. Yine 2007 yılında kabul edilen 5580 sayılı Özel Öğretim Kurulları Kanunu ve Diyanet İşleri Başkanlığı Kanununa konulan maddelerle Kur'an kurslarının ve bunlarla ilgili bütün yurtların, pansiyonların kurulması, işletilmesi çalışmalarının da Diyanet İşleri Başkanlığına verilmesiyle birlikte eğitim öğretimde birliğin elden gittiğini, devletin kontrolünde yapılması gereken, tek elden yürütülmesi gereken eğitimin içerisine özel sektörün, şahısların, yabancıların ve dini kurumların da, kuruluşların da katıldığını ve Öğretim Birliği Yasasının yok edildiğini görüyoruz. Maalesef ve maalesef bu yasa günümüzde artık fiilen işlemez hale getirilmiş durumdadır. Yine Türkiye'de bakıyorsunuz, sayıları çığ gibi artan Kur'an kursları ve tüm şehirlerin mahalle aralarında yeniden yeni baştan açılan sübyan mektepleri bu durumun da en belirgin özelliğidir. Kötü niyetli kişiler tarafından açılan Kur'an kurslarında ve sübyan mekteplerinde bu gencecik çocuklarımız zehirlenirken, inançlı ve masum insanlar da kandırılmaya devam ediliyor.

Yine yapılan değişikliklerle kız çocukların örgüt eğitimden çıkmaya başladığını görüyoruz. Okullaşma oranlarında kız-erkek oranlarının kızlar aleyhine azaldığını görüyoruz. Yine yapılan veya yapıldığı söylenen 12 yıllık zorunlu eğitimle erkek çocuklarının sanayide çıraklığa, kız çocuklarınıninsa küçük gelin olmaya, çocuk gelin olmaya yönlendirildiğini görüyoruz ve bundan da çok büyük üzüntü duyuyoruz. Efendim, genel liselerin imam hatip liselerine dönüştürülmeleri ve imam hatip liselerinde okuyanların sayısının 1 000 000'a ulaşmasıyla övünülmesinense tedirginlik yarattığını görüyoruz toplumda, çünkü bu toplumun 1 000 000 imama ihtiyacı yok, olmadığını düşünüyorum. 1 000 000 üniversite mezununa veya 1 000 000 bilim adamına ihtiyacı var, ancak 1 000 000 imama ihtiyacın olduğunu düşünmüyorum.

Ben tabii moralleri bozmak istemiyorum, benim asla Türkiye konusunda moralim bozuk değil, hiçbir şeyden de endişeli değilim. Eşim de dahil herkes bilir, bugünlerin de geçeceğini, Türkiye'nin bunu yaşaması gerektiğini düşünüyorum.

Efendim, yine Öğretim Yasası yürürlükte olmasına rağmen bazı kişiler tarafından tekke ve zaviyelerin yeniden açılmasının dillendirilmesi konusu da hepimizin yüreğini yaralıyor ve dağılıyor. Bu siyasetçilerin maalesef ve maalesef üst makamlarda bulunmasıysa işin çok daha acı ve ağır tarafını oluşturuyor.

50'li ve 80'li yıllardan sonra ben hemen sözlerime son vereyim, geçmişe özlem duyan ge-

riciler tarafından ve kişisel çıkarlarını düşünen politikacılar tarafından halkın kafası karıştırıldığı için bu Devrim Yasalarının benimsetilemediğini düşünüyorum. Bunun yanı sıra maalesef ve maalesef Atatürkçü geçinen bazı kişiler tarafından Atatürkçülüğün şekli bir biçimde uygulanması neticesinde bilimsellikten uzaklaştırılması, halkın Atatürkçülükten bıktırılması da bunun bir diğer faktörü, bu durumda olmamızın diğer. Yani 92. yılında aslında üç Devrim Yasasından da Türkiye'nin Devrim Yasalarının amacından hızla ulaştığını görüyoruz, ama her devrimin karşı devrimcileri olduğu düşüncesinden veya bilincinden hareketle de mücadeleyi elden bırakmamak gerektiğine inanıyorum. Her Türk'ün, kendi aklı başında olan her insanın bu mücadeleye hızla aynı şekilde, aynı kararlılıkta burada bulunanlar gibi devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Efendim, aydınlanma devriminin bu 92. yıldönümünde bize bu büyük devrimi, dönüşümü gerçekleştiren büyük önderimiz Atatürk'ün ve arkadaşları olmak üzere emeği geçen herkese de saygı ve minnetle anıyorum. Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

Av. VECİHE TUNCA- Sayın Hocam Ahmet Bey bizleri o kadar güzel aydınlattılar ki gerçekten daha sözlerine başlarken Osmanlı ülkesinin ne durumda olduğunu, arkadan bu Devrim Yasalarıyla laikliğin getirildiğini, cumhuriyetin kuruluş felsefesinin hukukun üstünlüğü olduğunu, temel yapısının hukukun üstünlüğüne dayandığını ve bu hukuka üstünlüğünün de nasıl sağ-

lanması gerektiğini, işte bu Devrim Yasalarıyla olabileceğini, o nedenle Devrim Yasalarının yapıldığını bizlere çok güzel anlattılar. Kendilerine tekrar çok teşekkür ediyorum hem baromuz, hem de şahsım adına ve Atatürk sanki bugünleri görüyormuşçasına daha 1931 yılında şöyle der devrim ve cumhuriyetçi güçler için, bizler için: *“Memleketin ve devrimin içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunması için bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması gerekir. Aynı cinsten olan kuvvetler ortak amaç uğrunda birleşmelidirler”* der. İşte o nedenle arkadaşlar, bizlere değerli konuklar çok büyük işler düşmektedir. Şimdi de Sayın Araştırmacı Yazar Cengiz Özakıncı bizlere hilafetin kaldırılışını anlatacak, ama çok ilginç bilgilerle gerçekten belgelere dayanarak, şimdi kendilerini dinliyoruz, buyurun Sayın Hocam.

CENGİZ ÖZAKINCI

Araştırmacı Yazar

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sayın İstanbul Barosu Yönetimini, cumhuriyetçi avukatlarımıza beni ikinci kez, 2008 yılından tam 8 yıl sonra ikinci kez çok önemli bir etkinliğe davet ettiklerinden dolayı çok teşekkürler ediyorum. Pek çok yerlerde konuşmalar yapıyoruz. Üniversiteler olsun, çeşitli dernekler olsun, fakat baro -bütün barolar değil tabii- İstanbul Barosu'nun daveti özellikle bana onur vermiştir Kendilerine çok saygılar sunuyorum.

Hilafetin Kaldırılması

Sayın Hüseyin Beyin konuşması, Sayın Vecihe Hanımın konuşması, Sayın Kızıroğlu'nun konuşmaları bize çok değerli ve bugün mimlememiz ve üzerinde düşünmemiz gereken çok değerli bilgiler aktardılar. Ben de naçizane üç devrim yasası olarak andığımız bu 3 Mart 1924 günü çıkartılan üç yasadan hilafetin kaldırılması konusunda yaptığım araştırma sonuçlarını sizlerle paylaşmak isterim.

Hilafet deyince ve aslında şöyle bir genel şey söyleyeyim: Türk devrimi dediğimiz başlık altındaki tüm devrimler hem İslam'ın en ilerici yorumudurlar -bakın, bu çok önemli bir şey- çünkü devrimlerin İslam düşmanlığı olduğu iddia edilerek, propaganda edilerek bilgisi kıt olan çoğunluk devrimlere karşı Atatürk devrimleri, Türk devrimleri denilen şeyler meğer İslam'ın kökünü kazımak için yapılmış şeylermiş.

Öyleyse ben bir Müslüman olarak bu devrimleri yıkayıp, yıkmak da sevap, üstelik cennetlik bir iş de yapmış olurum bu devrimlere karşı çıkmakla davranışını bu topluma 80 yıldır yerleştirdiler gıdım gıdım. Şunu söylemek bir aydının boynunun borcu olmalı: Devrimlerin tutanaklarını -yani her devrim Mecliste kararlarla yapıyor- bunların tutanaklarını satır satır okuyan her aydının boynunun borcudur ki devrimlerimiz İslam dinini ortadan kaldırmak kastıyla yapılmamıştır. İslam'ın iki tür yorumu vardır: Biri gerici yobaz yorumu, öbürü ilerici, çağcıl ilerlemeye açık yorumu. Devrimlerimiz İslam'ın en modern, en çağcıl yorumlarıyla gerçekleştirilmiştir. Hilafetin kaldırılması dahil. Şimdi hilafet İslami bir kurum, onu kaldırmak İslam'a karşı bir eylem denklemi var insanların kafalarında, gelgelelim bakın, hilafeti kaldıran Meclisin duvarında bir ayet vardı 1924 yılında, Şura ayeti yazılıydı. Yani Kur'an'dan bir ayet Meclis kürsüsünün arkasında asılıydı. O ayet: *"Yönetimleri kendi aralarında şura iledir"* Ayetin anlamı bu, Şura Suresi 38. ayet. Şura nedir? Cumhuriyet. Yani aşağıdan yukarıya kararların tartışılarak ve görüşler belirtilerek oylamalarla alınmasına şura denilir. Sovyet Sosyalist Şuralar Birliğiydi eski adı sosyalist devrimi yapmış, şura yönetimi budur, cumhuriyettir.

Hilafetin kaldırılması konusundaki Meclis tutanaklarını satır satır okudum. Hem 3 Marttan bir gün önce Cumhuriyet Halk Fırkasının kendi grup toplantısında konu irdeleniyor. Bir gün sonra da Mecliste, 3 Mart gününde Mecliste

konu tartışılıyor, görüşmeler yapılıyor, sonuçta oylanıyor ve oy birliğiyle kaldırılıyor. Fakat hilafetin kaldırılması önerisi veren bir şeyh Şeyh Saffet, yani Müslüman bir din adamından söz ediyoruz. Gerekçeyi savunan Adalet Bakanı Seyyid Bey Müslüman bir din adamı, hilafetin kaldırılmasını savunan hükümet adına iki konuşmacı var: Biri Adalet Bakanı Seyyid Bey, öbürü Başbakan ve Dışişleri Bakanı İsmet İnönü. Seyyid Bey dini olarak kaldırılması lazım gerekçelerini öne sürüyor ve hukuki olarak, dini ve hukuki olarak, İsmet İnönü'yle siyasi olarak, yani hükümetin siyaseti gereği kaldırılması gerektiğini savunan konuşmalar yapıyor. Bu iki konuşmanın metinlerini de Meclis zabıt ceridelerinde buluyoruz, ama ben yazılarımda şimdi dağıttım birkaç nüshasını, o yazılarda da buluyoruz. Konu çok uzun olduğu için o bütün dünya dergisinde yayınlanan beş makalemi hilafetin kaldırılmasıyla ilgili Sayın Vecihe Tunca'ya verdim ki benim konuşma metnim olarak ileride yayınlanırsa bu panelin kitabı, onlar benim konuşmama ek olarak girebilsinler. Daha anlaşılacak bir şekilde orada var diyeyim.

Şimdi efendim, hilafetin sonra geleceğiz Seyyid Efendi ne dedi, Seyyid Bey ne dedi, İsmet İnönü ne dedi, nasıl kaldırıldıya sonra geleceğiz. Fakat hilafetin tarihinde işte ilk dört halife dönemi denilir, işte ilk dört halife döneminde şura yöntemi geçerlidir. Yani seçimle başa gelmek ve yönetime ilişkin kararların oylaşmayla alınması, daha sonra Emevilerde saltanata dönüşüyor. Yani artık halife hayat boyu halife,

ölene kadar halife, ne yaparsa yapsın halife, ölünce de yerine onun soyundan gelen birisi geçecek. Yani ilk dört halifenin nitelik farkı, ilk dört halifenin yönetiminde nitelik farkı açık ve net görülüyor. Abbasiler gene aynı şekilde, o da babadan oğla, Osmanlı yine aynı şekilde babadan oğla, değil mi? Şimdi hilafetin babadan oğla intikali hilafetin İslam bilginlerince yapılan kurallarına aykırı, dolayısıyla ikiye ayırıyorlar hilafeti: Gerçek hilafet, ilk dört halifenin dönemindeki şurayla yönetim, yani cumhuriyet ve demokrasi, sahte hilafet ilk dört halifeden sonra gelen bütün hilafetler. İşte Seyyid Bey bu sahte hilafet-gerçek hilafet ayrımını koyuyor Mecliste, biz sahte hilafeti kaldırıyoruz. Yani kaldırılan sahte hilafettir. Peki, *“gerçek hilafet kurulabilir mi”* sorusunu soruyor Seyyid Bey, *“İslam bilginlerinin bir hilafetin gerçek olması için aradığı koşullar nelerdir ve o koşullar bizde var mı”* sorusunu soruyor doğal olarak. İslam bilginleri diyor ki: *“İki hadis var hilafet için: 1. Halife Kureyş Kabilesinden olacak”* Buna inanılıyor. Yani Hz. Muhammed böyle demiş mi, dememiş mi, biz bunu bilmiyoruz. Bildiğimiz şey bu: Bu lafı Hz. Muhammed’in söylediğine inanılıyor mu, inanılmıyor mu? Çoğunluk bunu Hz. Muhammed’in söylediğine inanıyor ve inancıyla amel ediyor, yani eylem yapıyor. 1. Halife Kureyş kabilesinden olacak. 2. Hz. Muhammed demiş ki: *“Hilafet benden sonra 30 yıl sürecek, 30 yıl sonra saltanattır”* Şimdi Seyyid Bey diyor ki: *“Bunu da Hz. Muhammed’in söylediğine inanıyor musunuz, inanmıyor musunuz”* *“İnanıyoruz”* diyorlar.

Kardeşim, ben Kureyş Kabilesinden miyim? Hayır. Peki, 30 yıl geçmedi mi? Geçti. Biz şimdi hilafetiz dersek o iki hadisi yalanlamaya mı çalışıyoruz kardeşim, yani siz Hz. Peygamberi yalanlamaya mı çalışıyorsunuz, yalancı çıkarmaya mı çalışıyorsunuz diyor. İşte bu mantık hem iki tane hadise dayanmış oluyor ve kimsenin hayır, öyle değil diyemeyeceği bir şekilde onları kendi inançları doğrultusunda davranmaya madem buna inanıyorsun, bunun gereği artık hilafetin yok olmuş olması gerekir diyor madem 30 yıldır ve de size bir de ayet söylüyorum diyor. Kur'an'da Müslümanların yönetiminin şurayla olacağı -işte ayet var- yazılı değil mi? Evet. Biz şura yaptık, o halde Kur'an'a uygun bir yönetim biçimine şahidiz. Yani cumhuriyet şuradır, Kur'an'da da şura deniliyor. Geçmiş olsun, yani hilafeti kaldırıyoruz, ama Kur'an'ın emrettiği şurayı uyguluyoruz. Öyleyse budur, kaldırıyoruz ve oy birliğiyle kaldırılıyor. Bu dini gerekçeler, kaldırılmasının dini gerekçeleri, onun arkasından İsmet İnönü geliyor Başbakan olarak ve aynı zamanda Dışişleri olarak, o da diyor ki: *"Hilafetin şartlarından bir tanesi de dünyanın neresinde olursa olsun bütün her bir Müslümanın yöneticisi olmak. Biz dünyanın neresinde olursa olsun bütün Müslümanların uyması gereken kararlar alabilir mi bu Türkiye Büyük Millet Meclisi"* diye soruyor. Alamaz, neden? Çünkü Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararlarının Türkiye için olduğu açık ve net, yani Madagaskar'daki bir Müslüman'ı bağlayan bir kararı TBMM alamaz. Çünkü kendisini öyle bir

görevlendirme yapmamış, öyle bir tanımlama yapmamış. Kendisini misakı milli sınırları içinde uygulanacak kararlar alacak organ olarak tanımlamış, ama hilafetse bütün Japonya'daki Müslüman'ı bile kapsar onun aldığı karar. Biz dünyanın bütün Müslümanlarının uyacakları kararlar alma makamı olmadığımızı göre, hilafetse bütün dünya Müslümanlarının alacağı kararlar organı olduğuna göre biz halife olamayız, biz hilafeti üstlenemeyiz demiştir. Böylece hilafetin kaldırılması oy birliğiyle alkışlar arasında karar verilmiştir.

SALONDAN- Bu aşamada bir de şöyle bir şey ben hatıralarda okudum Fethi Okyar'ın, Rauf Orbay'ın: Bu sırada denilmiş ki hilafet makamı zaten Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetinden mündemiçtir. ... (95.02)

CENGİZ ÖZAKINCI- Şimdi efendim, o bak, Erhan gülüyor oradan, çocuklar yakından takip ettikleri için üniversite öğrencisi değerli arkadaşlarım da burada, onlara da çok teşekkür ediyorum geldikleri için. Biz bu konudaki yazılarımızdan Erhan kardeşimden bir nüsha fotokopi alabilir mi veya ben şunları size vereyim, tam sorduğunuz soruya cevap, ama şimdi de değineceğim.

Şimdi Mecliste oylama sonucunda oy birliğiyle karar veriliyor, ama hilafetin kaldırılmasına karşı olan birkaç kişi var Mecliste, onlar da kürsüye çıkıp, görüşlerini anlatıyorlar. Bunlardan bir tanesi Halit Akmansü milletvekili, işte Tunalı Hilmi ona birazcık destek oluyor ben de aynı

fikirdeyim gibi, şimdi Halit Akmansü: *“Bizler bu Mehmetçiği hilafeti kurtaracağız diye cephelere sürmedik mi”* diyor. Hilafetten aldığımız manevi güçle insanlarımızı Kurtuluş Savaşına yöneltmedik mi” diyor. *“Şimdi hilafeti kaldırmak ne demek, yani onlara verdiğimiz sözü, hilafeti kurtaracağız sözünü çiğnemiş oluyoruz”* diyor. İşte İsmet İnönü'nün konuşması tam bunlara tokat gibi, kalkıyor İsmet İnönü diyor ki: *“Beyefendi, siz nereden çıkartıyorsunuz bizim askerleri hilafeti kurtaracağız diye cepheye sürdüğümüzü, nereden çıkartıyorsunuz? Biz muharebelerde askerlerimizi cepheye gönderirken karşımızdaki düşman halifedir dedik. Halife düşmanla işbirliği yapmıştır dedik. Yunan halifenin bildirilerini atıyor size, bu halifenin Yunan'la işbirliği yaptığının kanıtıdır dedik askerimize. Hilafet ordusu değil miydi kuvayı milliyeye karşı halife tarafından görevlendirilen ordunun adı, karşınızdaki ordu hilafetin ordusu, onunla savaşacağız. İsteyen geri dönsün dedik. Yüz binlerce Mehmetçik bizim hilafetle aynı zamanda savaştığımızı biliyor, hepsi şahit, şayet biz hilafeti kurtarmak için askerleri cepheye sürdük dersek şehitlerimize en büyük saygısızlığı yapmış oluruz”* diyor. Orada bugün bile söylenen bir efsaneyi tarihe gömüyor tabii İsmet Paşa, bugün hâlâ siyasal İslamcılar efendim, hilafeti kurtaracağız diye biz motive ettik askerlerimizi, ama sonra da savaşı kazandıktan sonra da bu vaade ihanet ederek hilafeti kaldırdık deniliyor. Demek ki benim bu söylediklerim aydınlar bildirisine de bir cevap olsun. Yani burada önümde

İsmet İnönü'nün konuşma metni tam olarak, hatta onu şurada söyleyeyim, bakın: “*Şehitlerimize bundan büyük saygısızlık olamaz*” diyor. “*Halifenin düşmanla birlik olduğu ve halifeye karşı savaşmakta olduklarını açık açık söyledik askerlerimize*” diyor. Söylediği tarih de 3 Mart 1924, Yunan'ın denize dökülme tarihi 9 Eylül 1922, 9 Eylül 1923'e bir yıl, bir buçuk yıl geçmiş savaşın üzerinden, yani anılar daha yangın yerleri tütüyor yani ve cepheye sürülen askerler zaten gazi olanlar sağ bu laf edildiğinde Mecliste, hayır, öyle değil diyecek, eğer öyle değilse öyle değildir diyecek insanlar yaşamakta Türkiye'de, Kurtuluş Savaşı gazileri yaşamakta.

Hilafetin kaldırılması kararı Mecliste kim ne söylediyse tamamı 4 Mart 1924 günü, yani bir gün sonra Hâkimiyet-i Milliye Gazetesinde tam metin olarak yayınlanmıştır. Bakın, bu çok önemli bir şey, yani kapalı kapılar ardında Mecliste ne konuşulduğu halktan gizlenerek hilafet kaldırılmış değildir. Seyyid Beyin konuşması 10 000 nüsha basılmıştır tutanaktan ayrıca, dinsel gerekçelerini izah etmiştir ya Seyyid Bey, işte o konuşma tutanaktan ayrıca çoğaltılıp Millet Meclisi matbaasında on binlerce çoğaltılıp, halka bedelsiz dağıtılmıştır. Bakın, Seyyid Bey konuşmasında diyor ki: “*Sadece İslam dünyasında değil, dünyada bir inkılap yapıyoruz*” Öyle başlıyor konuşmasına, dünya tarihinde bir devrim yapıyoruz. Bilincindeler ne yaptıklarının yani.

Müslüman Coğrafyası

Atatürk'ün hilafetin kaldırılmasıyla ilgili, hilafetle ilgili konuşmalarında halife bütün dünyaya ya meydan okuyacak güçte olacak diyor halifenin olması için, biz o güçte miyiz? Hayır. Hilafetin koşullarından biri dünyadaki bütün Müslümanlara egemen olmak, onlara bir saldırı gelirse dünyanın neresinde olursa olsun karşı koymaktır diyor. Türkiye bu durumda mıdır? Hayır. Bana hilafeti teklif ederseniz ben de istifa ederim diyor. Bu çok açık ve net, niye? Çünkü yapılabilecek bir görev değil, koşulları onu gerektiriyor. Hilafetin tarih içinde izlediği çizgiye baktığımız zaman, işte o ideal ilk dört halifeyle idealize edilen, fakat yeniden aslında inşa edilmesi artık mümkün olmayan o dört halife dışındaki dönemlere baktığımızda işte Abbasiler, Emevi hilafeti, vesaire bunları bakıyoruz, ediyoruz. Tabii biz bizi ilgilendiren Osmanlı hilafetine geldiğimiz zaman 1774'te Küçük Kaynarca Anlaşması yapılıyor ve Kırım'ı Ruslara bırakmak zorunda kalıyor Osmanlı savaş sonunda, yani Ruslarla savaşıyor, yeniliyor ve kendi toprağı olan Kırım'ı Ruslara bırakmak zorunda kalıyor. Bunun sonunda bir anlaşma imzalanıyor. Bunun adı Küçük Kaynarca Anlaşması ve burada hilafet söz konusu oluyor. *"Rusya Osmanlı sınırı içindeki bütün Ortodoks Hıristiyanların hamisidir"* diye madde var. Buna karşılık *"Osmanlı padişahı da bütün Müslümanların hamisidir"* maddesi var ve dolayısıyla hilafetin dünyadaki bütün Müslümanların yöneticisi olmak, koruyucusu olmak -hami koruyucu demek, sadece yö-

neticisi değil, koruyucusu bir de olmak demek- ve bu Kırım'ı tekrar geri almak için hemen çalışmalarına başlıyor Osmanlı. Bu yerden çıktuktan sonra ne yaparız da geri alırız? Biz değil miyiz dünyada bütün Müslümanların hamisi? Gizli gizli örgütlenelim, güç toplayalım, silah, cephane biriktirelim bir süre, sonra Türkistanlılar, Buharalılar, Asya'nın güneyinden vursak, Rus ordularını onların üzerine gönderdiğinde biz de Kırım'a bir daha saldırır, alırız. Rus ordusu ikiye bölünmüş olur. Nasıl yapacağız bunu? Ben halife değil miyim? Hemen ulaklar gönderiliyor o Asya'ya, Buhara'ya, Türkistan'a, oralara ve durum, siyasi durum onlara anlatılıyor Fernand'a ve deniliyor ki Rusya'ya tekrar saldırdığımızda siz de oradan vurun. Cevap veriliyor Türkistan Müslümanlarından, Türkistan, Özbek, Buhara: *"Bizim burada başımız İran'la belada, Rusya da bizim burada müttefikimiz, İran'a karşı savaşımızda Rusya bize yardım ediyor. Sen bana diyorsun ki sen Rusya'ya vur, ben de buradan Kırım'ı alayım"* Şimdi hilafetin ilk fiyaskosu budur, ilk ciddi fiyaskosu diyeyim. Başaramamıştır yani, niye? Çünkü çeşitli coğrafi yerlerin gereksinimleri, sorunları farklı, yani İstanbul'un sorunu farklı, Buhara'nın sorunu farklı, Arabistan'ın sorunu farklı, Mısır'ın sorunu farklı. Şimdi nasıl olacak da tümünü şey yapacak ve tümünü nasıl donatacak, tümünü nasıl koruyacak? Evet, ilk dört halife döneminde Mekke, Medineydi. Mekke, Medine İran'a, Mısır'a, Suriye gibi böyle yayıldı, ama Hz. Ömer Seyyid Beyin anlattığı önemli bir anekdotta çok rahatsız, ya diyor Fırat'ın kenarında bir koyun kaybolsa tutup ben-

den sorarlar. Ben o hilafetin sorumluluğunun ağırlığını, o onu çok üzmüş ve rahatsız etmiş. Düşünün, o zaman belki taş patlasa 500 000 kişiydi onların nüfusu, bugün dünyada ne kadar Müslüman var? Yayıldığı coğrafyalara bakalım, bunların tek elden yönetilmesi ve tek odaktan yönetilmesi hakikaten mümkün değildir.

Vatan Yahut Silistre

Osmanlı tarihinde, Osmanlı'nın son dönemindeki halifelere baktığımız zaman bunların Hıristiyanlıkla flört eden halifeler olduklarını görüyoruz. Yani siz hiçbir İslam halifesi düşünabiliyor musunuz ki Hıristiyan azizinin tarikatına üye olsun? Öyle bir şey olabilir mi? Bakın, onları burada getirdim size, şimdi bizim kanıtlarıyla birlikte 1854 yılında Ruslar Sinop'a saldırıyorlar. Burada ani bir baskın bu, Kırım Savaşı öncesi ani bir baskında bir sürü insan ölüyor. Bizim donanmamızı mahvediyorlar, yakıyorlar, yıkıyorlar ve ölümler oluyor. Padişahımız bir madalya bastırıyor. Madalya şöyle: "*Senin için öldük Avrupa*" Şimdi yani halifemiz "*Senin için öldük Avrupa*" madalyası bastırıyor. Yani Müslümanlar Avrupa için, yani Hıristiyanlık için ölmüşler. Daha sonra yine bu defa 1854'te Silistre'de, Silistre müdafaa meşhur, Namık Kemal'in bile "*Vatan yahut Silistre*", vesaire yazdığı şey, o zaman da padişahımız bir madalya daha bastırıyor: "*Senin için savaştık, senin için yendik Avrupa*" Hilafete ve hilafetin ordusu Avrupa'ya çalışıyor yani, çok ilginç, yani Hıristiyan dünyasına çalışıyor.

İslam Halifesi mi?

Daha sonra bunun üzerine Avrupa da yahu diyor, bu habere bizim için ölüp, bizim için savaşan İslam halifesine bir şey yapalım, teşekkür edelim. Onlar da şöyle bir madalya bastırıyorlar: Üç figür var madalyada, ayaktalar el ele tutuşmuş üç kişi, biri İngiltere kraliçesi, biri Fransa kralı, biri de bizim padişahımız, halifemiz efendimiz üçü el eleler, yani horon teper gibi. Şimdi bu oturdukları zeminde şey yazıyor: “*Civilization*” Yani bu üçü uygarlık zemini üstünde el ele tutuşmuşlar. İngiltere kraliçesinin bulunduğu yere Protestanizm yazılı, Fransa kralının bulunduğu yere Katolisizm yazılı, bizim padişahımızın, halifemizin bulunduğu yere İslamizm yazılı. İşte İslamizm sözünün kullanıldığı ilk elle tutulur metal nesne bu, tarih yine 1854. tabii o Hıristiyanlar için ölürse, değil mi? Türklere barbar dediler 1876’da, ama 1854’te uygarlık zemini üzerinde el eleler yani, değil mi? Demek ki siyaset böyle bir şey, halifelik de böyle bir şey. Ondan sonra bizim padişahımız İngiltere’ye gidiyor borç para istemek için, yani halifemiz, halife Müslümanların yaşadığı toprakların adı darül İslam, Müslümanların egemenliği altında bulunmayan topraklar darül harp, yani harp edilecek yerler. Peki, bu padişah o toprağa nasıl ayak basacak? Çözüm bulmuşlar, halifemiz gavuristana gidecek, fakat o toprağa ayağının değmemesi nasıl mümkün? Ayakkabının içine bizim toprağı doldurmuşlar. Yani böylece hem İngiltere’ye gitmiş oluyor, fakat hem İngiliz toprağına basmamış oluyor. Yemin etse başı ağrı-

maz. Şimdi Abdülaziz'i de haçlı şövalyeleri tarikatına üye ediyorlar. O da oluyor. Şimdi bu nasıl halifedir? Siz hiçbir papa düşünebiliyor musunuz ki mesela, Kadiri Dergâhının üyesi olsun? Zikir çeksin, filan adam yani, böyle bir papa olabilir mi, ama böyle bir halife oluyor. Hilafet kaldırıldı da, hangi hilafet kaldırıldı, nasıl bir hilafet kaldırıldı? Bunlar İslami miydi sorusunu ben sorarım. Hilafeti kaldırmak İslamiyete karşı bir harekettir diyene soruyorum: Kardeşim, bu halifeler İslam halifesi miydi? Bunlar İslami hareketler mi, İslam'a uygun bir şey mi bunların yaptıkları? Değil, ama işte yazıyorum efendim, ne yapabiliriz?

TARTIŞMA

SALONDAN- Hilafet dini bir kurum değil Sayın Hocam, siyasi bir kurum.

CENGİZ ÖZAKINCI- Evet, ama siyasi olarak da uygun mu? Ne siyasi olarak uygun bunlar, ne dini olarak uygun, ikisine de uymaz.

Şimdi bakın, hilafet kaldırıldı. Deniliyordu ki halktan büyük isyanlar olacak, olmadı. Hilafetin kaldırılmasında eyvah eyvah, büyük ayaklanmalar olur, Meclise karşı kışkırtılar insanları “*vay siz din dışı bir şey yaptınız*” diye, endişesinin boşa olduğu, bu endişenin hilafeti kaldıranlarda değil, hilafetin kaldırılmasını istemeyen birkaç milletvekilinin uydurduğu bir endişe olduğu hemen ertesi günü kanıtlanmıştır. Hâkimiyeti Milliye tam üç sayfa olarak Meclis tutanaklarını vermiştir ve dolayısıyla halktan gizli olarak kaldırılmış değildir, halka en ince ayrıntısıyla bildirilerek kaldırılmıştır. Gerek Seyyid Beyin konuşması, gerek İnönü'nün konuşması, her iki konuşma da tam metin olarak verilmiştir ve ayrıca Seyyid Beyin konuşması da broşür olarak bastırılmıştır ve ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Şimdi gelelim hilafet Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetinde mündemiçtir. Şimdi bu görüş bayağı yaygın ve moda bu.

SALONDAN- Kaldırılmasına taraftar olanların fikri bu, karşısındakilerin değil. Yani hilafetin kaldırılmasına oy verenlerin fikri bu, çarpıtma-yalım olayı.

CENGİZ ÖZAKINCI- Hayır, sizin okumanız lazım.

SALONDAN- Fethi Okyar'ı okuyun, buradaki arkadaşlara da birinci ağızdan Atatürk'ün en yakın, en samimi sonuna kadar yanında bulunmuş Fethi Okyar'ın anılarını okumalarını...

CENGİZ ÖZAKINCI- Fethi Okyar ne diyor?

SALONDAN- Bu siyasi bir mesele olarak ele alındı diyor.

CENGİZ ÖZAKINCI- Benim bu dediklerimi yalanlıyorlar mı Rauf Aybar? Ben şimdiye kadar anlattıklarımın hepsi...

SALONDAN- Diyor ki hilafet siyasi bir kurumdur ... orada ...olan arkadaşlarımız da bu şekildedir diyor, ... fikir ileri sürdüler, bu kabul edildi. Yani mündemiçtir dediler. Peki, o zaman kaldıralım ... bu kadar. Karşı olanlar değil bu.

CENGİZ ÖZAKINCI- Şimdi Beyefendi, tamamen yanlış değil biliyorsunuz Beyefendiciğim.

SALONDAN- Ahmet Emin Yalman'ın anılarını okuyorum köy enstitüleriyle ilgili.

CENGİZ ÖZAKINCI- Yani sizi de hilafet Mecliste mündemiçtir propagandası arasında mı değerlendirelim?

Av. HÜSEYİN ÖZBEK- Değerli misafir, bu tür toplantıların bir adabı var. Konuşmacı sonuna kadar konuşur, siz daha sonra, sunumdan

sonra bir sorunuz varsa söz alırsınız. Bu şekilde müdahale etmek işleyişimizde yok.

SALONDAN- ... Hiç de yanlış bilgi verilmiyor. Ben de üniversitede okurken Nail Kubalı benim inkılap tarihi hocamdı, aynen tarihçimizin söylediği ... bazı şeyimizin söylediği şekilde bunları bize izah etti.

Av. HÜSEYİN ÖZBEK- Ben az önce nazikçe söyledim, hoşunuza gitmiyorsa salonu terk edebilirsiniz, bir, ikincisi, soru soracaksanız lütfen konuşmanın sonunu bekleyin, adaba uygun olan budur, bu kadarını söyleyeyim.

CENGİZ ÖZAKINCI- Şimdi hilafetin kaldırılmasıyla ilgili tüm bilgi Millet Meclisi tutanağında zabıt ceridesinde var. Kimin ne konuştuğu orada, oradaki konuşmaları size özetledim. Hilafetin kaldırılmasını istemeyenlerin ne dediği belli o tutanakta, hilafetin kaldırılmasını isteyenlerin görüşlerinin ne olduğu zabıt ceridesinde anında yazılmış. Buna göre size Seyyid Beyin hangi dini ve hukuki gerekçeler ileri sürdüğünü anlattım, İsmet İnönü'nün hangi siyasi, iç ve dış siyasi açıdan inceliyor. İç siyaset açısından kaldırılması gerekir, dış siyaset açısından da kaldırılması gerekir dediğini anlattım. Bu anlattıklarımın tutanakta olmadığını ya da tutanakları çarpıttığını ya da tutanaklara tamamen aykırı laflar ettiğimi iddia eden kişinin varsa şayet işte Google, işte ben, hemen buradaki internetten Büyük Millet Meclisi tutanağına tık diye gireriz, bana gösterirsiniz. Olur mu? Sen yalan söyledin, bak tutanak öyle demiyor dersiniz, tutana-

ğa hep beraber bakarız, budur. Şimdi ben konuşmama devam edeyim.

Şayet bugüne atlayalım. Bugün IŞİD hilafeti var, değil mi? Kendini halife ilan etti? Neye göre etti, biliyor musunuz? Ben Kureyş kabilesindenim dedi adam. Demek ki Seyyid Beyin 92 yıl evvel “şayet biz kendimize halife derssek sen Kureyş’ten değilsin ki diyerek tanımazlar” demesi doğruymuş. Biri niçin hilafet edecek, edecek de bir türlü edemiyor? Çünkü Kureyş’ten değil. Şimdi ona bir falcı ya, senin bilmem kaç göbekten deden var ya, o Rize’ye gelmiş, oradan oraya gitmiş, oradan öyle gelmiş, sen Kureyş’tensin, hatta seyyidsin dese mutlu olacak. Şimdi arkadaşlar, hakikaten Türkiye Büyük Millet Meclisinde hilafetin kaldırılmasıyla ilgili tutanağı, o oturumun tutanağını bugün ayrı kitap olarak Sayın Baro Yönetimine bir öneri olarak da olsa söylemiş olayım. Günümüz Türkçesine bir sayfa özgün metin, hemen karşısında günümüz Türkçesine çevrilmiş metni şeklinde yayınlarsa muhteşem bir hizmet olur. Çünkü tabii ki o günün dili ben mesela, size burada bir paragraf okuyayım, niçin bugünün diline çevrilmesi lazım, onu anlayabiliriz. Seyyid Beyin konuşmasından azıcık okuyayım: *“Zamanımızda böyle bir hilafeti hakikiye tesisi kabil midir? Zamanımızda böyle halife bulmak mümkün müdür? Mümkün olmayınca halife aramanın manası kalır mı? Sözlerimin mukaddemesinde söylemiştim ki şer’i şerif nazarında hilafetten maksat hükümeti adiledir. Kur’an-ı Kerim’de emri hükümette usulü idare*

olmak üzere bize meşvereti tavsiye ediyor. Şu-rayı tavsiye ediyor” Bana göre ben anlıyorum da, gençlerimiz, yani bakın, diyor ki: “Kur’an-ı Kerim’in emri hükümette -yönetim biçiminde- uygun gördüğü usulü idare -yönetim biçimi- olmak üzere bize meşveret tavsiye ediyor. Bizim de bugün mümkün olduğu kadar tesis etmek -kurmak- istediğimiz usulü idare meşverettir. Hükümeti meşveret esası üzerine tesis etmek istiyoruz ve hatta ettik de cumhuriyet. Bu usulü idare tahsini ilahiye -yani Allah’ın beğenisine- mazhar -erişmiş- olduğu halde daha ne istiyoruz? Başımıza heyula gibi bir halife bulundurmanın ne manası vardır” Şimdi bu belgelere dayalı durum bu.

Şimdi hilafetin, halifelerin kendileri aralarında savaşmaları da anlatılıyor tabii, halifelik iddia eden birkaç Fatımi halifesi oluyor, Endülüs halifesi oluyor, Abbasi oluyor, arada kendini “ben onları tanımıyorum, halife benim” diyen oluyor, ama bunlar arasında da çatışma oluyor. Halifelik şayet İslam birliğini sağlamak idiyse, sağlayamadığını görüyoruz. Yani “halifelik kurumunun dünyadaki İslam, bütün Müslümanları birleştirici bir kurum, eğer amaçlanan buysa, bu amaç hiçbir zaman gerçekleşmedi” deniliyor hilafetin kaldırılmasıyla ilgili zabıt ceridesinde ve kaldırılıyor. O gün bugündür de tekrar tüm Müslümanların tanıyacağı bir halifenin çıkarmamasına baktığımızda, bütün Müslümanların evet, ben bu halifeyi tanıyorum diyeceği bir hilafet kurumunun kurulamamış olması 92 yıldır, hadi Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararını ta-

nımayabilirsin, bana ne dersin Arap olarak, değil mi? Bir Arap, bir Mısırlı, bir Suriyeli o Türkleri bağlar, ben halifeyim, hilafeti kurdum diyerek çıkan hiç kimse tanınmadı bugüne kadar, bu da hilafetin kaldırılmasında ortaya konulan gerekçelerin sağla m olduğunun neredeyse 100 yıllık kanıtıdır diyeyim. Devrimlerimizi İslam'a aykırı değil, İslam'ın en ilerici yorumlarına dayandıran o Kurtuluş Savaşı önderlerini de saygıyla anıyorum. Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Av. VECİHE TUNCA- Teşekkür ederiz, sağ olun.

SALONDAN- Mündemiç?

CENGİZ ÖZAKINCI- Uzun mesele.

Av. VECİHE TUNCA- Peki, kendilerine çok teşekkür ediyoruz Cengiz Beyin de, gerçekten bizi çok aydınlattılar. Özellikle basında *“hilafet hâlâ Türkiye Büyük Millet Meclisinde mündemiçtir”* sözlerinden rahatsız oluyorduk, çok doyurucu bir konuşma oldu, bilgilendirme oldu, sağ olun, teşekkür ederim.

CENGİZ ÖZAKINCI- Süre dolduğu için giremiyorum biraz da, çünkü o *“hilafet mecliste mündemiçtir”* konusuna girdiğimiz zaman benim 1.5 saat konuşmam gerekir. İsterseniz o konuda ayrı bir şey yapabiliriz.

Av. VECİHE TUNCA- İleride yapabiliriz. Çünkü aynen kanun metninde de şöyle diyor: *“Halife halledilmiştir, hilafet hükümet ve cumhuriyet, mana ve mefhumunda esasen mündemiç olduğundan hilafet makamı mülgadır demektir”*

CENGİZ ÖZAKINCI- Bu cümleyi Seyyid Bey açıklıyor. Seyyid Beyin açıkladığı, yani bu kanun metnini kalkıyor, 1.5 saat 64 sayfalık konuşmayla açıyor. Oradaki kritik cümle “*esasen*” sözcüğü, “*hilafet cumhuriyet ve hükümet mana ve mefhumunda esasen mündemiçtir*” Yani ilk bozulmamış haliyle, esasen sözcüğü bugün bizim kullandığımız anlamda değil, aslında şöyle anlamında kullanıyoruz biz esaseni, fakat esasen sözcüğünün 1920’lerdeki kullanımı, hem de hukuk metinlerindeki kullanımı ilk, özgün, bozulmamış haliyle anlamına geliyor.

SALONDAN- İkna için politik bir söylem olmaz mı? Bana da pek şey gelmedi.

CENGİZ ÖZAKINCI- Ama açıyor, doğru hakikaten de, cumhuriyet İslam’ın ilk dört halife dönemindeki şuraya uyuyor. Onu anlatıyor adam, ama bozulmuş artık ve bir daha da ilk hali getirilemez diyor.

Av. VECİHE TUNCA- Hemen bir fotoğraf alalım Cumhuriyet Merkeziyle ve de kendilerine çok teşekkür ediyoruz.

İSTANBUL BAROSU

CUMHURİYETE SALDIRILAR KARŞISINDA ATATÜRK' Ü YENİDEN OKUMAK

SUNAN :

AV. SEDEF ÜNAL

İSTANBUL BAROSU
CUMHURİYET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
YÜRÜTME KURULU ÜYESİ

AÇILIŞ KONUŞMASI

AV. METİN YALTI

CUMHURİYET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ BAŞKANI

KONUŞMACI:

SİNAN MEYDAN

TARİHÇİ- YAZAR

Tarih: 25.02.2016 Saat: 14:00-16:00

YER: İstanbul Çağlayan Adliyesi C1 Blok Kat: 3, Seminer Salonu

PANEL

92. Yıldönümünde Devrim Yasaları

Açılış Konuşması

Av. Hüseyin Özbek

Istanbul Barosu Genel Sekreteri

Oturum Başkanı

Av. Vecihe Tunca

Cumhuriyet Araştırmaları Merkezi
Yürütme Kurulu Üyesi

Panelistler

Cengiz Özakıncı

Araştırmacı - Yazar

Hilafetin Kaldırılması

Yard. Doç. Dr. Ahmet Kızıroğlu

Maltepe Üniversitesi Öğretim Üyesi

Tevhid-i Tedrisat Kanunu

Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti'nin Kaldırılması

İSTANBUL BAROSU

Cumhuriyet Araştırmaları Merkezi

Tarih: 3 MART 2016 . Saat: 14:00-16:00

ÇAĞLAYAN ADLİYESİ C1 BLOK KAT:3, SEMİNAR SALONU

